

การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

The Evaluation of Life Quality Development Project on

Community Level, Pattani Province

เสาวลักษณ์ แสนโรจน์

Sauwaluk Sanrode

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Master of Arts in Social Development Administration

Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

The Evaluation of Life Quality Development Project on

Community Level, Pattani Province

เสาวลักษณ์ แสนโรจน์

Sauwaluk Sanrode

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Master of Arts in Social Development Administration

Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	นางสาวเสาวลักษณ์ แสนโรจน์
สาขาวิชา	การบริหารการพัฒนาสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
คณะกรรมการสอบ

.....
(ดร.ณัฐ หลักชัยกุล)

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....กรรมการ
(ดร.ณัฐ หลักชัยกุล)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพักตร์ ทองแท้)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพักตร์ ทองแท้)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัลญาน์ สมุห์เสณีโต)

.....กรรมการ
(นายนิพนธ์ อินทรสกุล)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา
สังคม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ดร.ณัฐ หักชัยกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสาวเสาวลักษณ์ แสนโรจน์)

นักศึกษา

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวเสาวลักษณ์ แสนโรจน์)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	นางสาวเสาวลักษณ์ แสนโรจน์
สาขาวิชา	การบริหารการพัฒนาสังคม
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี (พนม.) โดยใช้รูปแบบของชิปปี้ (CIPP Model) 2) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการบริหารโครงการ และผลผลิตโครงการและ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการ พนม. โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำสี่เสาหลัก ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน รวมจำนวน 1,200 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test และ f-test ตลอดจน เปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) ส่วนเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหาร สอ.บต. เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด และอำเภอ จำนวน 18 คน สันทนากลุ่มกับผู้นำสี่เสาหลัก ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ พนม. จำนวน 6 คนวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 1,045 คน คิดเป็นร้อยละ 87.1 เป็นผู้สูงอายุมากที่สุด จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ส่วนใหญ่อายุมากกว่า 45 ปี จำนวน 651 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด จำนวน 404 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 และส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 583 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 ส่วนการประเมินความคิดเห็น ด้านบริบทโครงการในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.42 ค่า S.D. เท่ากับ 0.73 ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.91 ค่า S.D. เท่ากับ 0.64 ด้านกระบวนการโครงการในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.85 ค่า S.D. เท่ากับ 0.69 และด้านผลผลิตโครงการในลักษณะกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่าส่วนใหญ่ชุมชนเน้นกิจกรรมในด้านการประกอบอาชีพเป็นหลัก จำนวน 780 คน คิดเป็น ร้อยละ 65.0 รองลงมาด้านส่งเสริมรายได้ จำนวน 686 คน

คิดเป็นร้อยละ 57.2 และการดำเนินงาน ด้านชีวิตครอบครัว จำนวน 553 คน คิดเป็นร้อยละ 46.1 ตามลำดับ

สำหรับแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน พบว่า ทุกกิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง สร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านรูปแบบเวทีประชาคมหมู่บ้านและเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนกิจกรรม

คำสำคัญ: โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี, ผู้นำสี่เสาหลัก

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Thesis Title	The Evaluation of Life Quality Development Project on Community Level, Pattani Province
Author	Miss Sauwaluk Sanrode
Major Program	Social Development Administration
Academic Year	2015

ABSTRACT

The objective of this research was 1) The evaluation of life quality development project on community Level, Pattani Province. Using the model of CIPP (CIPP Model), 2) to analyze the characteristics of the four pillars on the context, the project input, project management process and productivity project and 3) the proposed development activities under Life Quality Development Project, the sample group is leading the four pillars include: headman, sub-district administrative organization members, religious leaders, and scholars a total of 1,200 people, questionnaires were used to collect quantitative data. and the statistics used to analyze data include: the frequency value, percentage, mean, standard deviation, testing the hypothesis with the t-test and f-test. multiple comparison by using Least Significant Difference (LSD), the qualitative, in-depth interviews executive Southern Border Provinces Administration Centre (SBPAC), provincial officials and district 18 people, discussion groups with four pillars, the stakeholders in the life quality development project 6 people, data were analyzed by qualitative content analysis, presented data describing, and monitoring data centers.

The research found that: most of the respondents were male 1,045 people 87.1% most religious leaders 300 people 25%, most were older than 45 years 651 people 54.3%, education level Grade six at the most 404 people 33.7%, and most of the duration of the work Life Quality Development Project over 5 years 583 people 48.6%, assessment on the project context overview found that the average level, ($\bar{X}=3.42, S.D.=0.73$), the project input found that the level in overall ($\bar{X}=3.91, S.D.=0.64$), project management process found at high level in overall ($\bar{X}=3.85, S.D. 0.69$, and productivity project in the manner of the development activities the quality of life, it was found that the community focused on the activities in the occupation is

primary 780 people 65.0%, followed by the promotion of income 686 people 57.2%, and the implementation of family life 553 people 46.1% respectively.

For development activities under the life quality development project on community level find all events must be an activity that can respond to the problem and the needs of real people, learning process through a village community forum and highlight the participation of all sectors to drive activity

Key word: Life Quality Development Project on Community Level, Pattani Province

four pillar leaders

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นที่รวมของความกรุณา ความช่วยเหลือ และความร่วมมืออย่างดียิ่งจากบุคคลมากมาย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร.ณัฐหัตถ์ชัยกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เป็นที่รักและเคารพของศิษย์คนนี้เสมอมา ขอบขอบพระคุณในความเมตตาที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการแนะนำ ให้ข้อคิดเห็น รวมถึงแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ดูแล และให้กำลังใจ จนกระทั่ง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างดีและขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพักตร์ ทองแท้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่คอยกระตุ้น ให้กำลังใจ และติดตามลูกศิษย์คนนี้ด้วยความรัก ความห่วงใยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัลญาน์ สมุห์เสณีโต ผอ.นิพนธ์ อินทรสกุล ผู้อำนวยการสำนักนโยบายสังคมจิตวิทยา ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดความสมบูรณ์ รวมทั้งคณาจารย์แผนกวิชา พัฒนาลังคมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้อันมีค่ายังสามารถนำมาปรับใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณสมจิตร แก้วมณี เจ้าหน้าที่หน่วยบัณฑิตศึกษา ที่คอยช่วยให้คำปรึกษาในเรื่องข้อระเบียบ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักสูตรด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณผู้นำสี่เสาหลักในจังหวัดปัตตานี ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มและผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งขอบคุณทีมบัณฑิตอาสาพัฒนามาตุภูมิ ที่เป็นผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม จนทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ดวง แสนโรจน์ ผู้ที่อดทนรอความสำเร็จของลูกคนนี้ได้เสมอ ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยะ กิจถาวร ผู้เป็นแรงบันดาลใจให้ศึกษาต่อในระดับชั้นปริญญาโท คุณค่าและความสำเร็จของงานวิจัยชิ้นนี้ขอมอบเป็นความรักความกตัญญูคุณเวทิต่อคุณพ่ออาภรณ์ แสนโรจน์ ผู้ที่จากไปอย่างไม่หวนคืน และขอขอบคุณ คุณทันยะ สายคุณทน คู่ชีวิตที่คอยร่วมทุกข์ ร่วมสุขในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณกำลังใจจากน้องสาวที่แสนดี ขอขอบคุณเหล่าเครือญาติ กัลยาณมิตร ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ๆ ครอบครัวยุ คอ.บต. ที่คอยให้กำลังใจ และความห่วงใยตลอดมา จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นางสาวเสาวลักษณ์ แสนโรจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญ.....	(10)
สารบัญตาราง.....	(12)
สารบัญภาพ.....	(15)
บทที่	
1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
คำถามในการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
มติเชิงพื้นที่.....	11
บริบทเชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานี.....	11
มติดังกล่าว.....	13
ที่มาโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ.....	17
แนวคิดการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์.....	27
มติชุมชน.....	34
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต.....	34
แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	46

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	50
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
การเลือกพื้นที่วิจัย.....	53
การเข้าสู่สนาม.....	53
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
4 ผลการศึกษา	
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล	58
ตอนที่ 2 ผลการประเมิน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี.....	60
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการปัจจัย นำเข้าโครงการกระบวนการ โครงการ และผลผลิตโครงการ.....	65
ตอนที่ 4 ผลการศึกษากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี.....	93
ตอนที่ 5 เสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี.....	105
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	116
อภิปรายผล.....	126
ข้อเสนอแนะ.....	131
บรรณานุกรม.....	132
ภาคผนวก.....	136
ประวัติผู้เขียน.....	159

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดภาคใต้/ภาคใต้/ประเทศ ณ ราคาปัจจุบัน.....	2
2 ข้อมูลการว่างงานของกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	3
3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ระดับหมู่บ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ.....	50
4 สรุปรวิธีการดำเนินการวิจัย.....	56
5 จำนวนและร้อยละของผู้นำสี่เสาหลัก จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป.....	58
6 สรุปผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับ หมู่บ้านจังหวัดปัตตานี.....	60
7 ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับ หมู่บ้านจังหวัด ปัตตานี ด้านบริบทจำแนกตามรายชื่อ.....	61
8 ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับ หมู่บ้านจังหวัด ปัตตานี ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ จำแนกตามรายชื่อ.....	62
9 ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับ หมู่บ้านจังหวัด ปัตตานี ด้านกระบวนการโครงการ จำแนกตามรายชื่อ.....	63
10 จำนวนและร้อยละด้านผลผลิตตาม โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับหมู่บ้าน จังหวัด ปัตตานี.....	64
11 จำนวนและร้อยละของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านใน จังหวัดปัตตานี ที่มีความสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับแรก.....	64
12 การทดสอบค่าสถิติ t-test เปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรด้าน บริบทโครงการ.....	65
13 วิเคราะห์ความแปรปรวนของอายุผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรด้าน บริบทโครงการ.....	66
14 วิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับการศึกษาของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ.....	66
15 วิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำ สี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ.....	66
16 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระยะเวลาในการทำงาน โครงการ พนม. ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ.....	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
17	วิเคราะห์ความแปรปรวนของตำแหน่งหน้าที่ผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ..... 67
18	การทดสอบค่าสถิติ t-test เปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ..... 68
19	วิเคราะห์ความแปรปรวนของอายุผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ..... 68
20	วิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับการศึกษาของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ..... 69
21	วิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ..... 69
22	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ..... 70
23	วิเคราะห์ความแปรปรวนของตำแหน่งหน้าที่ผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ..... 70
24	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ..... 71
25	แสดงการทดสอบค่าสถิติ t-test เปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรด้านกระบวนการโครงการ..... 71
26	วิเคราะห์ความแปรปรวนของอายุผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ..... 72
27	วิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับการศึกษาผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ..... 72
28	วิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ..... 72
29	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ..... 73

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
30 วิเคราะห์ความแปรปรวนของตำแหน่งหน้าที่ผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ.....	73
31 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ.....	74
32 เพศของผู้นำสี่เสาหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการจำแนกเป็นรายด้าน.....	66
33 อายุของผู้นำสี่เสาหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการจำแนกเป็นรายด้าน.....	75
34 ระดับการศึกษาของผู้นำสี่เสาหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการจำแนกเป็นรายด้าน.....	80
35 ระยะเวลาการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการ จำแนกเป็นรายด้าน.....	85
36 ตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำสี่เสาหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการจำแนกเป็นรายด้าน.....	88
37 ผลการจัดลำดับคุณลักษณะทั่วไปของผู้นำสี่เสาหลักกับผลผลิตของโครงการ 3 ด้าน ได้แก่ การประกอบอาชีพ รายได้ และสุขภาพ.....	91
38 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1.....	119
39 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2.....	120
40 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3.....	121
41 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4.....	121
42 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5.....	122

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แผนที่จังหวัดปัตตานี.....	11
2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการและการตัดสินใจ.....	25
3 รูปแบบการประเมินชีพี (CIPI Model).....	26
4 กระบวนการของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์.....	29
5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	46
6 กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการ.....	106
7 กิจกรรมที่นำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน.....	108
8 แนวทางการพัฒนากิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี.....	110

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของรัฐปัตตานี ตั้งแต่ในอดีต มีลักษณะพิเศษในด้านการดำรงชีวิตของประชาชน มีความเป็นอัตลักษณ์ทั้งในชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม อันมีความเชื่อ ความศรัทธา รวมทั้งวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายซึ่งอาศัยร่วมกันในพื้นที่ (จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) โดยสามารถกล่าวได้ว่าเป็นดินแดนพหุสังคม (Plural Society) ที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมต่างๆ ที่ประกอบไปด้วย สองวัฒนธรรมหลัก คือ วัฒนธรรมของประชาชนชาวไทยมุสลิมและวัฒนธรรมของประชาชนชาวไทยพุทธ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (จรัญมะลุลิม, 2547)

จังหวัดปัตตานี เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความน่าสนใจ ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงภูมิศาสตร์ เป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิประเทศและที่ตั้งได้เปรียบจังหวัดอื่นๆ กล่าวคือ ตั้งอยู่ในเขตรอยต่อที่สามารถติดต่อกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ประกอบด้วย จังหวัดยะลา นราธิวาส และจังหวัดสงขลา ปัตตานี จึงเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของชายแดนใต้มาตั้งแต่อดีต ประกอบกับจังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ติดกับทะเลจีนใต้ หรืออ่าวไทย ซึ่งเป็นเมืองท่าที่สำคัญ และมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับการประมงเชิงพาณิชย์ เช่น ท่าเทียบเรือขนาดใหญ่ ที่รองรับทั้งเรือประมงขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ทำให้เกิดการค้าการลงทุนในจังหวัดปัตตานีค่อนข้างสูง ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในพื้นที่ ส่วนพื้นที่ราบลุ่ม บริเวณตอนกลาง และตอนใต้ของจังหวัดมีแม่น้ำปัตตานี ไหลผ่านทำให้ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตร ปลูกข้าว ปลูกยางพารา สร้างผลผลิตที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด ตลอดทั้งมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ทั้งด้านธรรมชาติ โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ และด้านประเพณีวัฒนธรรม (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, 2557)

อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลและโอกาสที่เอื้อต่อการพัฒนาของจังหวัดปัตตานี ดังกล่าว ยังมีปัญหาอุปสรรคที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา เช่น ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการสื่อสาร ปัญหาการศึกษา ปัญหาครอบครัว นอกจากนี้ยังมีปัญหาสุขภาพอนามัยปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นฐานการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นอย่างยิ่ง

จากข้อมูลแผนพัฒนาสถิติจังหวัดปัตตานี สำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปัตตานีเฉลี่ยต่อหัว (GPP Per Capita Income) ต่ำกว่าระดับประเทศ และต่ำที่สุดของภาคใต้ โดยปี พ.ศ. 2554 จังหวัดปัตตานี มี GPP เฉลี่ยต่อหัว 67,492 บาท ขยายตัวร้อยละ 10.90 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2553 ต่ำกว่าระดับประเทศ และระดับภาค ที่มีค่าเฉลี่ย 16,4512 บาท และ 125,270 บาท ตามลำดับดังตาราง 1

ตาราง 1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคใต้/ภาคใต้/ประเทศ ณ ราคาปัจจุบัน

หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	ปี 2552		ปี 2553		ปี 2554		Per Capita
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
ปัตตานี	36,760	6.4	42,178	14.7	47,423	12.4	67,492
ยะลา	36,094	-6.6	51,274	42.1	59,554	16.2	120,55
นราธิวาส	38,531	-4.4	52,065	35.1	61,250	17.6	77,591
สงขลา	151,755	-5.6	186,457	22.9	214,799	15.2	145,27
สตูล	24,800	-0.4	29,936	20.7	33,951	13.4	114,65
ภาคใต้ชายแดน	287,840	-3.7	361,912	25.7	416,997	15.2	110,87
ภาคใต้	910,302	-0.5	1,056,530	22.1	1,187,420	12.4	125,27
ประเทศ	9,590,722	-0.7	10,709,814	11.7	11,120,518	3.8	164,51

ที่มา: ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GPP ของสำนักบัญชีประชาชาติ, 2557.

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงระดับรายได้ของประชากรในจังหวัดปัตตานี ที่อยู่ในระดับต่ำที่สุด หากเทียบกับจังหวัดอื่นในชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการวิจัย เรื่อง ความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปและสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่กลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ 5 จังหวัด โดยผลการศึกษาพบว่า เส้นความยากจนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดสงขลา มีเส้นความยากจนสูงที่สุด คือ 1,591 (บาท/คน/เดือน) รองลงมา คือ จังหวัดยะลา คือ 1,572 (บาท/คน/เดือน) ส่วนจังหวัดปัตตานี มีเส้นความยากจนต่ำที่สุดใน 5 จังหวัด คือ 1,455(บาท/คน/เดือน) (ประ โยชน์ เจริญสุข, 2554)

นอกจากปัญหารายได้ต่อหัวของประชาชนในจังหวัดปัตตานีที่อยู่ในระดับต่ำสุดในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว หากพิจารณาด้านประชากรและแรงงานจะพบข้อมูลที่น่าสนใจต่อการศึกษา

คือ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555 พบว่า มีประชากรอยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 499,060 คน มีคนว่างงาน จำนวน 8,299 คิดเป็นร้อยละ 1.18 ซึ่งต่ำกว่าในปี พ.ศ. 2551-2553 แต่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2554 โดยมีอัตราการว่างงานสูงเป็นอันดับที่ 1 ของกลุ่มจังหวัดและภาคใต้ ซึ่งปัญหาแรงงานที่สำคัญคือ 1) แรงงานในพื้นที่ด้อยคุณภาพ 2) สภาพการจ้างงาน ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของแรงงานในพื้นที่ 3) ขาดแคลนแรงงานภาคการประมง และ 4) ปัญหาต่อเนื่องจากแรงงาน ต่างด้าว ตามตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลการว่างงานของกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	อัตราการว่างงาน				
	2551	2552	2553	2554	2555
กลุ่มจังหวัดภาคใต้	1.86	2.40	1.90	1.13	0.93
ปัตตานี	1.58	2.15	2.15	0.98	1.18
ยะลา	1.72	1.01	0.64	0.27	0.47
นราธิวาส	2.50	3.76	2.77	1.48	0.52
สงขลา	1.82	2.52	2.07	0.66	0.58
สตูล	1.21	1.41	1.32	0.72	0.66

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าจังหวัดปัตตานี มีปัญหาการว่างงานสูงสุดซึ่งอาจสร้างปัญหารายได้เฉลี่ยต่อหัวระดับต่ำของประชาชนในจังหวัดปัตตานี และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในพื้นที่เพราะสิ่งสำคัญในการพัฒนา ก็คือ ประชาชน หากพื้นฐานความเป็นอยู่ของประชาชนนั้นไม่ดี การพัฒนาพื้นที่ก็จะซาลงไปด้วย ดังนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญและแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยเร่งด่วน

การขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาปรับใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติทั้งในด้านการบริหาร และการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ดังจะเห็นว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อพัฒนาในพื้นที่ที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามศักยภาพที่มีอยู่ของพื้นที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนในพื้นที่ถูกทำร้าย เกิดความหวาดระแวงระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในบางพื้นที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม ในระดับพื้นที่ได้ เนื่องจากขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิต ประกอบกับกระแสของฝ่ายตรงข้ามที่มี

ความคิดขัดแย้งกับรัฐ ได้ชักนำการทำลายความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้ามประชาชนให้มีแนวคิดต่อต้านหน่วยงานภาครัฐที่จะเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ทำให้การติดต่อประสานงานการพัฒนาในระดับพื้นที่หยุดชะงักลง ส่งผลกระทบต่อการส่งเสริมกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชน เกิดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนเพิ่มขึ้น (สถาบันการพัฒนาชุมชน, 2550)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยประเมินผลแผนปฏิบัติการพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2555 ที่นำเสนอต่อศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จัดทำโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐ กับผู้นำประชาชนและประชาชนต่อการปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่จังหวัดปัตตานี พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างความเห็นของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม โดยเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การดำเนินงานด้านต่างๆ ของแผนงานและโครงการทางภาครัฐได้ดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ของ ศอ.บต. และจังหวัดปัตตานี ในทุกขั้นตอน และผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนงาน ช่วยให้ชุมชนได้รับความเป็นธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้นและเป็นรูปธรรมมากกว่าที่ผ่านมา ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในชุมชน และมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น

ในขณะที่ประชาชน เห็นว่าตั้งแต่ขั้นตอนการได้มาซึ่งโครงการจนถึงการประเมินโครงการ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของโครงการน้อย ประชาชนที่ไม่ได้รับผลจากโครงการเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม และไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนต่อไป ยกเว้นบางโครงการที่ได้ผลอย่างชัดเจนและได้รับการยอมรับและสนับสนุนอย่างมากจากประชาชนในพื้นที่ คือ โครงการลักษณะการพัฒนาปรับปรุงมัธยมและโรงเรียนตาดีกา โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.) และโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) เป็นต้น ซึ่งมีรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง เพราะมีคณะกรรมการและชุมชนเข้มแข็งคอยดูแล ตรวจสอบ และสนับสนุน การทำกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลจากผู้นำประชาชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

จากผลการศึกษาดังกล่าวอาจจะสรุปได้ว่า มุมมองระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง อาจเป็นเพราะช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนที่ไม่สามารถหาตัวกลางในการประสานความร่วมมือได้ ภายใต้สภาวะแวดล้อมดังกล่าวนี้ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องตระหนักและเรียนรู้ เพื่อที่จะเสริมสร้างบรรยากาศของการยอมรับและเห็นคุณค่าของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่

ทั้งนี้ การดำเนินงานที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า รัฐบาลมีความพยายามที่จะลดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ (โครงการพนม.) ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ภายใต้การกำกับดูแลของสอ.บต.ที่ได้รับการตอบรับจากประชาชนเป็นอย่างดี เนื่องจากมีรูปแบบที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านการทำเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายจะมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น รวมทั้ง ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อภาครัฐ (สอ.บต., 2558)

ด้วยสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดปัตตานีที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น โดยเฉพาะปัญหารายได้ และปัญหาการว่างงานของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าโครงการ พนม. มีตัวชี้วัดความสำเร็จโครงการหรือผลลัพธ์การดำเนินโครงการที่ต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สร้างอาชีพ สร้างรายได้ รวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหากผลการดำเนินโครงการเป็นไปตามที่กำหนดไว้ นั้นสภาพปัญหาต่างๆ ดังกล่าวต้องยุติหรือหมดไป แต่พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนยังไม่ดีขึ้นเป็นไปได้ว่าแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการประเมินโครงการจะเป็นเครื่องมือที่จะสะท้อนให้เห็นกระบวนการทำงานในทุกๆ ขั้นตอนอย่างมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด เพราะการประเมินเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งในระบบควบคุมการบริหารโครงการให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้การประเมินช่วยฉายภาพให้เห็นผลกระทบของโครงการที่มีต่อบุคคล ชุมชน สังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจะเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจที่จะพัฒนาโครงการ แก้ไขปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนเป็นข้อมูลให้กับคณะผู้บริหารที่จะตัดสินใจอนุมัติหรือชะลอการดำเนินโครงการในระยะถัดไป

ทั้งนี้ สอ.บต. ได้ดำเนินโครงการพนม. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 มาอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินโครงการและสรุปผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี แต่ข้อมูลผลการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมที่จะบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ เพื่อช่วยตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่อไป อาจเป็นไปได้ว่าการประเมินโครงการยังไม่ครอบคลุม ชัดเจน และเป็นระบบ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการ พนม. ซึ่งถือเป็นเรื่องพื้นฐานที่จะต้องทำความเข้าใจเป็นการเบื้องต้นก่อนว่าแต่ละด้านของโครงการนั้นมีผลการประเมินเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบของซีบีพี (CIPP Model) ตามแนวคิดของ Stufflebeam (อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานันท์, 2550: 47) ในการประเมิน เนื่องจากเป็นการประเมินโครงการทั้งระบบ ซึ่งประกอบด้วย

1) ด้านบริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการบริหารโครงการ และ 4) ผลผลิตโครงการ ตลอดจนการเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี โดยผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพนม. ในปีต่อไป ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำถามการวิจัย

1. ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ในด้านบริบท(Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Output) ของโครงการเป็นอย่างไร
2. คุณลักษณะของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการบริหารโครงการ และผลผลิตโครงการแตกต่างกันหรือไม่
3. แนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการบริหารโครงการ และผลผลิตโครงการ
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

สมมติฐานของการวิจัย

1. เพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการที่แตกต่างกัน
2. อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการ ที่แตกต่างกัน

3. วุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการ ที่แตกต่างกัน
4. ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการ ที่แตกต่างกัน
5. ตำแหน่งหน้าที่ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการ ที่แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยให้ความหมายของนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน (พนม.) หมายถึง โครงการที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ดำเนินการในหมู่บ้านเป้าหมายในจังหวัดปัตตานี ครอบคลุมพื้นที่ 12 อำเภอ 111 ตำบล และ 641 หมู่บ้าน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตหมายถึง การสร้างให้เกิดภาวะความพร้อมของบุคคล ให้เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านรายได้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

การประเมินโครงการ หมายถึง การวัดผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ แบบชีปปี (CIPP Model) ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการบริหารโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

คุณลักษณะของผู้นำสี่เสาหลัก หมายถึง ลักษณะทั่วไปของผู้นำที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี และตำแหน่งหน้าที่

กระบวนการบริหารโครงการ หมายถึง ขั้นตอนในการบริหารทรัพยากรต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ภายใต้กรอบด้านงบประมาณและเวลาที่จำกัด

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ หมายถึง วิธีการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลดำเนินงาน และการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งประเมินผลโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน ในจังหวัดปัตตานี โดยเลือกใช้รูปแบบของชิปปี้(CIPP Model) ตามแนวคิดของ Stufflebeam(อ้างถึงใน สุวิมล ตีรกานันท์,2550: 47) ในการประเมินเนื่องจากการประเมินโครงการทั้งระบบ ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านบริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการบริหาร โครงการ 4) ผลผลิตของโครงการ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการ ตลอดจนผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

2. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

2.1.1 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สอ.บต. ที่เป็นผู้จัดทำแผนงาน กำกับดูแลแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน และ 2) เจ้าหน้าที่ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ที่เป็นผู้รับผิดชอบนำแผนงานโครงการไปปฏิบัติในพื้นที่

2.1.2 ผู้นำสี่เสาหลักใน 641 หมู่บ้าน ในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 3) ผู้นำศาสนา และ 4) ปราชญ์ชาวบ้าน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

2.2.1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งหมด 24 คน

- 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สอ.บต. จำนวน 4 คน
- 2) เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด จำนวน 2 คน
- 3) เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอๆ ละ 1 คน จำนวน 12 อำเภอ
- 4) ผู้นำสี่เสาหลักจาก 4 ชุมชน จำนวน 4 คน
- 5) ผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ จำนวน 2 คน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ทั้งหมด 1,200 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ เป็นผู้นำสี่เสาหลัก ใน 300 หมู่บ้าน ของจังหวัดปัตตานี ซึ่งแต่ละหมู่บ้าน จะประกอบด้วย 1) ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 1 คน 3) ผู้นำศาสนา 1 คน และ 4) ปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน รวมหมู่บ้านละ 4 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิจัยในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมี 641 หมู่บ้าน 111 ตำบล และ 12 อำเภอ

4. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2558 ถึงเดือนมิถุนายน 2559 รวมระยะเวลา 1 ปี

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการบริหาร โครงการเป็นการประเมินในเชิงปริมาณ แต่การประเมินด้านผลผลิตของโครงการเป็นการประเมินในเชิงคุณภาพ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการต่อไป

2. ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทั่วไปของผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการ เท่านั้น ส่วนผลผลิตโครงการไม่ได้นำมาทดสอบสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้สารสนเทศของการบริหารโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน เพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารโครงการในปัจจุบันตามถัดไป

2. ใช้สารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐ

3. เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนใต้สู่การปฏิบัติงานเชิงรุกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอแนวคิดออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) มติเชิงพื้นที่ 2) มติองค์กร 3) มติชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกรอบแนวคิดในการวิจัย รายละเอียด ดังนี้

มติเชิงพื้นที่

บริบทเชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานี

มติองค์กร

ที่มาของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดชายแดน

ภาคใต้

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

แนวคิดการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

มติชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปประเด็นนำเสนอ ได้แก่ 1) มติเชิงพื้นที่ เพื่อให้เห็นสภาพของบริบทและศักยภาพเชิงพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี 2) มติองค์กร เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เป็นส่วนกำหนดนโยบาย/แผนงาน/โครงการ กับกระบวนการบริหารโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน โดยมีหน่วยงานระดับพื้นที่เป็นตัวกลางในการประสานการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และ 3) มติเชิงชุมชน เป็นส่วนที่เชื่อมโยงแนวคิดทั้งมติเชิงพื้นที่ และมติองค์กร ในฐานะที่ชุมชนเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับกระบวนการบริหารโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มิตเชิงพื้นที่

บริบทเชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี เป็นอาณาจักรที่เก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรืองทำให้เป็นแหล่งศูนย์รวมของประชากรหลากหลายเชื้อชาติศาสนา มาตั้งแต่ในอดีต ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลตะวันออกภาคใต้ติดกับทะเลจีนใต้ หรืออ่าวไทย มีพื้นที่ประมาณ 1,940.356 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,212,723 ไร่ มีแม่น้ำที่สำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำตานี และแม่น้ำสายบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 1,055 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนภูมิภาคที่เป็นราบชายฝั่งทะเล ด้านอ่าวไทยมีเนื้อที่ 2,109 ตารางกิโลเมตร เป็นอันดับที่ 13 ของภาคใต้ พื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบต่ำ เหมาะแก่การเพาะปลูก ทิศเหนือ ติดต่อกับสงขลา ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา ทิศตะวันออก ติดต่อกับทะเลอ่าวไทย และทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลา (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, 2555)

ภาพ 1 แผนที่จังหวัดปัตตานี

ที่มา:(ออนไลน์).www.panteethai.com/maps/province/Pattani.jpg

จากแผนที่ดังกล่าว จังหวัดปัตตานีแบ่งการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอยะรัง อำเภอหนองจิก อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง อำเภอปะนาเระ อำเภอมายอ อำเภอสายบุรี อำเภอกะพ้อ อำเภอไม้แก่น อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอแม่ลาน

สภาพภูมิประเทศ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย พื้นราบชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัด มีหาดทรายยาวและเป็นที่ราบชายฝั่ง กว้างประมาณ 10 – 30 กิโลเมตร พื้นที่ราบลุ่ม บริเวณ

ตอนกลาง และตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่านที่คนมีความเหมาะสมในการเกษตรกรรม และพื้นที่ภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอกะป้อ และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, 2555)

จำนวนประชากรจากการสำรวจ ณ เดือนธันวาคม 2554 มีจำนวน รวม 663,485 คน เป็นชาย 327,632 คน หญิง 335,853 คน หลังคาเรือน 161,694 หลังคาเรือน ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 87.25 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 12.72 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 0.03 นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่น ๆ และมีสถาบันการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับ อุดมศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐ และเอกชน (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, 2555)

อย่างไรก็ตามภายใต้ศักยภาพที่มีอยู่ของพื้นที่ จังหวัดปัตตานียังประสบกับปัญหา รายได้ต่อหัวของประชาชนในจังหวัดปัตตานีที่อยู่ในระดับต่ำสุดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยข้อมูล แผนพัฒนาสถิติจังหวัดปัตตานี สำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปัตตานีเฉลี่ย ต่อหัว (GRP/ GPP Per Capita) ต่ำกว่าระดับประเทศ และต่ำที่สุดของภาคใต้ ซึ่งปี พ.ศ.2554 จังหวัด ปัตตานีมี GRP เฉลี่ยต่อหัว 67,492 บาท ขยายตัวร้อยละ 10.90 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2553 ต่ำกว่า ระดับประเทศและระดับภาค ที่มีค่าเฉลี่ย 16,4512 บาท และ 125,270 บาท หากพิจารณาด้านประชากร และแรงงานจะพบข้อมูลที่น่าสนใจต่อการศึกษา คือ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2555 พบว่า มีประชากรอยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 499,060 คน มีคนว่างงาน จำนวน 8,299 คนคิด เป็นร้อยละ 1.18 ซึ่งต่ำกว่าในปี พ.ศ.2551-2553 แต่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2554 โดยมี อัตราการว่างงานสูงเป็นอันดับที่ 1 ของกลุ่มจังหวัดและภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาแรงงานที่สำคัญ คือ 1) แรงงานในพื้นที่ด้อยคุณภาพ 2) สภาพการจ้างงานไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของแรงงานในพื้นที่ 3) ขาดแคลนแรงงานภาคการประมง 4) ปัญหาต่อเนื่องจากแรงงานต่างด้าว (แผนพัฒนาสถิติจังหวัด ปัตตานีสํานักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

จากบริบทเชิงพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในการขับเคลื่อน งานด้านการพัฒนาในหลายๆ ด้าน แต่ในขณะเดียวกัน ก็พบว่า จังหวัดปัตตานี ประสบปัญหาการว่างงาน ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้น้อยและไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ของประชาชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ภาครัฐให้ความสำคัญและพยายามแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ การจัดทำโครงการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ลงสู่พื้นที่ เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญใน การแก้ปัญหา ผู้วิจัยจึงกำหนดให้จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่วิจัยในการประเมิน โครงการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน

มิต้องค์กร

การวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี จำเป็นต้องศึกษาเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับหลักการและเหตุผลของโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ และการบริหารจัดการโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการ ทั้งนี้จะทำให้ผลการประเมินมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1. ที่มาโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2550 มอบหมายให้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นหน่วยงานหลักในการประสานการปฏิบัติ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน/ตำบล โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ และการเพิ่มรายได้ของประชาชน ซึ่งได้มีการจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.) ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 2,249 หมู่บ้าน ใน 317 ตำบล ของ 44 อำเภอ ใน 5 จังหวัด (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล และสงขลา) ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2552 เห็นชอบแผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2552 – 2555 ให้ขยายพื้นที่ครอบคลุม 2,869 หมู่บ้าน 396 ตำบล ใน 56 อำเภอ ของ 5 จังหวัด ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน ศอ.บต. ได้ปรับพื้นที่ดำเนินการหมู่บ้านเป้าหมายคงเหลือ 1,970 หมู่บ้าน 282 ตำบล 37 อำเภอ ใน 3 จังหวัด (นราธิวาส ปัตตานี และยะลา) และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ เทพานาทวี และสะบ้าย้อย) เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555 – 2557

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ศอ.บต. ได้รับการจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินงานตามโครงการ พนม. ต่อเนื่องจากปีที่แล้ว ในพื้นที่เป้าหมายดำเนินงาน 1,970 หมู่บ้านข้างต้น โดยดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ และคุณภาพชีวิตของประชาชน กล่าวคือ “คำตออยู่ที่หมู่บ้าน และเป็นการแก้ไขปัญหาตามความเป็นจริงที่สอดคล้องกับช่วงเวลาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป” รวมทั้ง มีจุดมุ่งหมาย “ต้องการให้ข้าราชการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านลงไปปฏิบัติงานในลักษณะบูรณาการในรูปชุดปฏิบัติการทีมพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งหน่วยงานด้านความมั่นคง และหน่วยงานพัฒนา ให้เกิดความใกล้ชิดกับประชาชน และประชาชนเกิดความอบอุ่นใจ เชื่อมั่นต่อทางราชการ” โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับหมู่บ้านให้ยั่งยืน โดยใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ขับเคลื่อนการปฏิบัติให้สามารถบริหาร จัดการ

หมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้แผนหมู่บ้านพึ่งตนเอง มีการค้นหาความจำเป็นเร่งด่วนที่หมู่บ้านเผชิญอยู่ ทำให้มีภูมิคุ้มกันให้กับหมู่บ้านของตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถทำงานร่วมระหว่างรัฐกับประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายจะมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น รวมทั้งประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อภาครัฐจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.) นี้ขึ้น (ศอ.บต., 2558)

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า โครงการ พนม.เป็นโครงการที่ ศอ.บต. ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน ในพื้นที่เป้าหมาย 1,970 หมู่บ้าน 282 ตำบล 37 อำเภอ ใน 3 จังหวัด (นราธิวาส ปัตตานี และยะลา) และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย) เพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน/ตำบล โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ และการเพิ่มรายได้ของประชาชน ที่จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

การดำเนิน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเน้นไปที่ระดับหมู่บ้านด้วยวิธีการส่งเสริมประชาธิปไตยในหมู่บ้าน ในรูปแบบการทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการของหมู่บ้านที่แท้จริงนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด (ร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบติดตามประเมินผล)

1.2 เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.3 เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความรัก ความสามัคคี สังคมมีความสมานฉันท์ และประชาชนเชื่อมั่นต่อรัฐ

1.4 เพื่อเสริมสร้างให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข”

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า โครงการพนม.มีวัตถุประสงค์สำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยเน้นผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม

นอกจากหลักการและเหตุผลที่แสดงให้เห็นถึงที่มาและความสำคัญของโครงการ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของโครงการที่จำเป็นต้องทราบเบื้องต้นแล้ว การบริหารโครงการก็เป็นเงื่อนไขสำคัญในการประเมินโครงการ ซึ่งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้จัดระบบการบริหารจัดการโครงการ ออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย 1) ระดับหมู่บ้าน 2) ระดับตำบล 3) ระดับอำเภอ และ 4) ระดับจังหวัด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระดับหมู่บ้าน

1.1 มอบหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) หรือคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) เป็นองค์กรรับผิดชอบโครงการ พนม. ของหมู่บ้าน

1.2 กำหนดให้ผู้เสนอโครงการ/กิจกรรมที่ใช้งบประมาณโครงการ พนม. คือ ผู้นำ สี่เสาหลักประกอบด้วย 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 3) ผู้นำศาสนา และ 4) ประชาชน ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น เป็นผู้ลงนามร่วมกันในแบบ พนม.1 โดยให้ทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับ ตำบลเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

1.3 ให้หมู่บ้านจัดทำเวทีประชาคมโดยนำแผนความต้องการพัฒนาตาม ศักยภาพของพื้นที่ระดับจังหวัด (มหภาค) และความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแผนชุมชน หมู่บ้าน (จุลภาค) ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ซึ่งคณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไขปัญหาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ (คปต.) ได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้ว (กัมภีร์ 8 เล่ม) ที่ ศอ.บต. ส่งให้ สปก.อ. ไป พิจารณาดำเนินการเป็นลำดับแรก และนำแผนชุมชนที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านมาประกอบการจัดทำเวที ประชาคมของแต่ละหมู่บ้านด้วยกรณีที่เป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ ขอให้รายงาน สปก.อ. เพื่อพิจารณาประสานหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณสมทบเพื่อดำเนินการต่อไป แล้ว ให้เสนอแผนงานกับศูนย์ปฏิบัติการอำเภอ (สปก.อ.) ให้ความเห็นชอบ เมื่อ สปก.อ. เห็นชอบแผนงาน ดังกล่าวแล้วให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) หรือหมู่บ้าน อพป. โดยสี่เสาหลักเสนอโครงการ/กิจกรรม ตามแผนที่ได้รับความเห็นชอบของ สปก.อ. ให้นายอำเภออนุมัติโครงการ และให้อำเภอรายงาน ศอ.บต. ทราบ เพื่อวิเคราะห์และเตรียมโอนเงินให้กับหมู่บ้านต่อไป

1.4 มอบหมายให้บัณฑิตอาสาพัฒนามาตุภูมิเป็นผู้ประสานช่วยเหลือใน การจัดทำ/เสนอโครงการ/กิจกรรมให้กับ กม. หรือ คกก. กลางหมู่บ้าน อพป.ดังนี้

1.4.1 ศึกษากรอบแนวทางกิจกรรมทางเลือกที่ ศอ.บต. กำหนด

1.4.2 ประสานการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านพิจารณาคัดเลือก โครงการ/ กิจกรรมที่ตรงกับกรอบทางเลือกที่ ศอ.บต. กำหนด

1.4.3 ประสานการจัดทำประชาพิจารณ์ พิจารณาโครงการ/กิจกรรม ที่คัดเลือกมาจากเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อกำหนดเป็นโครงการ/กิจกรรมที่เสนอขอใช้งบประมาณ จากโครงการ พนม.

1.4.4 ช่วยเหลือคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแบบเสนอโครงการ

1.4.5 ประสานกับทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล ในการนิเทศตรวจ ติดตามการดำเนินงานโครงการ พนม. ของหมู่บ้าน

2. ระดับตำบล

2.1 ให้นายอำเภอคัดเลือกและแต่งตั้งสมาชิกทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล จำนวนไม่เกิน 7 คน โดยการแต่งตั้งให้พิจารณาจากข้าราชการที่มีภารกิจงานในพื้นที่หมู่บ้าน/ตำบล ทั้งนี้ควรพิจารณาเจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทย, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก รวมทั้งหน่วยงานกองกำลังในพื้นที่ ดังนี้

2.1.1 ในพื้นที่ตำบล ที่มีหมู่บ้านเสริมสร้างความมั่นคง หรือมีจำนวนหมู่บ้านประเภทนี้มากกว่าประเภทอื่น ให้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากฝ่ายความมั่นคงเป็นหลักโดยฝ่ายพลเรือนสนับสนุน

2.1.2 ในพื้นที่ตำบล ที่มีหมู่บ้านเร่งรัดการพัฒนามากกว่าหมู่บ้านประเภทอื่น ให้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากฝ่ายความมั่นคงร่วมกับฝ่ายพลเรือนในสัดส่วนที่ใกล้เคียง

2.1.3 ในพื้นที่ตำบล ที่มีหมู่บ้านเสริมสร้างการพัฒนามากกว่าหมู่บ้านประเภทอื่น ให้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากฝ่ายพลเรือนเป็นหลัก โดยมีฝ่ายความมั่นคงสนับสนุน

2.2 ให้ทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือคณะกรรมการหมู่บ้านฯ คือ ให้การนิเทศ ให้ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการช่วยเหลือให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามระเบียบ แนวทาง ขั้นตอนที่กำหนด

3. ระดับอำเภอ

ให้ที่ทำการปกครองอำเภอเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโครงการ พนม. โดยให้นายอำเภอมอบหมายปลัดอำเภอและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ โดยในระดับอำเภอให้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ให้มีศูนย์ปฏิบัติการโครงการ พนม.ระดับอำเภอ เพื่อเป็น ศูนย์เก็บรวบรวมประมวลผลข้อมูลการดำเนินงาน โครงการ พนม. ของอำเภอ

3.2 ให้วิทยากรครู ก. ระดับอำเภอ ที่ประจำอยู่ ณ อำเภอ (นายอำเภอแต่งตั้ง ซึ่งเป็นบุคคลเดียวกับปลัดอำเภอที่รับผิดชอบโครงการฯ ของอำเภอ) ทำหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบลของอำเภอ และบัณฑิตอาสาพัฒนามาตุภูมิ รวมทั้งทำหน้าที่เป็น ผู้ประสานงานกับจังหวัด และ ศอ.บต.

4. ระดับจังหวัด

ให้ที่ทำการปกครองจังหวัดเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโครงการ พนม. โดยผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้ปลัดจังหวัดทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานระดับจังหวัด โดยในระดับจังหวัดให้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ให้มีศูนย์ปฏิบัติการ โครงการ พนม.ระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการ พนม. ของจังหวัด รวมทั้งเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลผลความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนรวบรวมผลการกำกับติดตาม และนิเทศงาน โดยนำระบบข้อมูลสารสนเทศ (Information Technology) มาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่ง ศอ.บต. จะแต่งตั้งคณะทำงานออกติดตามผลความก้าวหน้าดังกล่าวเป็นระยะ และขอให้มีการจัดทำบรรยายสรุปให้พร้อมในการออกติดตามผลความก้าวหน้าฯ ด้วย ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณามอบหมายให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดท่านใดท่านหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน โครงการ พนม. ของจังหวัด

4.2 ผู้ว่าราชการจังหวัดออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานนิเทศ และติดตามการดำเนินงานตามโครงการฯ ของจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย หัวหน้าส่วนราชการ หรือผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้แทนหน่วยงานกำลังในพื้นที่ ตามความเหมาะสม เป็นคณะทำงาน โดยมีปลัดจังหวัดเป็นคณะทำงานและเลขานุการ

จากหลักการ โครงการ วัตถุประสงค์ และการบริหารจัดการ โครงการ พนม. สรุปสาระสำคัญได้ว่า โครงการพนม. เป็นการดำเนินงานภายใต้กรอบการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ของประชาชนในหมู่บ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเกิดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน โครงการแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแนวคิดการมีส่วนร่วมตามลำดับดังนี้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเกี่ยวข้อง และมีความสำคัญต่อบุคคลและองค์กร ตลอดจนผู้รับบริการเป็นอย่างมาก จึงได้รับความสนใจ เพราะทำให้ทราบความก้าวหน้า ของการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการ ตลอดจนผลการประเมิน จะเป็นข้อมูลและเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับสูง ผู้ประเมินโครงการนอกจากจะมีความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีการประเมินแล้ว ต้องมีความรู้ เกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการที่ประเมิน ซึ่งจะทำให้การประเมินนั้นได้สารสนเทศที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.1 ความหมายของโครงการ

ความหมายของโครงการ (Project) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 270) โครงการหมายถึง แผนหรือเค้าโครงการที่กำหนด สุพัทธ์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช (2545: 117) ได้ให้ความหมายของโครงการว่าเป็นกลุ่มกิจกรรมที่เห็นว่าเป็นทางเลือกในการยกระดับคุณภาพ ที่ได้รับการคัดสรรแล้ว เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

กล่าวโดยสรุปโครงการ หมายถึง กลุ่มกิจกรรมที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติแล้ว จะเกิดเป็นประโยชน์สูงสุด

2.2 ลักษณะของโครงการ

เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546: 80 - 81) ได้กล่าวถึงลักษณะโครงการว่า โครงการมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ โครงการต้องกำหนดระยะเวลาสิ้นสุด มีกิจกรรมที่ซับซ้อน สนองนโยบายหรือวัตถุประสงค์โครงการ เมื่อสิ้นสุดแล้วจะไม่มี การทำกิจกรรมซ้ำอีก ส่วน ณรงค์ นันทวรรณนะ (2547: 132 – 133) ได้กล่าวถึงลักษณะโครงการที่ดี ควรมีลักษณะ 9 ประการ ดังนี้

- 1) มีพื้นฐานมาจากข้อมูลที่เป็นจริงแล้วผ่านการตรวจสอบวิเคราะห์แล้ว
- 2) สนองตอบความต้องการของประชาชนหรือผู้รับบริการ
- 3) สามารถแก้ปัญหา พัฒนาองค์การหรือหน่วยงานได้
- 4) มีรายละเอียดของวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจน และมีความเป็นไปได้สูง
- 5) สาระของโครงการมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เช่น วัตถุประสงค์สอดคล้องกับปัญหา กิจกรรมหรือวิธีการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป็นต้น
- 6) มีรายละเอียดโครงการเพียงพอ เข้าใจง่าย และสามารถนำโครงการสู่การปฏิบัติได้สะดวก
- 7) มีระยะเวลาแน่นอนในการดำเนินงานทั้งเริ่มต้นและสิ้นสุด
- 8) ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร
- 9) สามารถติดตามประเมินผลได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะโครงการที่ดีจะต้องจัดทำขึ้นจากข้อมูลจริง ซึ่งผ่านการวิเคราะห์แล้วและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ มีรายละเอียดของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจน มีความเชื่อมโยงกันสัมพันธ์กันระหว่างวัตถุประสงค์กับกิจกรรม และได้รับ

การสนับสนุนจากผู้บริหารของหน่วยงานรวมทั้งมีทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอในการปฏิบัติงานโครงการ

2.3 ความหมายของการประเมินโครงการ

ได้มีผู้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้หลายท่าน ดังนี้

จำลอง โพธิ์บุญ (2547: 87) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ทำอย่างเป็นระบบระเบียบเพื่อพิจารณาถึงควมมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ความเป็นไปได้ และผลกระทบของโครงการก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการ

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547:2) กล่าวถึงการประเมินผลโครงการว่าเป็นกระบวนการศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และขั้นตอนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและผลกระทบอะไร และบรรลุผลตามเป้าหมายหรือไม่

นอกจากนี้แล้ว พิสมุ พงศ์ศรี (2549: 68) กล่าวถึงความหมายของการประเมินโครงการ ตามช่วงเวลาของการดำเนินการไว้ ดังนี้

การประเมินก่อนดำเนินโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของโครงการโดยนำสารสนเทศ หรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจจัดทำโครงการทดลองหรือนำร่อง ปรับเปลี่ยน หรือระงับโครงการ

การประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของโครงการโดยนำสารสนเทศ หรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อปรับปรุงโครงการให้ประสบความสำเร็จการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ โดยนำสารสนเทศ หรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อขยายผลปรับ เปลี่ยนก่อนจะดำเนินการต่อไป หรือยกเลิกโครงการ

จากความหมายของการประเมินโครงการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการประเมินโครงการ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศด้านต่างๆ แล้วนำมาพิจารณาตัดสินใจโครงการในแต่ละระยะโดยนำสารสนเทศที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อหรือปรับเปลี่ยน ปรับปรุง ขยายผลหรือมีแนวทางดำเนินการอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

อีกทั้ง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551: 65) ยังได้กล่าวไว้ว่า การประเมินมีหน้าที่อย่างน้อย 4 ประการ คือ การประเมินความก้าวหน้าเพื่อการปรับปรุงพัฒนา การประเมินเพื่อแสดงผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในอนาคต

การประเมินในเชิงจิตวิทยาและสังคม ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อเพิ่มความระมัดระวัง หรือเพิ่มแรงจูงใจในการดำเนินงาน และการประเมินเพื่อการตัดสินใจทางการบริการต่างๆ

2.4 รูปแบบการประเมินโครงการ

เนื่องจากการบริหารในปัจจุบัน นิยมใช้การบริหารเชิงโครงการเป็นที่นิยมนกันมาก จึงมีผู้คิดค้นรูปแบบ (Model) ที่เหมาะสมสำหรับการประเมินโครงการในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะกับลักษณะโครงการและกิจกรรม ซึ่งจะทำให้การประเมินมีความรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเริ่มต้นเนื่องจากรูปแบบต่างๆของการประเมินจะช่วยเอื้อต่อการกำหนดประเด็นการประเมิน และวิธีการประเมินได้ด้วย โดยเฉพาะการประเมินในครั้งแรก การเลือกใช้รูปแบบของการประเมินจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ประเมินว่าควรใช้หรือไม่ หรือควรใช้รูปแบบใด (พิสนุ พงศรี, 2552: 7)

พิสนุ พงศรี (2549: 70-89) สรุปไว้ว่า รูปแบบการประเมินมีอย่างหลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน รูปแบบเกือบทั้งหมดพัฒนามาโดยชาวต่างประเทศ คนไทยได้พยายามนำรูปแบบเหล่านั้นมาประยุกต์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รูปแบบการประเมินที่มีอิทธิพล และได้รับความนิยมนำมาใช้กันมากที่สุด 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมาย 2) รูปแบบสนองความต้องการ 3) รูปแบบการประเมินประสิทธิภาพการอบรม และ 4) รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจแบบซิปป์ กล่าวคือ

1) รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมาย

Tyler (1936: อ้างถึงใน เขวาคี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 30) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมาย (Goal – based Model) จากแนวคิดว่าการกระทำใดย่อมมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือถ้ายังไม่ชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องก็ต้องอภิปรายหาข้อสรุปจนชัดเจนก่อน รูปแบบที่คิดขึ้นจึงใช้เพื่อศึกษาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือวิชาหลักสูตรระดับต่างๆ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

(1) เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจนสามารถวัดได้ จากวัตถุประสงค์ที่อยู่ในระดับกว้างหรือเป็นนามธรรมมากกว่า

(2) กำหนดเนื้อหา สถานการณ์ที่แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

(3) กำหนดเนื้อหา สถานการณ์ที่แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

(4) ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

(5) ประเมินผลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลกับวัตถุประสงค์

จากแนวคิดและขั้นตอนรูปแบบการประเมินของ Tyler จะเน้นความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ซึ่งมีจุดเด่นคือมีความสะดวกและชัดเจนในการประเมิน แนวคิดนี้ยังมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน เพราะประเมินเปรียบเทียบกันได้ และง่ายต่อการนำไปใช้ ถ้าได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน อย่างไรก็ตามถ้าวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนก็จะมีปัญหาในการประเมิน หรือถ้าวัตถุประสงค์ชัดเจนแล้วก็ยังประสบปัญหาเรื่องการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้เปรียบเทียบว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐาน ได้รับการยอมรับหรือไม่เนื่องจากยังมีความเป็นอัตนัย หรืออัตวิสัย (Subjective) สูง รวมทั้งการที่ประเมินยึดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นหลักจะทำให้ละเลยสิ่งอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ทำให้สารสนเทศที่ได้จากการประเมินมีจำกัด

2) รูปแบบการประเมินสนองความต้องการ

Stake (1967 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2550: 43) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินสนองความต้องการ (Responsive Model) จากแนวคิดว่ามีผู้ต้องการใช้ผลการประเมินหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงควรมีสารสนเทศจากการประเมินที่หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายดังกล่าว ดังนั้น การประเมินจะต้องบรรยายโครงการประเมินอย่างละเอียดครอบคลุมเพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการของผู้เกี่ยวข้องได้ การตัดสินใจจะอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการประเมินแบบนี้มี 2 ประการ คือ การบรรยายและการตัดสินใจค่า ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

(1) การบรรยาย ในส่วนการบรรยาย แบ่งย่อยเป็น 2 ส่วน คือ

ความคาดหวัง ในส่วนนี้ผู้ประเมิน หรือผู้บรรยายจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะประเมินให้มากที่สุด ประกอบด้วย ส่วนย่อยที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

สิ่งนำ (Antecedents) ซึ่งเป็นสภาพของสิ่งที่มีอยู่เป็นพื้นฐานก่อนจะดำเนินการในเรื่องใดๆ โดยสิ่งที่มีอยู่ก่อนกับสิ่งที่จะดำเนินการมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน เช่น คุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วม โครงการกับกิจกรรมหรือวิธีการฝึกอบรม เป็นต้น

การปฏิบัติ (Transactions) เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ เช่น กระบวนการหรือการดำเนินโครงการ เป็นต้น

ผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ เช่น ผลของกิจกรรมในโครงการทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

(2) การตัดสินใจ ในส่วนของการตัดสินใจ ประกอบด้วย 2 ส่วนย่อย คือ มาตรฐานหรือเกณฑ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อเตรียมไว้เปรียบเทียบกับผลที่เกิดขึ้นจริงว่าจะมีคุณภาพอยู่ในระดับใด การตัดสินใจ เป็นการนำสารสนเทศจากการเปรียบเทียบมาตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน

3) รูปแบบการประเมินประสิทธิผลของการอบรม

Kirkpatrick (1978 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกันันท์, 2550: 48) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลโครงการอบรม (Training Model) ที่เน้นการประเมินหลังโครงการฝึกอบรม (ถ้าจะประเมินก่อนการฝึกอบรม และระหว่างการฝึกอบรม อาจใช้รูปแบบซิปป์) โดยการแบ่งการประเมินเป็น 4 ระดับ ดังนี้

การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) การประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้ารับการอบรม โครงการว่ามีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับโครงการ เช่น หลักสูตร เนื้อหา สาระตรงกับความต้องการหรือไม่ ความคิดเห็นต่อเอกสาร สถานที่ โสตทัศนอุปกรณ์ ระยะเวลาของการอบรม ว่ามีความเหมาะสมเพียงไร วิทยากรมีความเหมาะสมเพียงไร ได้รับความรู้ทักษะในระดับใด มีความคาดหวังอย่างไรต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้รับใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

การประเมินการเรียนรู้ (Learning) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเพิ่มขึ้นของการเรียนรู้ก่อน - หลังการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ ความคิด ทักษะ ค่านิยม และทักษะ เป็นต้น

การประเมินพฤติกรรม (Behavior) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงานเช่น การประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อน - หลัง โครงการฝึกอบรมว่าเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่มีการนำความรู้ และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้มากน้อยเพียงไร เป็นต้น และการที่ผู้เข้ารับการอบรมจะเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานได้นั้น มีเงื่อนไข 5 ประการ คือ

- (1) ผู้เข้ารับการอบรมต้องปรับปรุงตนเอง
- (2) ผู้เข้ารับการอบรมต้องรู้จักจุดอ่อนของตนเอง
- (3) ต้องทำงานในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง
- (4) ต้องมีผู้ชำนาญที่น่าสนใจให้ความช่วยเหลือ
- (5) ต้องมีโอกาที่จะทำตามความคิดที่เกิดขึ้นใหม่

เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเป็น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบวัดพฤติกรรมก่อน - หลังการฝึกอบรม และแบบบันทึกพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน เป็นต้น

การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร (Results) เป็นการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์กร ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มของประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงาน/องค์กร การลดลงของต้นทุน การเพิ่มกำไร ประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง หน่วยงาน หรือองค์กร เป็นต้น

4) รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ

Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน สุวิมล ตีรภานันท์, 2550: 47) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ (CIPP Model) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สิ่งที่จะประเมินอย่างครอบคลุม เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่างๆ ของผู้บริหารที่เรียกว่ารูปแบบการประเมิน CIPP (Context Input Process Product Evaluation Model) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 และมีการปรับปรุงมาเรื่อยๆ จนกระทั่งล่าสุด ในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งสามารถใช้กับการประเมินโครงการ แผนบุคลากร ผลิตภัณฑ์ องค์การและระบบต่าง ๆ โดยใช้วิธีการเชิงระบบการใช้รูปแบบการประเมิน CIPP อย่างถูกต้องและก่อประโยชน์สูงสุด ต้องลงมือประเมินตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน ขณะดำเนินงานและการประเมินหลังจากสิ้นสุดการดำเนินงานแล้ว

รูปแบบการประเมิน CIPP แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับพัฒนาการของการดำเนินโครงการ 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

(1) การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน การประเมินในช่วงนี้ จะเป็นเพื่อวางแผนอันเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานจัดทำสิ่งต่างๆ อาจเป็นโครงการกิจกรรมหลักสูตรซึ่งจะทำการประเมินใน 2 ส่วน คือ

การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินบริบทเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดการดำเนินงานโดยประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น วิธีการประเมินจะใช้การบรรยายและเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวัง บริบทของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่คาดหวังกับที่เป็นจริงรวมทั้ง วิเคราะห์สาเหตุของความไม่สอดคล้องระหว่างความเป็นจริงและสิ่งที่คาดหวังกับที่เป็นจริง

การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ วิธีการประเมินใช้การบรรยายและวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงกลยุทธ์และกระบวนการดำเนินงานที่เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

การประเมินในขั้นนี้ นำไปสู่การวางแผน ซึ่งควรมีการวิเคราะห์ความเหมาะสมของสิ่งที่จะดำเนินการ โดยพิจารณาความสอดคล้อง ความสมบูรณ์ ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมของการบริหาร ผลกระทบและความเป็นธรรม ความเป็นไปได้ทั้งด้านแผนงาน แผนเงิน และแผนกำลังคน ฯลฯ

(2) การประเมินระหว่างดำเนินงานโครงการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการนั่นเอง อันเป็นการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค

ของการดำเนินโครงการ สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนได้ เพื่อจัดหาสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันท่วงที การประเมินขั้นตอนนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

(3) การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตของโครงการ เพื่อจะตอบคำถามให้ได้ว่าการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ ตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการจะพิจารณาผลลัพธ์ผลกระทบของโครงการทุก ๆ ด้าน ซึ่งมักใช้เทคนิคการติดตามผลหรือประเมินผลด้วยการติดตามหลังโครงการเสร็จ หรือศึกษาย้อนรอย (Follow up Study หรือ Tracer Study) ผลการประเมินจะให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าจะคงปรับขยายโครงการหรือควรถูกหยุดโครงการตามเวลาที่กำหนดไว้ หรือควรรักษฐานะเป็นโครงการประจำ เป็นต้น

การประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลาย โดยเฉพาะการประเมินโครงการต่างๆ เพราะว่าเป็นการประเมินแล้วได้สารสนเทศที่ครอบคลุม มีการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งในการประเมินครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบนี้ เนื่องจากเป็นการประเมินที่ครอบคลุมตั้งแต่เริ่มโครงการจนสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินที่เป็นระบบง่ายต่อการเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ ที่สำคัญ คือ การมุ่งหวังที่จะนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการต่อไป

นอกจากนี้ รัตนะ บัวสนธ์ (2540: 110 – 113) ได้กล่าวถึง รูปแบบการประเมินชิปปี้ เป็นการนำเสนอโดยสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D. L.) และคณะซึ่งเป็นสมาชิกในสมาคม Phi Delta Kappa ทั้งนี้ สตัฟเฟิลบีม ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่อทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่” โดยได้อธิบายคำว่า CIPP มาจากคำย่อของส่วนประกอบต่างๆ ของโครงการที่จะทำการประเมิน ได้แก่

Context Evaluation: การประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคม และการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

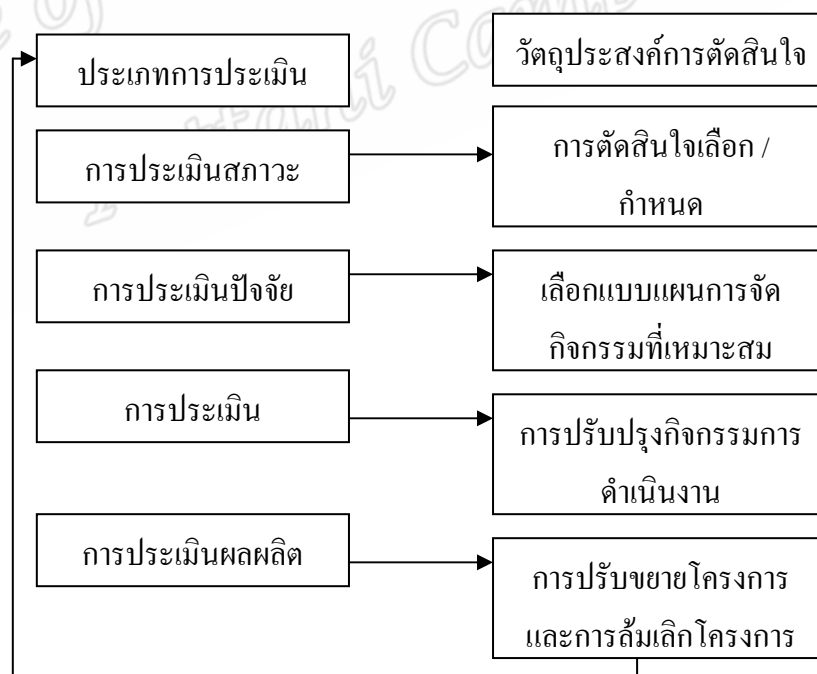
Input Evaluation: การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึง การประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์

การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้นๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่และช่วยให้เกิด การวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

Process Evaluation: การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามาใช้เหมาะสมมากน้อยเพียงใด เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมีอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Product Evaluation: การประเมินผลผลิตของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไป และเพื่อล้มเลิกโครงการ

โดยสรุปการประเมิน โครงการในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันกับ วัตถุประสงค์ของการประเมินและการตัดสินใจ ดังภาพ 2

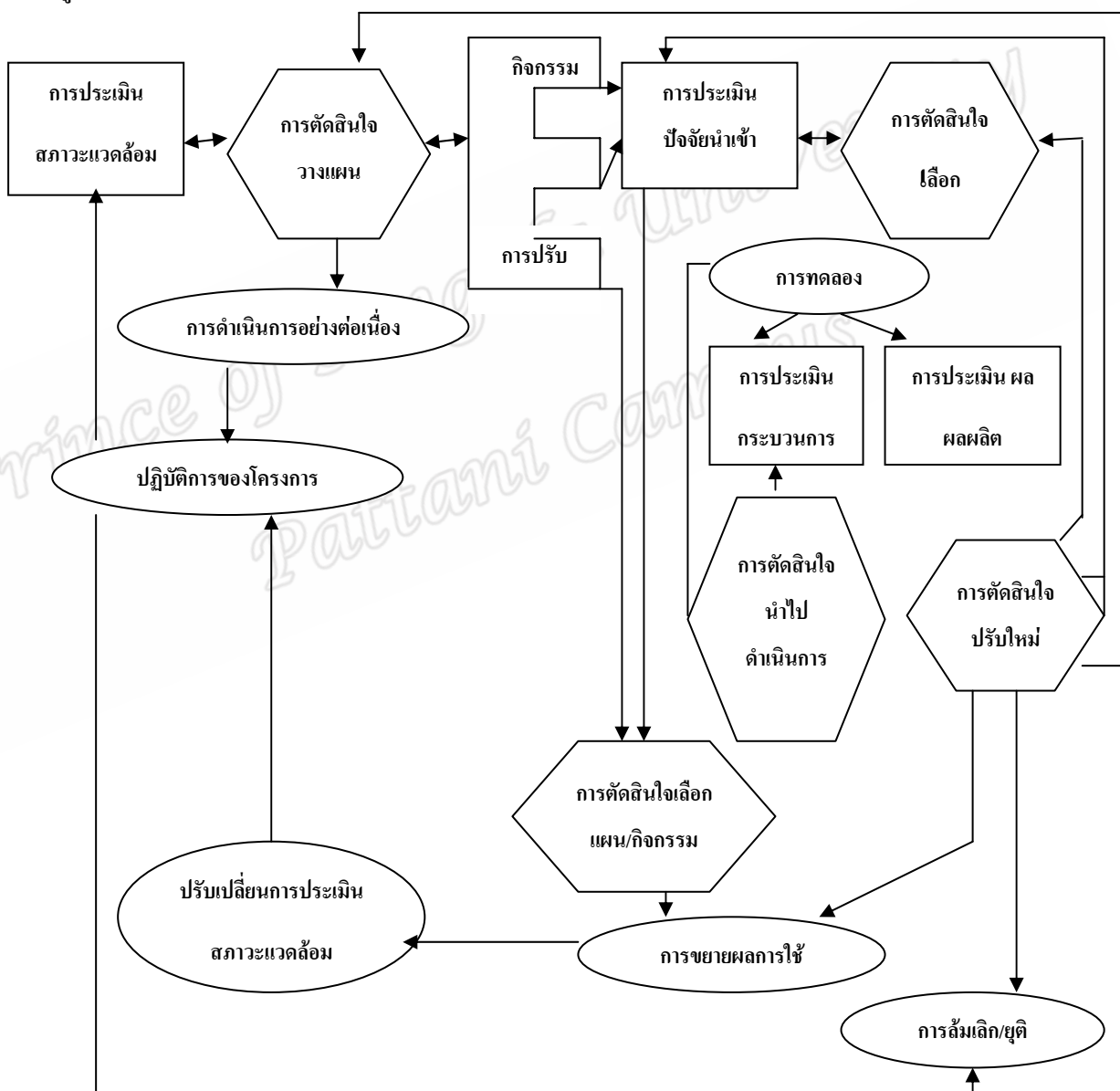

ภาพ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการและการตัดสินใจ
ที่มา: รัตนะ บัวสนธิ์, 2540: 110 – 113.

อย่างไรก็ตามรูปแบบการประเมินซิปปี นี้ ภายหลังจากได้มีนักประเมินผลโครงการได้ปรับปรุงยุคต้นนำเอาการประเมินผลกระทบโครงการ (Impact Evaluation) ร่วมด้วย จึงกลายเป็นรูปแบบการประเมินCIPPI

Impact Evaluation: การประเมินผลกระทบของโครงการ หมายถึง การประเมิน ผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิตของโครงการ ก่อให้เกิดผลอื่นๆ ตามมา ผลกระทบของโครงการอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและลบ

จากแนวคิดการประเมินที่สตีฟเฟิลบีม และคณะ ได้เสนอไว้ ได้สร้างรูปแบบการประเมิน CIPPI ทั้งระบบ ดังภาพ 3

ภาพ 3 รูปแบบการประเมินซิปปี (CIPPIModel)

ที่มา: รัตนะบัวสนธ์, 2540: 110 – 113.

จากแผนภูมิรูปแบบการประเมินชิปปีนั้น แสดงให้เห็นว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งการประเมินในแต่ละส่วนก็มีวัตถุประสงค์การประเมินต่างกันและก่อให้เกิดกิจกรรมสืบเนื่องจากการประเมินต่างกันตามไปด้วย

โดยสรุปการประเมินผลโครงการนั้น มีแนวคิดและรูปแบบหลายอย่าง แต่ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี (CIPPM Model) ของStufflebeam (1971 อ้างถึงใน สุวิมลศิริกานันท์, 2550: 47) เพราะเป็นรูปแบบที่แสดงถึงการประเมินที่ครอบคลุมกระบวนการการทำงานในทุกๆ ขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์กัน สามารถจัดทำเป็นสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่หรือพัฒนากระบวนการบริหาร โครงการที่จะสร้างให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ดังจะได้กล่าวต่อไปในแนวคิดเรื่องการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

3. แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management; RBM)

ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมา รัฐบาลของประเทศต่างๆ ได้มีความพยายามที่จะทำการปฏิรูประบบราชการ โดยต้องการที่จะปรับปรุงระบบการบริหารราชการให้มีความทันสมัย ขจัดความไม่คล่องตัวทางการบริหาร ตลอดจนได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการบริหารแบบเดิมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อบัญชีนำเข้าและกฎระเบียบ มาใช้วิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management; RBM) เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารรัฐกิจให้มีลักษณะเป็นอย่างภาคธุรกิจเอกชน (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2543: 145) โดยมุ่งเน้นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงาน กำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ พร้อมทั้งต้องสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้

3.1 ความหมายและแนวคิดของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

ระบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์นั้น มักมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objective: MBO) การบริหารแบบเน้นผลสำเร็จ (Managing for Results) การบริหารเน้นผล (Results-Oriented Management) หรือการบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management) ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ไว้ดังต่อไปนี้

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543: 146) กล่าวว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นการบริหารที่เน้นการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารในแต่ละระดับขององค์การต้องยอมรับและคำนึงถึงผลงาน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับจัดวางระบบการตรวจสอบผลงานและการให้รางวัลตอบแทนผลงาน (Performance Related Pay)

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2543: 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ไว้ในเอกสารของสำนักงาน ก.พ. เรื่องการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยคุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ ดังนี้ “การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์มีเนื้อหาครอบคลุมเทคนิคในการบริหารหลายเรื่อง เริ่มตั้งแต่การวัดผลการปฏิบัติงาน (Performance Measurement) ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจในการบริหารลักษณะนี้ เพราะหากเราไม่สามารถวัดผลงานได้ เราก็ไม่สามารถปรับปรุงให้เกิดผลงานที่ดีขึ้นได้ การเทียบงาน (Benchmarking) เป็นการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของงานและกระบวนการทำงานโดยเทียบวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) เป็นการยกระดับคุณภาพของบริการให้ผู้รับบริการพอใจการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Performance Auditing) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความถูกต้องของข้อมูล การประเมินผลโครงการ (Program Evaluation) เป็นการพิสูจน์ความสำเร็จของโครงการและยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดและผลสัมฤทธิ์ การวางแผนองค์การและแผนกลยุทธ์ (Corporate and Strategic Planning) เป็นการสร้างความเกี่ยวข้องในการทำงานทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยไม่ละเลยผลสัมฤทธิ์ในระยะยาวและการทำสัญญาผลการปฏิบัติงาน (Performance Contracting) เป็นการสร้างการต่อรองในการกำหนดผลสัมฤทธิ์ กล่าวโดยสรุป คือ เป็นการบริหารโดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์หรือความสัมฤทธิ์ผลเป็นหลัก ใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวชี้วัดเป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออก มาเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น และแสดงผลงานต่อสาธารณะ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (ResultsBasedManagement: RBM) เป็นการบริหารที่ให้ความสำคัญต่อผลการดำเนินงานและการตรวจวัดผลสำเร็จ ในการดำเนินงานขององค์การ ทั้งในแง่ของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ซึ่งจะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน รวมทั้งการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้าโดยอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารสมาชิกขององค์การและตลอดถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์การ

3.2 กระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ จะประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ ๆ 4 ขั้นตอน (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2543: 151-152) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การวางแผนกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งองค์การจะต้องทำการกำหนดทิศทางโดยรวมว่าต้องการที่จะทำอะไรอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องของการวางยุทธศาสตร์หรือวางแผนกลยุทธ์ เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์การ (SWOT Analysis) และให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์สุดท้ายที่ต้องการขององค์การหรือวิสัยทัศน์ (Vision) อันจะนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ (Mission) วัดอุปประสงค์ (Objective) เป้าหมาย (Target) และกลยุทธ์การดำเนินงาน (Strategy) รวมทั้ง

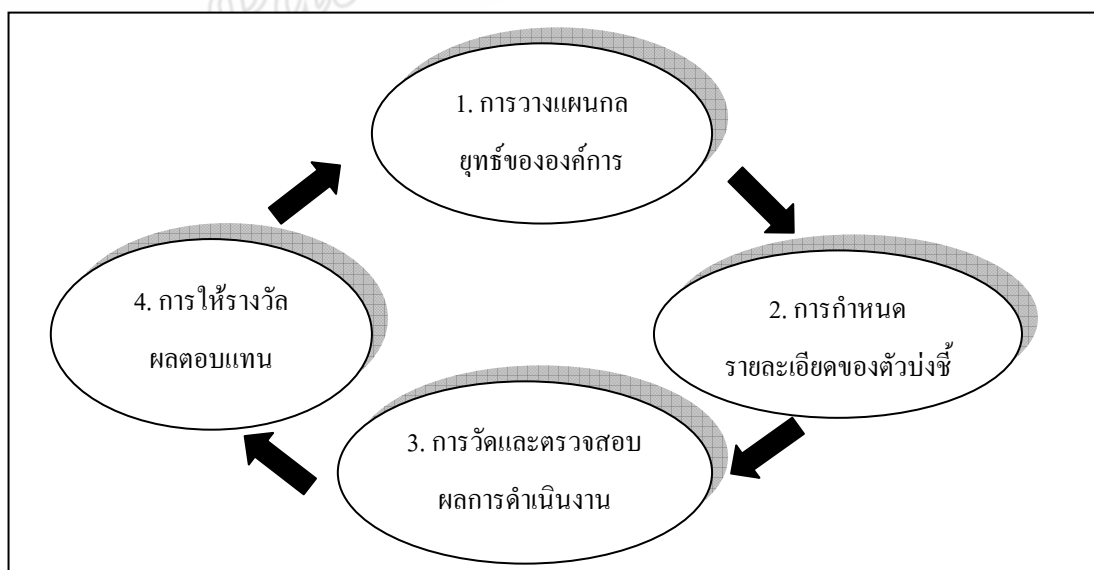
พิจารณาถึงปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จขององค์กร (Critical Success Factors) และสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (Key Performance Indicators) ในด้านต่าง ๆ

2) การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน เมื่อผู้บริหารขององค์กรได้ทำการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับตัวชี้วัดผลการดำเนินงานแล้ว จะเริ่มดำเนินการสำรวจเพื่อหาข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน (Baseline Data) เพื่อนำมาช่วยในการกำหนดความชัดเจนของตัวชี้วัดดังกล่าว ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantity) คุณภาพ (Quality) เวลา (Time) และสถานที่หรือความครอบคลุม (Place) อันเป็นเป้าหมายที่ต้องการของแต่ละตัวชี้วัด

3) การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละตัวบ่งชี้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น รายเดือน รายไตรมาส รายปี เป็นต้น เพื่อแสดงความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ในบางกรณีอาจจะจัดให้มีคณะบุคคลเพื่อทำการตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นเรื่อง ๆ ไปก็ได้

4) การให้รางวัลตอบแทน หลังจากที่ได้พิจารณาผลการดำเนินงานแล้ว ผู้บริหารจะต้องมีการให้รางวัลตอบแทนตามระดับของผลงานที่ได้ตกลงกันไว้ นอกจากนี้อาจจะมีการให้ข้อเสนอแนะหรือกำหนดมาตรการบางประการเพื่อให้มีการปรับปรุงผลงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากรายละเอียดของกระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์นั้นสามารถจะสรุปเป็นแผนภาพเพื่อเพิ่มความเข้าใจได้ ดังนี้ (วีระบุทธิ์ ชาตะกาญจน์, 2547)

ภาพ 4 กระบวนการของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

แหล่งที่มา: (ออนไลน์).<http://isc.ru.ac.th/data/EDOOO3477>

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ใน 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้ และการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน ซึ่งในส่วนการให้รางวัลผลตอบแทนผู้วิจัยไม่ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพราะมองว่ากระบวนการบริหาร โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหาร โครงการส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งตามบทบาทหน้าที่แล้วจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการ โครงการที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ได้รับคำตอบตามระเบียบราชการอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นในการนำส่วนของการให้รางวัลผลตอบแทน มาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ด้วย

3.3 ลักษณะขององค์กรที่บริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

องค์กรที่ได้ใช้ระบบการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์จะมีลักษณะทั่ว ๆ ไป ดังต่อไปนี้ (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2543: 20-22)

- 1) มีพันธกิจ วัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจน และมีเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นที่ผลผลิตและผลลัพธ์ ไม่เน้นกิจกรรมหรือการทำงานตามกฎระเบียบ
- 2) ผู้บริหารทุกระดับในองค์กรต่างมีเป้าหมายของการทำงานที่ชัดเจนและเป้าหมายเหล่านั้นสั้นกระชับ ไม่คลุมเครือ และเป็นเป้าหมายที่มีฐานมาจากพันธกิจขององค์กรนั้น
- 3) เป้าหมายจะวัดได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยมีตัวชี้วัด ที่สามารถวัดได้ เพื่อให้สามารถติดตามผลการปฏิบัติงานได้ และสามารถเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับองค์กรอื่นที่มีลักษณะงานที่เทียบเคียงกันได้
- 4) การตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานหรือโครงการต่าง ๆ จะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ซึ่งจะสอดคล้องกับการให้คำตอบแทน สวัสดิการและรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ที่จะประเมินจากผลการปฏิบัติงานเป็นหลัก
- 5) เจ้าหน้าที่ทุกคนรู้งานที่องค์กรคาดหวังคืออะไร ทุกคนในองค์กรจะคิดเสมอว่างานที่ตนทำอยู่นั้นเพื่อให้เกิดผลอย่างไร ผลที่เกิดขึ้นจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของโครงการองค์กรอย่างไร และทุกคนรู้สึกรับผิดชอบต่อผลงานที่ได้กำหนดไว้อย่างเหมาะสมกับกำลังความสามารถของแต่ละคน
- 6) มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การบริหารเงิน บริหารคนสู่หน่วยงานระดับล่าง เพื่อให้สามารถทำงานบรรลุผลได้อย่างเหมาะสม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารระดับต้นและระดับกลาง ซึ่งเข้าใจปัญหาเป็นอย่างดีได้เป็นผู้แก้ปัญหาและสะสมประสบการณ์เพื่อก้าวสู่ผู้บริหาร

ระดับสูงขึ้นไป ซึ่งนอกจากช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน แก้ปัญหาการทำงานที่ล่าช้าแล้ว ยังเป็นการเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการทำงานอีกด้วย

7) มีระบบสนับสนุนการทำงาน ในเรื่องระเบียบการทำงาน สถานที่ อุปกรณ์ในการทำงาน เช่น มีระเบียบที่สั้นกระชับในเรื่องที่จำเป็นเท่านั้น มีสถานที่ทำงานที่สะอาด เป็นระเบียบและมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนให้สามารถตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ต้องการและให้บริการได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา

8) มีวัฒนธรรมและอุดมการณ์ร่วมกันเพื่อการทำงานที่สร้างสรรค์ เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นจะทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นองค์กรเอการเรียนรู้ที่เปิดกว้างต่อความคิดและความรู้ใหม่ๆ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ให้ดี

9) เจ้าหน้าที่ขยันและกำลังใจดี เนื่องจากมีโอกาสปรับปรุงการทำงานและได้คลุกคลีในการทำงานที่กว้างขวางขึ้น ทำให้ผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเองก็จะได้รับการตอบแทนตามผลการประเมินจากผลสัมฤทธิ์ของงาน

3.4 การวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กร

การวัดผลการปฏิบัติงานเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายตัวบ่งชี้วัดผลสำเร็จของกิจกรรมการจัดเก็บข้อมูลและเปรียบเทียบผลงานกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า การวัดผลการปฏิบัติงานจะช่วยให้องค์กร/ผู้ปฏิบัติงาน ได้รับข้อมูลและสารสนเทศย้อนกลับที่แสดงถึงผลสำเร็จของการดำเนินงานปัญหาหรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การแสดงถึงการมีพันธะหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสาธารณะผู้กำหนดนโยบายแหล่งสนับสนุนงบประมาณ ฯลฯ การเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรและองค์กรเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารการพัฒนาองค์กร การออกแบบ/ทบทวน โปรแกรมกระบวนการดำเนินงานขององค์กรหรือของทีมงานที่รับผิดชอบ กิจกรรมการดำเนินงานรวมทั้งช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การวัดผลการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการที่พึงต้องดำเนินการ คู่ขนานหรือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการผลงานมีกิจกรรม/กระบวนการที่สำคัญ จะมีจุดเน้นของการดำเนินการ 3 ด้าน อันได้แก่ (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2543)

1) ความประหยัด (Economy) เป็นการวัดและประเมินผลงาน โดยเปรียบเทียบทรัพยากรที่ต้องการสำหรับกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดไว้ กับปริมาณของทรัพยากรที่ใช้ไปจริงในการดำเนินกิจกรรม ความประหยัดจึงเป็นผลงานที่สำคัญประการหนึ่งที่องค์กร/คณะผู้บริหารทั่วไปมักให้ความสำคัญ ภายใต้กรอบแนวคิด

เชิงระบบการวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กร โดยพิจารณาจากความประหยัด เป็นการวัดผลการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นหรือให้ความสนใจต่อปัจจัยนำเข้า (Input)

2) ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การที่กิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ดำเนินไปโดยสามารถสร้างผลผลิตในระดับที่สูงกว่าปัจจัยนำเข้า ความมีประสิทธิภาพของกิจกรรมหรือองค์กรทั่วไป สามารถวัดได้โดยนำปัจจัยนำเข้าจริงหารด้วยผลผลิตจริงที่เกิดขึ้น หากได้ค่าน้อยแสดงว่าองค์กร/กิจกรรมมีผลผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่าการเพิ่มขึ้นของปัจจัยนำเข้า การดำเนินกิจกรรมบริหารองค์กรที่มีประสิทธิภาพ จึงหมายถึง การสร้างผลงานให้ได้มากขึ้น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่คงที่หรือสร้างผลงานให้ได้จำนวนเท่าเดิมแต่ใช้ทรัพยากรที่น้อยลงภายใต้กรอบแนวคิดเชิงระบบการวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กรที่ให้ความสำคัญกับความมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการวัดผลงานที่มุ่งเน้นที่กระบวนการ (Process)

3) ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง การที่กิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรสามารถสร้างผลงานได้สอดคล้องกับเป้าหมาย/ วัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าทั้งในส่วนของผลผลิต และผลลัพธ์ เป็นกระบวนการเปรียบเทียบผลงานจริงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่าได้ก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ที่ตรงตามความคาดหวังที่กำหนดล่วงหน้าไว้มากน้อยเพียงไร ความมีประสิทธิภาพจึงมีความเกี่ยวข้องกับผลผลิตและผลลัพธ์ของการดำเนินงานเป็นกระบวนการวัดผลที่เน้นด้านปัจจัยนำออกของการดำเนินงาน (Output)

3.5 ตัวชี้วัดผลงานตามแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

ประกอบด้วย ตัวชี้วัดที่สำคัญ 5 ประการ ดังต่อไปนี้(ทิพาวดี เมฆสุวรรณ, 2545: 27-28)

1) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicators) ได้แก่ ปริมาณหรือจำนวนทรัพยากรโดยรวมที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม/ หรือบริการ เพื่อก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ เช่น จำนวนเงินที่ใช้หรือจำนวนบุคลากรที่จำเป็นต่อการให้บริการ จำนวนวัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิต เป็นต้น

2) ตัวชี้วัดผลผลิต (Output Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงปริมาณ จำนวน สิ่งของที่เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม และ/หรือจำนวนผู้ได้รับบริการ ทั้งนี้ ตัวอย่างของตัวชี้วัดผลผลิต ได้แก่ จำนวนผู้เข้าอบรมพัฒนาอาชีพ จำนวนนักเรียนที่จบการศึกษา เพราะหลักสูตร จำนวนทางหลวงที่ได้รับการซ่อมแซม จำนวนหนังสือเดินทางที่ออกให้แก่ผู้ยื่นคำขอจำนวนบัณฑิตที่จบการศึกษา เป็นต้น

3) ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Output Indicators) หมายถึง ตัวชี้วัดที่แสดงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในระดับเหนือกิจกรรม อันหมายถึง โครงการ/แผนงาน โดยการเทียบเคียงผลลัพธ์

ที่เกิดขึ้นกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นผลงานที่เป็นผลสืบเนื่องจากการได้มาซึ่งผลผลิตที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับกิจกรรมที่ดำเนินการ ตัวอย่าง ได้แก่ จำนวน ผู้จบการศึกษาที่มีงานทำ จำนวนผู้จบการศึกษาที่เข้าศึกษาต่อได้หลังสำเร็จการศึกษาได้ 2 ปี หรือระยะเวลาที่ลดลงในการเดินทางเข้าเมืองของชาวชนบทโดยอาศัยเส้นทางที่สร้างขึ้น และยังรวมถึงตัวชี้วัดผลลัพธ์เชิงคุณภาพของการบริหาร (Quality Indicators) เช่น จำนวนสินค้าที่บกพร่องจำนวนใบแจ้งหนี้ที่ผิดพลาด จำนวนหนี้ค้างชำระ เวลาเฉลี่ยในการแก้ไขข้อร้องเรียน ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการทำงานของสำนักงานสรรพากรเขตพื้นที่ เป็นต้น

4) ตัวชี้วัดประสิทธิภาพ (Efficiency Indicators) หมายถึง ตัวชี้วัดผลงานที่บ่งชี้ประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงาน เป็นตัวชี้วัดในเชิงเปรียบเทียบระหว่างหน่วยข้อมูล 2 หน่วย (Outputs/ Inputs) โดยทั่วไปจะแสดงในรูปของค่าใช้จ่ายต่อหน่วยของผลผลิต หรือระยะเวลาในการให้บริการต่อรายการ เช่น ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนที่ได้เลื่อนชั้นหรือที่สำเร็จการศึกษาระยะเวลาทำงาน (ชั่วโมง) ในการปรับสภาพพื้นผิวถนนความยาว 1 กิโลเมตร จำนวนใบคำร้องขอคืนภาษีที่ผ่านการอนุมัติภายใน 1 วันทำการ เป็นต้น

5) ตัวชี้สารสนเทศเชิงอธิบาย (Explanatory Information) หมายถึง ข้อมูลที่อธิบายถึงองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานขององค์การ ซึ่งอาจจะอยู่ภายใต้หรืออยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์การก็ได้ เช่น อัตราส่วนของนักเรียนต่อครู อายุการใช้งานของอุปกรณ์ที่ใช้ในการซ่อมถนน ร้อยละของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ เป็นต้น

โดยสรุปในกระบวนการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การวัดผลการปฏิบัติงานจะมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์การให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ระบบการวัด ผลการปฏิบัติงานที่ดีจึงควรเป็นระบบที่สามารถผลิตข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานที่มีความครอบคลุม ครบถ้วนสมบูรณ์และทันกาล

การดำเนินกิจกรรมทางการบริหารใด ๆ จะเห็นได้ว่า มีการเริ่มต้นจากการกำหนดหรือสร้างความชัดเจนของวัตถุประสงค์การดำเนินงาน อันหมายถึง การระบุรายละเอียดเกี่ยวกับผลงานที่คาดหวัง ซึ่งองค์การส่วนใหญ่มักจะกำหนดโดยอิงแนวทาง/ เนื้อหาตามวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ขององค์การ การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมจะเป็นเหตุปัจจัยเบื้องต้นที่ช่วยให้องค์การสามารถระบุปัจจัยนำเข้าสำหรับการดำเนินงาน อันได้แก่ ทรัพยากรเชิงกายภาพ (คน เงิน วัสดุ เครื่องมือ) ทรัพยากรเชิงกรอบความคิด (ข้อมูลสารสนเทศ ความรู้) ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินกิจกรรมสำหรับแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าให้กลายเป็นผลผลิต และผลลัพธ์ตามที่ระบุไว้ภายใต้กรอบของระบบทั่วไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การวัดผลการปฏิบัติงานจะมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสนับสนุน การตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ระบบการวัดผลการปฏิบัติงานที่ดีจึงควรเป็นระบบที่สามารถผลิตข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงถึงความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานที่ครอบคลุม ครอบคลุม สมบูรณ์และทันการณ์

มิติชุมชน

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

ความหมายของคุณภาพชีวิต

UNESCO (1981: 89) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจ (มีความสุข มีความพอใจ) ต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตซึ่งมีส่วนสำคัญ มากที่สุดของบุคคล

Hendershott และคณะ (1992: 11) ได้กล่าวว่า การที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี นั้นบุคคลนั้นต้องมีความพึงพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้น ๆ มีความสุข ในการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วย ชีวิตการเรียน ชีวิตสังคม ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนและ บริการที่ได้รับ

Sheldon (2000: 321) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือ การรวมความพร้อมในเรื่องการเป็น อยู่ในชีวิตประจำวัน การมีระดับค่าครองชีพที่ต่ำ มีความพอใจในชีวิต มีความปลอดภัย มีความสุข มีอิสระ และชีวิตที่มีความมั่นคง

จากที่ความหมายที่กล่าวไปข้างต้น สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำเนิน ชีวิตในสังคม ที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ให้เกิดความสุขทั้ง ทาง ด้านร่างกาย คือ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสุขภาพอนามัยที่ดี ได้รับการศึกษาที่ดี มีอาชีพที่มั่นคง และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ความสุขทางด้านจิตใจ คือ มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี งาม มีจิตใจที่อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุข รักใคร่สามัคคีผูกพันไมตรีจิตที่ดีต่อกันและกัน เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (วาโรณี ทองมาก ,2547) กำหนดคำนิยามของ คุณภาพชีวิต หรือ ความอยู่ดีมีสุข ไว้ว่า “การมีสุขภาพอนามัยที่ดี ทั้ง ทางร่างกาย และจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวอบอุ่น มั่นคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต หรือความอยู่ดีมีสุข 7 ด้าน คือ

1) ด้านสุขภาพ

เป็นตัวดัชนีตัวแรกในการวัดความสุข เนื่องจากสุขภาพอนามัยที่ดี หมายถึง ความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อารมณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่จะทำให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้ รวมทั้งสามารถประกอบกิจกรรมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ดังนั้น ผลสำเร็จในการพัฒนาสุขภาพอนามัย ก็คือ คนไทยมีสุขภาพแข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ มีอายุยืนยาวไม่เสียชีวิตก่อนวัยอันควร

2) ด้านการศึกษา

การพัฒนาด้านความรู้หรือการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการได้มา ซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสริมโอกาสพัฒนาสติปัญญา สามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันคนที่มีการศึกษาและรอบรู้ในระดับที่เหมาะสมสามารถมีอาชีพและสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพได้ ได้ใช้ความรู้เพื่อเสริมสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อสังคม

3) ด้านการประกอบอาชีพ

เป็นที่มาของรายได้และอำนาจซื้อ และการเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม โอกาสในการมีงานทำจะเกิดจาก 2 ปัจจัย คือ ความสามารถในการทำงานของตัวคนหรือ สมรรถนะของคนซึ่งหมายถึง จะต้องมีความสุขภาพแข็งแรงและมีความรู้และทักษะในการทำงานที่ต้องรับผิดชอบ และความสามารถของรัฐบาลจะบริหารนโยบายเศรษฐกิจโดยรวม ให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงพอกับการสร้างงานใหม่เข้าสู่ตลาด

4) ด้านรายได้ และการกระจายรายได้

รายได้ของคนหากมีความแตกต่างกันอย่างมาก ในขณะที่คนส่วนน้อยมีรายได้มาก ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านกระจายรายได้ จะพิจารณาจากสัดส่วนของคนที่มีรายได้พอเพียงต่อการหาปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ หรือสัดส่วนจำนวนคนที่อยู่เหนือเส้นความยากจนสมบูรณ์

5) ด้านชีวิตครอบครัว

ครอบครัวเป็นพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดที่คนจะต้องดำรงชีวิตอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ดังนั้นการพัฒนาชีวิตด้านครอบครัวจึงเป็นเรื่องสำคัญหากคนในครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข คนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี หากครอบครัวไม่มีความสุข แยกแยก ล่มสลาย ชีวิตคนก็ไม่สามารถจะอยู่ดีมีสุขไปได้ เช่นเดียวกับสังคมจะอยู่ดีมีสุขได้จะต้องประกอบด้วย ครอบครัวที่อบอุ่น คือมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการดูแลและพยายามตอบสนองความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของ

สมาชิกในครอบครัวซึ่งสามารถดูได้จากองค์ประกอบเบื้องต้น คือ บทบาทหน้าที่ครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัวการพึ่งพาตนเอง

6) ด้านสภาพแวดล้อม

เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุข เพราะคนจะต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองดำรงชีวิตอยู่ โดยพิจารณาทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวคนและสภาพแวดล้อมที่รอบตัวคน ดังนั้น การพัฒนาสภาพแวดล้อมจึงครอบคลุมเรื่องต่างๆ มากมายทั้งเรื่องเกี่ยวกับตนเองการได้รับสาธารณูปโภคที่วัดได้จากสัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง การได้รับสาธารณูปโภคที่วัดได้จากสัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาบริโภค และเรื่องที่เป็นปัจจัยภายนอก คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่วัดจากการเกิดคดีอาชญากรรมและคดียาเสพติด และสิ่งแวดล้อม ซึ่งวัดจากความสกปรกของแม่น้ำ ปริมาณขยะ และพื้นที่ป่าไม้ ส่วนสภาพแวดล้อมของประชากรที่อยู่อาศัยในเมืองและชนบท จะมีความต้องการที่แตกต่างกันอยู่บ้างโดยเฉพาะในเรื่องผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ประชากรในเมืองจะมีปัญหาของเรื่องเสียงดัง ฝุ่นละออง และปัญหาขยะมูลฝอย ส่วนในชนบทมีปัญหาร่องน้ำ และน้ำเสียในแม่น้ำ

7) ด้านการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

คนยังต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมซึ่งจะอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของภาครัฐ ดังนั้นการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดี จึงเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ระบบการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐที่มี “ธรรมาภิบาล” คือ ต้องมีการดูแลคนในสังคมให้ดี มีความโปร่งใส เป็นธรรม ให้คนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ ทั้งนี้ รัฐจะต้องสนับสนุนให้คนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ คนในสังคมได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน ดังกล่าว จะเป็นเครื่องมือช่วยยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมได้ ซึ่งองค์ประกอบนี้จะรวมเรื่อง ความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพทางการเมือง และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการด้วย

จากแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตดังกล่าว ทำให้เข้าถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้กำหนดการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านรายได้และการกระจายรายได้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ โดยคุณภาพชีวิตแต่ละด้านมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ล้วนแต่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมทั้งสิ้นซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อต้องการนำเสนอรูปแบบการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ทั้ง 7 ด้าน ดังที่กล่าวมาข้างต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กร เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร ซึ่งบุคลากรจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร ผลลัพธ์สุดท้าย คือ องค์กรมีคุณภาพ (ประทีปจันทร์สิงห์, 2549) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม และกระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1) ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2548: 1-2) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาโครงการ

(2) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

(3) การมีส่วนร่วมในเรื่องของการพัฒนาชนบท คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินโครงการนั้นๆ ด้วย

(4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น อาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่าเป็น การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

(5) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิ และหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจ ตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

(6) การมีส่วนร่วม^{นั้น} จะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างเข้มแข็ง ซึ่งหมายความว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วม^{นั้น} ได้เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม และได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความคิดริเริ่ม^{นั้น}

(7) การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่ใช้ความพยายามในการที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคม^{นั้นๆ} ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการและเคลื่อนไหวจะกำเนินการ^{นี้} ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2549: 62) ได้สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมรับรู้ ร่วมคิดริเริ่มร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้พลังความสามารถในด้านต่างๆ ของตนเองร่วมกับความรู้และวิทยาการที่เหมาะสมอย่างสร้างสรรค์ พร้อมไปกับการเป็นผู้รับแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่ตามมาด้วย

วรรณภา ทองแดง (2551: 52) สรุปว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน โดยทุกฝ่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรมมีการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มต้น ไปจนถึงสิ้นสุดโครงการ อาทิ การร่วมรับรู้ ร่วมคิดริเริ่ม ร่วมตัดสินใจปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้พลังความสามารถในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

อรทัย ก๊กผล (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการ^{นี้} ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ, การรับรู้, การเรียนรู้, การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

จุฬารัตน์ โสตะ (2543) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กร^{นั้น} ในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติ ปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กร^{นั้น} บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่างๆ เป็นผลให้บุคคล^{นั้น} มีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจและองค์กร^{ในที่สุด}

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่

การร่วมค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

จากความหมายที่กล่าวไปข้างต้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การดำเนินการตามหลักประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนจากทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด ทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ในกิจกรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับในกิจกรรมนั้นจากทุกภาคส่วน

กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วม

กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา (2544) สรุปถึงการมีส่วนร่วมว่า บุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่างๆ ควรมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิด และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือ โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัดปัญหาและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- 8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประมวลได้เป็น 3 ส่วน คือ

1) ส่วนของการวางแผนพัฒนา จะเริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา ปัญหา และสาเหตุของปัญหา การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา และพัฒนา การศึกษาชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน จัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ ตลอดจนการกำหนดพิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปสนับสนุนการจัดและพัฒนากิจกรรมต่างๆ

2) ส่วนของการจัดและดำเนินการตามแผนงาน โครงการ เป็นส่วนที่ประชาชน เข้าทำประโยชน์ในโครงการ โดยการร่วมมือช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือ โดยการบริหาร และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

3) ส่วนของการประเมินผลโครงการ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การติดตามประเมินผลนี้ อาจเป็นการประเมินความก้าวหน้าหรือผลสรุปรวมทั้งโครงการ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ไม่ว่าจะป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง

ในส่วนการวิจัยประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาวิเคราะห์ในขั้นตอนของการประเมินกระบวนการของโครงการ ซึ่งจะเป็นการประเมินตั้งแต่กระบวนการแรกจนถึงกระบวนการสุดท้ายว่าประชาชนมีระดับ การมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร โดยจะแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ส่วนของการวางแผน พัฒนา 2) ส่วนของการจัดและดำเนินการตามแผนงาน โครงการ 3) ส่วนของการประเมินผลโครงการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ใน 4 ส่วน คือ 1) การประเมินผลด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการบริหารโครงการ 4) ด้านผลผลิตโครงการ ซึ่งได้สรุปไว้ ดังนี้

1. ด้านบริบท

หนึ่งฤทัย มโนชัย (2547) ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการประชาคมสุขภาพ ตำบลคอนหวาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า ด้านบริบท ตำบลคอนหวาน มีบริบทที่เหมาะสมกับการเป็นตำบลประชาคม ได้แก่ การเป็นชุมชนดั้งเดิม ประชาชนยังมีความสัมพันธ์

ฉันท์เครือข่ายโดยพื้นฐานทางวัฒนธรรมแบบชุมชนอีสาน มีความรักความสามัคคีกันและเป็นชุมชนที่มีประวัติการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีผู้นำที่หลากหลายทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีปราชญ์ชุมชนที่มีภูมิปัญญาหลากหลายด้าน

สมบุญ สุวี (2550) ศึกษาเรื่องการประเมิน โครงการชมรมคุ้มครองผู้บริโภค (อย.น้อย) ของโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การประเมินด้านบริบทโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ประเด็นที่มีความเหมาะสม คือ บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ สำหรับสถานที่แสดงกิจกรรมเป็นประจำ และสถานที่เก็บข้อมูลมีความเหมาะสมระดับปานกลาง

พุทธชาด ลิ่นละม้าย (2552) ศึกษา เรื่อง ประเมินผลโครงการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล: Routine to Research กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยมหาราช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการประเมินด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของกลุ่มงานการพยาบาลระดับมาก และสอดคล้องกับความต้องการของพยาบาล

เสนีย์ โตสุโขวงศ์ (2551) ศึกษา เรื่อง การประเมินโครงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย บูรณาการการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์ ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าโครงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยบูรณาการการเรียนการสอนโดยวิธีสตอรี่ไลน์ มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แนวการปฏิรูปการศึกษา นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของโรงเรียน สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินด้านบริบท พบว่า นักวิจัยจำนวน 4 ท่าน มีผลการศึกษาด้านบริบทที่คล้ายกัน 3 ท่านกล่าวคือ สมบุญ สุวี (2550); พุทธชาด ลิ่นละม้าย (2552); และเสนีย์ โตสุโขวงศ์ (2551) มีผลประเมินความเข้าใจในวัตถุประสงค์และความสอดคล้องกับนโยบาย ตลอดจนความพร้อมของพื้นที่ ส่วนหนึ่งฤทัย มโนชัย (2547) มีผลการประเมินที่ต่างออกไป ได้แก่ การประเมินความสัมพันธ์ของชุมชน และทุนทางสังคมในมิติต่างๆ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

มยุรี บุญริ้ว (2547) ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจชุมชนตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา กลุ่มหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผา ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่ จำนวนบุคลากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ มีแหล่งทุนเป็นของตนเอง มีความพร้อมด้านวัสดุ

อุปกรณ์ มีการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ และมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมของชาติมอญ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นวิถีชีวิตของชาวเกาะเกร็ด

สมบูรณ์ สุวี (2550) ศึกษา เรื่อง การประเมินโครงการชมรมคุ้มครองผู้บริโศก (อย.น้อย) ของโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมาก ประเด็นที่มีความเหมาะสมในระดับมากและผ่านเกณฑ์การประเมินสูงสุด 3 อันดับ คือ (1) อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมมีความรู้ ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ และการดำเนินโครงการ (2) ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนโครงการ และ (3) สมาชิกแกนนำสามารถดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และระเบียบของชมรมได้

หนึ่งฤทัย มโนชัย (2547) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการประชามสุขภาพตำบลคอนหวาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ คือ การมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่หลากหลายในชุมชน มีกองทุนต่าง ๆ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า นักวิจัยจำนวน 3 ท่าน มีผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้าที่คล้ายกัน 2 ท่าน กล่าวคือ มยุรี บุญริ้ว (2547) สมบูรณ์ สุวี (2550) มีผลประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการให้การสนับสนุนจากหน่วยงาน ส่วน หนึ่งฤทัย มโนชัย (2547) มีผลการประเมินด้านการมีกลุ่มองค์กรในชุมชน และการมีกองทุนในหมู่บ้าน

3. ด้านกระบวนการบริหารโครงการ

มรรษมน บัวภา (2553) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาด้านกระบวนการ พบว่าการดำเนินงานตามโครงการ ด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นว่ากระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี โดยเฉพาะในเรื่องการอำนวยความสะดวก เรื่องการอธิบายหรือแนะนำรายละเอียดของโครงการของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับการ

หนึ่งฤทัย มโนชัย (2547) ศึกษา เรื่อง การประเมินผลโครงการประชามสุขภาพตำบลคอนหวาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า ด้านกระบวนการโครงการประชามสุขภาพตำบลคอนหวาน ได้แก่ การพัฒนาคนและเครือข่ายในชุมชน การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร โดยผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขที่ดี โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

วรรณ ทองแดง (2551) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษา พบว่า การประเมินกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏว่า กลุ่ม

ตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบเห็นว่ากระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี แต่ในด้านการวางแผน การประสานงาน และการติดตามงานในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

วิทเชษฐ พิชัยศักดิ์ (2555) ศึกษา เรื่อง การบริหารงาน โรงพยาบาลร่วมสอนของ ภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหาร โครงการ ได้แก่ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน สื่ออุปกรณ์ และเทคโนโลยี บรรยากาศการทำงาน การวัดและประเมินผล

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า นักวิจัยจำนวน 4 ท่าน มีผลการศึกษาด้านกระบวนการ ที่คล้ายกัน 3 ท่าน กล่าวคือมรรษมน บัวภา (2553) วรรณ ทองแดง (2551)วิทเชษฐ พิชัยศักดิ์ (2555) ศึกษากระบวนการวางแผน การประสานงาน และการติดตามงาน ส่วนหนึ่งฤทัย มโนชัย (2547) มีผลการศึกษาที่น่าสนใจ คือ ชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ

4. ด้านผลผลิตโครงการ

ณัฐจิมา มากชู (2545) ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยใช้งบประมาณพิเศษปี 2544 ตามแผนก่อนหน้าต่างประเทศ ศึกษา เฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี ผลการประเมินโดยสรุป ส่วนผลผลิตจากโครงการ พบว่า คร่าวเรือน เป้าหมายมีรายได้เฉลี่ยเมื่อเทียบกับรายได้ก่อนยืมเงินจากโครงการเพิ่มมาก

สมบุญรณ์ สุวี (2550) ศึกษาเรื่องการประเมิน โครงการชมรมคุ้มครองผู้บริโภคร (อย.น้อย) ของโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การประเมินผล ผลิต โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ประเด็นที่มีความเหมาะสมในระดับมากและผ่านเกณฑ์ การประเมินสูงสุด 3 อันดับ คือ (1) นักเรียนเลือกซื้อเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพ (2) นักเรียน มีความเข้าใจการบริโภคศึกษาในโรงเรียน และ (3) สมาชิกทุกคนมีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อ สังคมส่วนรวมร่วมกัน สำหรับความคิดเห็นของสมาชิกเครือข่าย โดยภาพรวมมีความเหมาะสมใน ระดับมาก ประเด็นที่มีความเหมาะสมในระดับมากและผ่านเกณฑ์การประเมินสูงสุด 3 อันดับ คือ (1) ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง (2) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและ จิตใจ และ (3) เลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัย

มรรษมน บัวภา (2553) ศึกษา เรื่อง การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง : กรณีศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา การประเมินผลผลิต จากโครงการในด้านสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นด้วยปานกลางกับผลผลิตจากโครงการ

โดยเห็นว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มีประโยชน์ ทำให้ประชาชนมีเงินทุนในการพัฒนาอาชีพ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการในระดับปานกลาง

กฤติยา อนุวงศ์ (2554) ศึกษา เรื่อง การประเมินผลสำเร็จชุมชนที่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานการอยู่อาศัยในชุมชนของการเคหะแห่งชาติ : กรณีศึกษาโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง อาคารแฟลตเช่า มีวัตถุประสงค์ ผลผลิต ดำเนินงานตามกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตการอยู่อาศัยในโครงการของการเคหะแห่งชาติผลการศึกษาด้านผลผลิต พบว่า ผู้แทนชุมชนเห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชนยังมีส่วนร่วมน้อย และผู้แทนครัวเรือนมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ในระดับความพึงพอใจค่อนข้างน้อย

หนึ่งฤทัย มโนชัย (2547) ศึกษา เรื่อง การประเมินผลโครงการประชาคมสุขภาพตำบลดอนหว่าน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาด้านผลผลิต พบว่า ตำบลดอนหว่านมีทีมประชาคมสุขภาพประกอบด้วยกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน มีแผนพัฒนาตำบลด้านการดำเนินการตามแผนสาธารณสุขที่เกิดจากมีส่วนร่วมของประชาชน และนำแผนพัฒนานั้นไปปฏิบัติ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ พบว่า นักวิจัยจำนวน 5 ท่าน มีผลการศึกษาด้านผลผลิต ที่คล้ายกันในเรื่อง การมีรายได้และมีเงินทุนในการพัฒนาอาชีพเพิ่มขึ้น 2 ท่าน ประกอบด้วย งานวิจัย ของณัฐธิมา มากชู (2545) และ มรรษมน บัวภา (2553) ส่วนสมบูรณ์ สุวี (2550) และกฤติยา อนุวงศ์ (2554) มีผลการศึกษาที่คล้ายกันในเรื่อง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ หนึ่งฤทัย มโนชัย (2547) มีผลการศึกษาที่น่าสนใจ คือ ได้ผลิตเป็นแผนพัฒนาตำบลและนำแผนนั้นไปสู่การปฏิบัติ

จากการศึกษางานวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการสร้างกรอบแนวคิดและเชื่อมโยงสู่การอธิบายผลเพื่อตอบคำถามการวิจัยในวัตถุประสงค์ ในข้อที่ 1 เพื่อประเมิน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ใช้การประเมินแบบซีพีพี (CIPP Model) (Stufflebeam, 2547) เพราะเป็นรูปแบบที่แสดงถึงการประเมินที่ครอบคลุมกระบวนการการทำงานในทุกๆ ขั้นตอน ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับพัฒนาการของการดำเนินโครงการ 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน ประเมินใน 2 ส่วน คือ ประเมินบริบท และปัจจัยนำเข้า 2) การประเมินระหว่างดำเนินการโครงการ เป็นการประเมินกระบวนการดำเนินการ 3) การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินผลผลิตโครงการ เพื่อเชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน สามารถนำไปเสนอแนว

ทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี
ในข้อที่ 3 ต่อไป

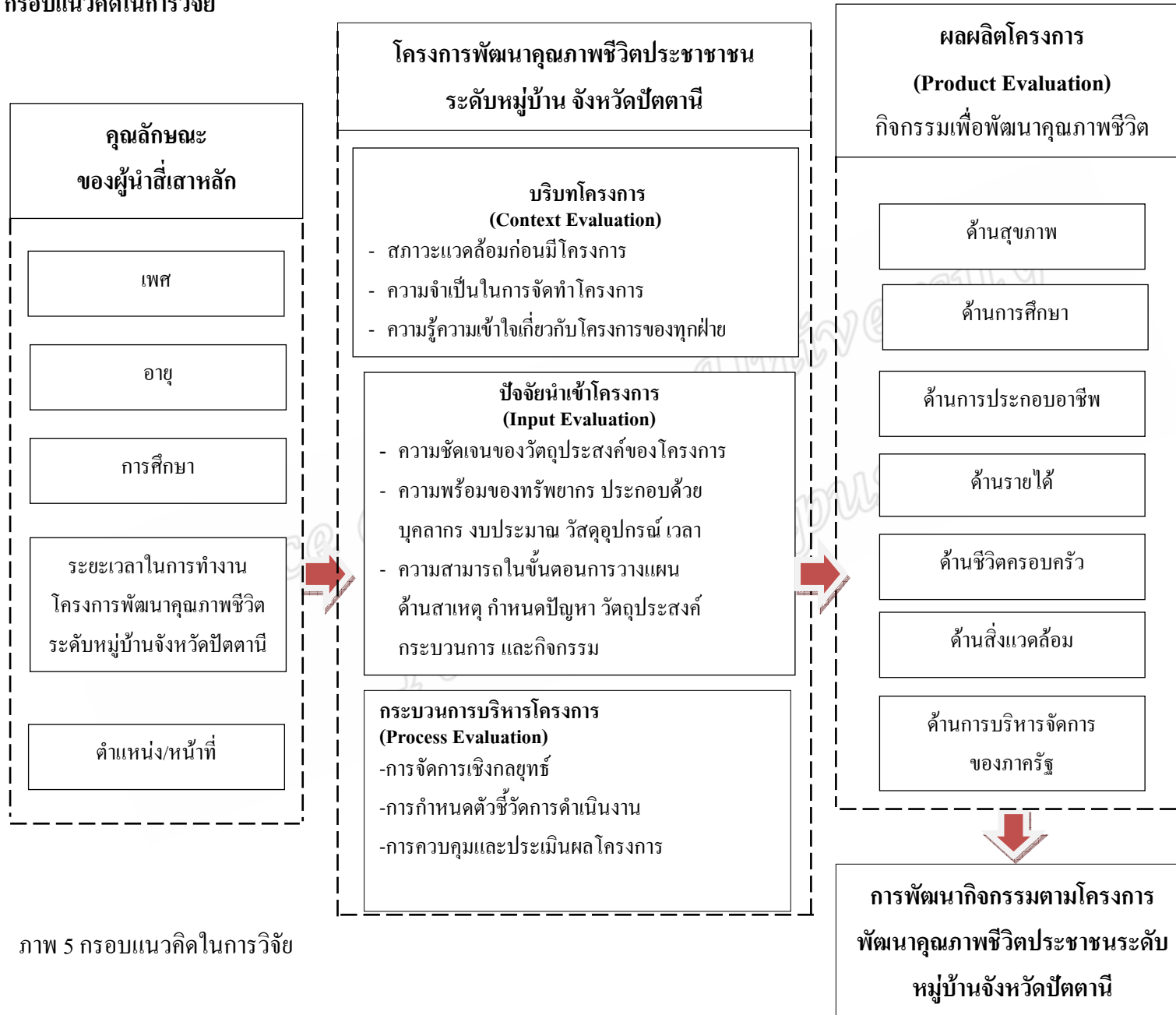
สำหรับวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำสี่เสา
หลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการโครงการ โดยคุณลักษณะทั่วไปของ
ผู้นำที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาใน
การทำงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี และตำแหน่งหน้าที่

ในส่วนวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตาม
โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับ
การมีส่วนร่วม และแนวคิดการบริหารจัดการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต เพื่อศึกษาชุมชนที่
มีลักษณะการบริการโครงการแบบมีส่วนร่วมโดยการสนทนากลุ่มกับผู้นำสี่เสาหลัก และประชาชน
ผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต
โดยมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) กลไกการขับเคลื่อน 3) การบริหารจัดการ 4) แนวทางการ
ส่งเสริม 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ตามกรอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ทั้ง 7 ด้าน ซึ่ง
ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านรายได้ ด้านชีวิตครอบครัว
ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการของ

ทั้งนี้กรอบแนวคิด มีตัวชี้วัดของแต่ละตัวแปร ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันทั้งทางตรง
และทางอ้อม โดยที่ตัวแปรต้น จะประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้นำสี่เสาหลัก ประกอบด้วย เพศ
อายุวุฒิการศึกษา ระยะเวลาในการทำงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัด
ปัตตานี และตำแหน่งหน้าที่ โดยมีรูปแบบการประเมินแบบ (CIPP Model) เป็นเครื่องมือในการประเมิน
ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) บริบทโครงการ 2) ปัจจัยนำเข้าโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินในช่วง
ก่อนดำเนินโครงการ 3) กระบวนการบริหารโครงการ ส่วนนี้เป็นการประเมินระหว่างการดำเนิน
โครงการ และ 4) ผลผลิตโครงการ ที่เป็นการประเมินในช่วงสิ้นสุดโครงการ โดยที่ผลผลิตเป็นการ
วัดการจัดกิจกรรมในแต่ละด้าน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหาร
โครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ

ตัวแปรตามจะมีตัวชี้วัดจากกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 7 ด้านที่เกี่ยวข้อง
กับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้
ชีวิตครอบครัว สิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ ซึ่งผลที่ได้จะนำไปสู่การนำเสนอ
แนวทาง การพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี
อีกทั้งผลที่ได้จากการประเมินก็จะสะท้อนกลับเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินโครงการในระยะต่อไป
ดังปรากฏในภาพ 5

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย ในภาพ 5 สามารถอธิบาย ได้ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรต้น ประกอบด้วยคุณลักษณะของผู้นำสี่เสาหลัก ซึ่งหมายถึง ลักษณะทั่วไปของผู้นำที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิกการศึกษา ระยะในการทำงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี และตำแหน่งหน้าที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ใช้รูปแบบการประเมินแบบ (CIPP Model) ตามแนวคิดของ Stufflebeam(อ้างถึงใน สุวิมล ตีรกันันท์, 2550: 47) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านบริบท หมายถึง การค้นหาเหตุผลในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะระบุถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอก และภายในที่อาจมีผลกระทบต่อโครงการ ระบุความต้องการและโอกาสต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งการคาดการณ์ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อได้วิเคราะห์สภาพต่างๆ ถัดวันดังที่กล่าวแล้ว จึงจะกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการขึ้น อาจสรุปได้ว่า การประเมินบริบทเป็นการประเมินเพื่อการวางแผนการตัดสินใจกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยตัวชี้วัดด้านบริบท พิจารณาได้จาก 1) สภาพแวดล้อมก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต) 2) ความจำเป็น หรือความต้องการขณะนั้นและในอนาคต 3) ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการซึ่งด้านบริบทจะมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยนำเข้าโครงการ

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน โดยตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้าพิจารณาได้จาก 1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ความพร้อมของทรัพยากร เช่น งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ เวลา 3) ความเหมาะสมของขั้นตอนระหว่างปัญหา สาเหตุของปัญหา และกิจกรรม ซึ่งด้านปัจจัยนำเข้าจะมีความเชื่อมโยงกับด้านกระบวนการบริหารโครงการ

2.3 ด้านกระบวนการบริหารโครงการ หมายถึง การประเมินระหว่างการทำงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ให้มีการดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวชี้วัดการประเมินด้านกระบวนการพิจารณาได้จาก 1) การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร 2) การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลดำเนินงาน 3) การวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน ซึ่งด้านกระบวนการบริหารโครงการจะมีความเชื่อมโยงกับด้านผลผลิตของโครงการ

2.4 ด้านผลผลิต หมายถึง การประเมินเพื่อการเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการและเป้าหมายที่กำหนดขึ้น ตัวชี้วัดการประเมินด้าน

ผลผลิตพิจารณาได้จากกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านรายได้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ

3. ตัวแปรตาม มีตัวชี้วัดจากกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 7 ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ ชีวิตครอบครัว สิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี โดยมีสาระสำคัญซึ่งประกอบด้วย ที่มาของกิจกรรม โครงการ กลไกการขับเคลื่อน การบริหารจัดการ แนวทางการส่งเสริม และเงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสนับสนุนการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี ในปีต่อไป ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การประเมิน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างเชิงปริมาณและคุณภาพซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1.1 ผู้นำสี่เสาหลัก 641 หมู่บ้าน ในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 3) ผู้นำศาสนา และ 4) ปราชญ์ชาวบ้าน

1.2 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นผู้จัดทำแผนงาน กำกับดูแลแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ที่เป็นผู้รับผิดชอบนำแผนงาน โครงการ ไปปฏิบัติในพื้นที่

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1.1 กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 24 คน โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ศอ.บต. จำนวน 4 คน
- 2) เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด จำนวน 2 คน
- 3) เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอๆ ละ 1 คน จำนวน 12 อำเภอ
- 4) ผู้นำสี่เสาหลักจาก 4 ชุมชน จำนวน 4 คน
- 5) ชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ จำนวน 2 คน

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

2.2.1 กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 1,200 คน ประกอบด้วย

1) ผู้นำสี่เสาหลัก ใน 300 หมู่บ้าน ของจังหวัดปัตตานี ซึ่งแต่ละหมู่บ้าน จะประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้แทนสมาชิก อบต. 1 คน ผู้นำศาสนา 1 คน และปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน รวมหมู่บ้านละ 4 คนคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

2) หมู่บ้านที่ใช้เป็นฐานในการเก็บข้อมูล จำนวน 300 หมู่บ้าน ได้มาจากการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ในการคำนวณขนาดตัวอย่าง (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในจังหวัดปัตตานี มี 641 หมู่บ้าน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง 246 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 38 และเพื่อให้มีความเชื่อมั่นสูง ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 300 ตัวอย่าง แล้วนำมาเทียบบัญญัติไตรยางศ์เพื่อการกระจายในระดับพื้นที่ (ดังปรากฏในตาราง 3)

ตาราง 3 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างระดับหมู่บ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ

ที่	อำเภอ	ประชากร (หมู่บ้าน)	กลุ่มตัวอย่าง (หมู่บ้าน)
1	เมืองปัตตานี	66	30
2	ยะรัง	72	33
3	หนองจิก	76	34
4	โคกโพธิ์	82	34
5	ยะหริ่ง	81	33
6	ปะนาเระ	53	25
7	มายอ	59	28
8	สายบุรี	64	30
9	กะพ้อ	27	15
10	ไม้แก่น	17	12
11	ทุ่งยางแดง	22	13
12	แม่ลาน	22	13
	รวม	641	300

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลที่สำคัญ คือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยใช้แนวคำถามประกอบ
การสัมภาษณ์
2. การสนทนากลุ่ม (Group discussion) ใช้แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) โดยการสังเกตการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

การวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้วิจัยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ กับกลุ่มเป้าหมายผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นผู้จัดทำแผนงาน กำกับดูแลแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ที่เป็นผู้รับผิดชอบนำแผนงาน โครงการ ไปปฏิบัติในพื้นที่ เครื่องมือการวิจัยนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเด็นกระบวนการบริหาร โครงการ ซึ่งมีแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

1.2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กรเกี่ยวกับโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน

1.3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน

1.4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน

1.5 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อกระบวนการบริหาร โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน

2. การสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มกับ ผู้นำสี่เสาหลัก ที่เป็นตัวแทนแต่ละชุมชน จำนวน 4 ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ ที่สามารถให้ข้อมูลที่ใช้ประกอบการเสนอรูปแบบการพัฒนา กิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน โดยใช้แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย คำถามหลัก ดังนี้

2.1 กิจกรรมที่ชุมชนของท่านดำเนินการเกี่ยวกับโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตใดที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถแก้ไขปัญหาได้

2.2 กิจกรรมใดที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดปัตตานี เพราะอะไร

2.3 กิจกรรมที่เป็นอันดับหนึ่งของที่ประชุมในข้อ 2 มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมอย่างไรให้บรรลุเป้าหมายระดับจังหวัด

3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น เวทีการจัดประชาคมหมู่บ้าน สังเกตการณ์จัดกิจกรรมโครงการต่างๆ ของชุมชน ที่เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้าน ตามโครงการ พนม.

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความวิจัย หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยปริกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำข้อคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน ลงความเห็นและให้คะแนนวิเคราะห์หาความสอดคล้องของแบบสอบถามโดยใช้ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) (พิจิต ฤทธิ์จรูญ, 2544: 273) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 มาใช้เป็นคำถามในแบบสอบถาม ตลอดจนนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับตัวแทนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ นำผลที่ได้จากการทดสอบ มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach) และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง จากนั้นนำไปจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไปซึ่งแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.) ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ในรูปแบบของซีพี (CIPP Model) คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการ

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด การให้คะแนนความคิดเห็นแต่ละระดับ ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	5	คะแนน
เห็นด้วยมาก	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	คะแนน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตาม โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานตาม โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ

การเลือกพื้นที่วิจัย

การเลือกพื้นที่จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ เพราะจังหวัดปัตตานี เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความน่าสนใจ ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงภูมิศาสตร์ เป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิประเทศและที่ตั้งได้เปรียบจังหวัดอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ภายใต้ศักยภาพและโอกาสที่เอื้อต่อการพัฒนาของจังหวัดปัตตานีดังกล่าวยังมีปัญหาอุปสรรคที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการสื่อสาร ปัญหาการศึกษา ปัญหาครอบครัว เป็นต้น จากข้อมูลแผนพัฒนาสถิติจังหวัดปัตตานี พบว่าระดับรายได้ของประชากรในจังหวัดปัตตานีที่อยู่ในระดับต่ำที่สุด หากเทียบกับจังหวัดอื่นในชายแดนภาคใต้ และจังหวัดปัตตานียังมีปัญหาการว่างงานสูงสุด ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งจังหวัดปัตตานีจำนวนหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ 641 หมู่บ้าน แต่กลับพบว่าคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดปัตตานียังมีปัญหายู้อยู่โดยเฉพาะเรื่อง รายได้และการประกอบอาชีพ จึงเลือกพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในการประเมินผล โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน

การเข้าสู่สนาม

1. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการสนทนากลุ่มกับผู้นำสี่เสาหลัก ผู้วิจัยติดต่อประสานผ่านผู้ใหญ่บ้านของแต่ละชุมชน ในการนัดหมายผู้นำทั้งสี่ชุมชน มีการแนะนำตัวกับผู้นำสี่เสาหลัก สร้างความสัมพันธ์ โดยการเล่าถึงที่มาและความสำคัญของการวิจัย เพื่อให้ผู้นำสี่เสาหลักและผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการมีความไว้วางใจ โดยระวังมิให้ตนเองมีบทบาทเกินความเหมาะสม และมีความระมัดระวังมิให้เกิดอคติในการรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยวางตัวเป็นกลางระหว่างการสนทนา

กลุ่ม ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ประสานนัดหมายวันและเวลากับผู้ให้สัมภาษณ์ แนะนำตนเอง และใช้วิธีการสร้างความคุ้นเคยและการวางตัวเช่นเดียวกับการสนทนากลุ่ม

2. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บแบบสอบถาม ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำเรื่องขอหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขออนุมัติเก็บรวบรวมข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสำนักประสานนโยบายสังคม จิตวิทยา ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการฯ

2.3 ผู้วิจัยประสานงานขอความร่วมมือกับบัณฑิตอาสาพัฒนามาตุภูมิ (ผู้ช่วยวิจัย) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่รับผิดชอบแต่ละหมู่บ้าน ก่อนการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล จะมีการจัด อบรมผู้ช่วยวิจัยทุกท่าน เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ของแบบสอบถามร่วมกัน โดยแจกตัวอย่าง แบบสอบถามให้ผู้วิจัยได้ศึกษาในรายละเอียด รวมทั้งแนะนำกลุ่มตัวอย่างที่ต้องจัดเก็บข้อมูล ตลอดจน การซักซ้อมการใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์

2.4 บัณฑิตอาสาพัฒนามาตุภูมิ (ผู้ช่วยวิจัย) นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลใน หมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม จำนวน 300 หมู่บ้าน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้นำ 4 เสาหลัก ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนสมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน รวมจำนวนแบบสอบถาม 1,200 ชุด

2.5 ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของ การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ตามวัน เวลา สถานที่ และตามจำนวนคนที่ได้ประสานงานไว้ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คูแฉก ติดตามและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

2.6 ผู้วิจัยนัดหมายผู้ช่วยวิจัย (บัณฑิตอาสาพัฒนามาตุภูมิ) เพื่อรับแบบสอบถาม คืนรวมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูลที่รวบรวม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูล ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ตีความหมายของข้อมูล ตลอดจนตรวจสอบ ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2551: 282) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า ดำเนินการ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูล ต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่
2. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้วิจัย เป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าถ้าเปลี่ยนผู้ เก็บข้อมูลเป็นผู้ช่วยผู้วิจัยรวม 3 คนแล้ว ข้อมูลที่ได้ควรจะตรงกัน
3. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากวิธีการ เก็บข้อมูล 3 วิธี ที่ต่างกันแล้วจะได้ผลเหมือนเดิม เช่น ใช้วิธีการสังเกตการสัมภาษณ์ และการใช้ เอกสาร

การวิจัยเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ทำการเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลว่ามีความถูกต้องครบถ้วนดีแล้ว นำมาบันทึกและประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป หาค่าความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความสัมพันธ์ (ONE-Way ANOVA) ตลอดจน เปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) ซึ่งแบบสอบถามมีการแปลผลของความคิดเห็นพิจารณาจากค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของ Best, 1986 (เกียรติยศ เอี่ยมคงเอก, 2546: 44) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตาราง 4 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	สถิติที่ใช้/วิธีการ
1. เพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี	ผู้นำสี่เสาหลัก 1) ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 1 คน 3) ผู้นำศาสนา 1 คน 4) ประชาชนชาวบ้าน 1 คน รวมหมู่บ้านละ 4 คน จำนวน 300 หมู่บ้าน จำนวน 1,200 คน	แบบสอบถาม	- ร้อยละ - ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการวิจัยนำเข้าโครงการและกระบวนการบริหารโครงการ	ผู้นำสี่เสาหลัก 1) ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 1 คน 3) ผู้นำศาสนา 1 คน 4) ประชาชนชาวบ้าน 1 คน จำนวน 1,200 คน	แบบสอบถาม	- สถิติทดสอบความสัมพันธ์ (ONE-Way ANOVA) ของ Pearsons
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี	การสนทนากลุ่ม 1. ผู้นำ 4 เสาหลัก 1) ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 1 คน 3) ผู้นำศาสนา 1 คน 4) ประชาชนชาวบ้าน 1 คน 2. ชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ 2 คน รวมจำนวน 6 คน สัมภาษณ์เชิงลึก 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ คอ.บต. จำนวน 4 คน 2) เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด จำนวน 2 คน 3) เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอๆละ 1 คน 12 อำเภอ รวมเป็น 12 คน	- แบบคำถาม สนทนากลุ่ม	วิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างเชิงปริมาณและคุณภาพในส่วน การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ศอ.บต. จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอๆ ละ 1 คน รวมเป็น 18 คน ตลอดจนการสนทนากลุ่มผู้นำสี่เสาหลัก ผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ จำนวน 6 คน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำสี่เสาหลัก จำนวน 1,200 คน โดยผู้วิจัยได้ กำหนดกรอบการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการโครงการและผลผลิตโครงการ

ตอนที่ 4 ผลการศึกษากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 5 เสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำสี่เสาหลัก ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนสมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,200 คน ได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของผู้นำสี่เสาหลัก จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป

คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลัก	จำนวน (n=1,200)	ร้อยละ (100.0)
เพศ		
ชาย	1,045	87.1
หญิง	155	12.9
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	7	0.6
26-30 ปี	44	3.7
31-35 ปี	80	6.7
36-40 ปี	183	15.3
41-45 ปี	233	19.4
มากกว่า 45 ปี	653	54.4
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	39	3.3
ประถมศึกษาปีที่ 6	322	26.8
มัธยมศึกษาปีที่ 3	165	13.8
มัธยมศึกษาปีที่ 6	404	33.7
อนุปริญญา	83	6.9
ปริญญาตรี	182	15.2
ปริญญาโท	3	0.3
การศึกษานอกระบบ	2	0.2

ตาราง 5(ต่อ)

คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลัก	จำนวน (n=1,200)	ร้อยละ (100.0)
อายุในการทำงาน		
น้อยกว่า 1 ปี	53	4.4
1-2 ปี	191	15.9
3-4 ปี	373	31.1
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	583	48.6
ตำแหน่ง/หน้าที่		
ผู้ใหญ่บ้าน	294	24.5
ผู้แทนสมาชิก อบต.	288	24.0
ผู้นำศาสนา	300	25.0
ปราชญ์ชาวบ้าน	271	22.6
ประชาชนทั่วไป	47	3.9

จากตาราง 5 พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 1,045 คน คิดเป็นร้อยละ 87.1 ที่เหลือเป็นเพศหญิง มีจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9 อยู่ในช่วงอายุ มากกว่า 45 ปี เป็นส่วนใหญ่ มีจำนวน 653 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4 รองลงมา คือช่วงอายุ 41-45 ปี มีจำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 และช่วงอายุ 36-40 ปี มีจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจากระดับการศึกษาของผู้นำสี่เสาหลักที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 404 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมา คือระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 และระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 ตามลำดับ และส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในการทำงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี มากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีจำนวน 583 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 รองลงมา คือ 3-4 ปี มีจำนวน 373 คน คิดเป็นร้อยละ 31.1 และมีระยะเวลาในการทำงานโครงการ 1-2 ปี มีจำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9 ตามลำดับ

ส่วนตำแหน่ง หน้าที่ สูงสุดเป็นผู้นำศาสนา มีจำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมา คือ ผู้ใหญ่บ้าน มีจำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 และผู้แทนสมาชิก อบต. มีจำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี ในด้านบริบทโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ ด้านกระบวนการโครงการ และด้านผลผลิตโครงการ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำสี่เสาหลัก ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนสมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1,200 คน การวิเคราะห์การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นองค์ประกอบด้านบริบทโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตโครงการ ผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดดังตาราง 6

ตาราง 6 สรุปผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับ หมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ประเด็น/ด้าน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านบริบทโครงการ	3.42	0.73	ปานกลาง
2. ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ	3.91	0.64	มาก
3. ด้านกระบวนการ	3.85	0.69	มาก
รวม	3.72	0.57	มาก

จากตาราง 6 ผู้นำสี่เสาหลักที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เห็นได้ว่า โดยภาพรวมแล้วประเด็นทั้ง 3 ด้าน เกี่ยวกับประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี มากที่สุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ ($\bar{X}= 3.91$) รองลงมา คือด้านกระบวนการ ($\bar{X}= 3.85$) และด้านบริบทโครงการ ($\bar{X}= 3.42$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาประเด็นในแต่ละด้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตาราง 7-11

ตาราง 7 ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับ หมู่บ้านจังหวัดปัตตานี
ด้านบริบท จำแนกตามรายชื่อ

(n=1,200)

ด้านบริบท	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ก่อนมีโครงการ พนม.ครัวเรือนประสบปัญหาความยากจน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	3.62	0.88	มาก
2. ก่อนมีโครงการ พนม.ชุมชนมีปัญหาการว่างงานหรือทำงาน ในลักษณะที่ไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง	3.54	0.88	มาก
3. ก่อนมีโครงการ พนม. คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ให้ ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพร่างกาย	3.41	0.93	ปานกลาง
4. ก่อนมีโครงการ พนม. คนในชุมชนส่วนใหญ่มีกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันในชุมชน	3.45	0.87	ปานกลาง
5. ก่อนมีโครงการ พนม.สมาชิกในครอบครัวขาดความรักความ อบอุ่น และมีการทะเลาะวิวาท จนนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้าง	3.08	0.89	ปานกลาง
6. ก่อนมีโครงการ พนม.ชุมชนขาดทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และขาดการบริหารจัดการที่ดี	3.34	0.98	ปานกลาง
7. ก่อนมีโครงการ พนม.การกระจายสวัสดิการและบริการของ ภาครัฐไม่ครอบคลุมความต้องการของประชาชน	3.46	0.95	ปานกลาง
รวม	3.42	0.73	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับการประเมิน ด้านบริบท โครงการ พนม.อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ด้านบริบทโครงการในระดับมาก 2 ลำดับแรก คือ ก่อนมีโครงการ พนม.ครัวเรือนประสบปัญหา ความยากจนรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ($\bar{X} = 3.62$) รองลงมา คือ ก่อนมีโครงการ พนม.ชุมชนมี ปัญหาการว่างงานหรือทำงานในลักษณะที่ไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง ($\bar{X} = 3.54$) ส่วนการประเมิน โครงการ พนม.ด้านบริบทโครงการที่น้อยที่สุด คือ ก่อนมีโครงการ พนม.สมาชิกในครอบครัวขาด ความรักความ อบอุ่น และมีการทะเลาะวิวาท จนนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้าง ($\bar{X} = 3.08$)

ตาราง 8 ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับ หมู่บ้านจังหวัดปัตตานี
ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ จำแนกตามรายชื่อ

(n=1,200)

ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ท่านเข้าใจแผนงานและวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม.	3.96	0.79	มาก
2. ท่านเข้าใจบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบที่มีต่อโครงการ พนม.	3.93	0.80	มาก
3. ท่านสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของโครงการ พนม.	3.94	0.83	มาก
4. โครงการ พนม.มีความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล	3.87	0.81	มาก
5. โครงการ พนม. มีความพร้อมด้านงบประมาณ	3.91	0.88	มาก
6. โครงการ พนม. มีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์	3.86	0.80	มาก
7. ท่านสามารถบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ในเวลาที่กำหนด	3.91	0.81	มาก
8. ท่านมีความสามารถในการวางแผนงาน	3.85	0.81	มาก
9. ท่านเข้าใจสาเหตุของปัญหาโครงการ	3.89	0.79	มาก
10. ท่านสามารถนำแผนงานที่กำหนดไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม.	3.96	0.80	มาก
11. ท่านสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ของโครงการ พนม.	3.91	0.78	มาก
รวม	3.91	0.64	มาก

จากตาราง 8 พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ พนม. อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ผู้นำเข้าใจแผนงานและวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม. ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมา คือ ผู้นำสามารถนำแผนงานที่กำหนดไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม. ($\bar{X} = 3.96$) และผู้นำสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของโครงการ พนม. ($\bar{X} = 3.94$) ส่วนการประเมินโครงการ พนม.ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการที่น้อยที่สุด คือ ผู้นำมีความสามารถในการวางแผนงาน ($\bar{X} = 3.85$)

ตาราง 9 ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับ หมู่บ้านจังหวัดปัตตานี ด้านกระบวนการโครงการ จำแนกตามรายชื่อ

(n=1,200)

ด้านกระบวนการโครงการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ท่านสามารถนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องและทรัพยากรของโครงการพนม.ไปใช้ในการปฏิบัติ	3.89	0.78	มาก
2. ท่านเข้าใจกระบวนการบริหารโครงการ พนม.ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน	3.88	0.82	มาก
3. ท่านสามารถกำหนดกิจกรรมย่อย และตัวชี้วัดกิจกรรมของโครงการ พนม.	3.77	0.81	มาก
4. ท่านสามารถติดตาม และตรวจสอบการดำเนินโครงการ พนม.	3.91	0.82	มาก
5. ท่านมีการประยุกต์หลักการพัฒนาสู่การบริหารโครงการ พนม.	3.80	0.81	มาก
รวม	3.85	0.69	มาก

จากตาราง 9 พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี ด้านกระบวนการโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ด้านกระบวนการโครงการ ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ผู้นำสามารถติดตาม และตรวจสอบการดำเนินโครงการ พนม. ($\bar{X}=3.91$) รองลงมา คือ ผู้นำสามารถนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องและทรัพยากรของโครงการ พนม.ไปใช้ในการปฏิบัติ ($\bar{X}=3.89$) และผู้นำเข้าใจกระบวนการบริหารโครงการ พนม. ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.88$) ส่วนการประเมินโครงการ พนม. ด้านกระบวนการที่น้อยที่สุด คือ ผู้นำสามารถกำหนดกิจกรรมย่อย และตัวชี้วัดกิจกรรมของโครงการ พนม. ($\bar{X}=3.77$)

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละด้านผลผลิตตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

กิจกรรม (ผลผลิตโครงการ)	จำนวน(n=1,200)	ร้อยละ (100.0)
ด้านสุขภาพ	498	41.5
ด้านการศึกษา	456	38.0
ด้านการประกอบอาชีพ	780	65.0
ด้านรายได้	686	57.2
ด้านชีวิตครอบครัว	553	46.1
ด้านสิ่งแวดล้อม	415	34.6
ด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ	296	24.7

จากตาราง 10 พบว่า ในด้านของผลผลิตโครงการ ส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนมีการจัดกิจกรรม มากที่สุด คือ ด้านการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 65.0 รองลงมา คือการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านรายได้ คิดเป็นร้อยละ 57.2 และการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านชีวิตครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 46.1 ตามลำดับ ส่วนในด้านผลผลิตโครงการ ที่ประชาชนในชุมชนมีการจัดกิจกรรมน้อยที่สุด คือ กิจกรรมด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 24.7

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน ในจังหวัดปัตตานี ที่มีความสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับแรก

กิจกรรม (ผลผลิตโครงการ)	จำนวน(n=1,200)	ร้อยละ (100.0)
ด้านการประกอบอาชีพ	320	26.7
ด้านรายได้	271	22.6
ด้านสุขภาพ	188	15.7
ด้านการศึกษา	130	10.8
ด้านชีวิตครอบครัว	119	9.9
ด้านสิ่งแวดล้อม	35	2.9
ด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ	38	3.2

จากตาราง 11 พบว่า ในด้านของผลผลิตโครงการ ส่วนใหญ่ประชาชนให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรม มากที่สุดในสามอันดับแรก คือ ด้านการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมา คือการดำเนินงานด้านรายได้ คิดเป็นร้อยละ 22.6 และด้านสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 15.7 ตามลำดับ ส่วนในด้านของผลผลิตโครงการที่ประชาชนในชุมชน ให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การจัดกิจกรรมด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 3.2

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการโครงการ และผลผลิตโครงการ

การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการโครงการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ จะใช้ค่าสถิติ t-test กับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม ได้แก่ เพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One -way ANOVA) กับกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. และตำแหน่งหน้าที่หากพบความแตกต่าง จำทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้สูตรของ LSD ปรากฏผลการวิเคราะห์ตามตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 12 การทดสอบค่าสถิติ t-test เปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ

(n=1,200)

ด้านบริบทโครงการ	เพศ				t-test	Sig
	ชาย		หญิง			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
	3.44	0.72	3.22	0.75	3.61*	0.00

*P < 0.05

จากตาราง 12 พบว่าเพศของผู้นำสี่เสาหลักต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อบริบทโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 13 วิเคราะห์ความแปรปรวนของอายุผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	1.897	5	0.379	0.714	0.613
ภายในกลุ่ม	634.934	1194	0.532		
รวม	636.831	1199			

*p<0.05

จากตาราง 13 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรบริบทโครงการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F=0.714, df=5, P=0.613)

ตาราง 14 วิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับการศึกษาของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปร ด้านบริบทโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	3.825	7	0.546	1.029	0.409
ภายในกลุ่ม	633.007	1192	0.531		
รวม	636.831	1199			

*p<0.05

จากตาราง 14 พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรปัจจัยบริบทโครงการไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F=1.029, df=7, P=0.409)

ตาราง 15 วิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	15.151	3	5.050	9.716	0.000
ภายในกลุ่ม	621.681	1196	0.520		
รวม	636.831	1199			

*p<0.05

จากตาราง พบว่า ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรด้านบริบทโครงการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=9.716$, $df=3$, $P=0.000$) แสดงว่าต้องมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้สูตรของ LSD และผลการทดสอบเป็นรายคู่ ดังปรากฏในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 16 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ

ระยะเวลาการทำงาน โครงการ พนม.	\bar{X}	น้อยกว่า 1 ปี	1-2 ปี	3-4 ปี	มากกว่า 5 ปีขึ้นไป
น้อยกว่า 1 ปี	3.22	-	.02117	-.21868*	-.27812*
1-2 ปี	3.19		-	-.23985*	-.29929*
3-4 ปี	3.43			-	-.05944
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	3.49				-

จากตาราง 16 พบว่าผู้นำสี่เสาหลักที่มีระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. มากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อบริบทโครงการ แตกต่างจากผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงานน้อยกว่า 1 ปี และ 3-4 ปี ส่วนผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงาน 3-4 ปี มีความคิดเห็นต่อบริบทโครงการ แตกต่างจากผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงาน น้อยกว่า 1 ปี และ 1-2 ปี โดยผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นต่อบริบทโครงการมากกว่าผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงาน น้อยกว่า 1 ปี 1-2 และ 3-4 ปี

ตาราง 17 วิเคราะห์ความแปรปรวนของตำแหน่งหน้าที่ผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรด้านบริบทโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	3.083	4	0.771	1.454	0.214
ภายในกลุ่ม	633.748	1199	0.530		
รวม	636.831	1199			

* $p<0.05$

จากตาราง 17 พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรบริบทโครงการ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=1.454$, $df=4$, $P=0.214$)

ตาราง 18 การทดสอบค่าสถิติ t-test เปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ

(n=1,200)

ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ	เพศ				t-test	Sig
	ชาย		หญิง			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
	3.92	0.63	3.83	0.70	1.62*	0.106

* $P < 0.05$

จากตาราง 18 พบว่าเพศของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่แตกต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 19 วิเคราะห์ความแปรปรวนของอายุผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	0.807	5	0.161	0.398	0.850
ภายในกลุ่ม	484.025	1194	0.405		
รวม	484.832	1199			

* $p < 0.05$

จากตารางพบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=0.398$, $df=5$, $P=0.850$)

ตาราง 20 วิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับการศึกษาของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	5.641	7	0.806	2.005	0.052
ภายในกลุ่ม	479.191	1192	0.402		
รวม	484.832	1199			

*p<0.05

จากตาราง 20 พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=2.005$, $df=7$, $P=0.052$)

ตาราง 21 วิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	28.358	3	9.453	24.767	0.000
ภายในกลุ่ม	456.474	1196	0.382		
รวม	484.832	1199			

*p<0.05

จากตาราง 21 พบว่า ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=24.767$, $df=3$, $P=0.000$) แสดงว่าต้องมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้สูตรของ LSD และผลการทดสอบเป็นรายคู่ ดังปรากฏในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 22 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ

ระยะเวลาในการทำงาน โครงการ พนม.	\bar{X}	น้อยกว่า 1 ปี	1-2 ปี	3-4 ปี	มากกว่า 5 ปีขึ้นไป
น้อยกว่า 1 ปี	3.54	-	-0.09643	-0.37315*	-0.47840*
1-2 ปี	3.64		-	-0.27672*	-0.38197*
3-4 ปี	3.92			-	-0.10525*
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	4.02				-

จากตาราง 22 พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. มากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการ แตกต่างจากผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงานน้อยกว่า 1 ปี 1-2 ปี และ 3-4 ปี ส่วนผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงาน 3-4 ปี มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการ แตกต่างจากสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงาน น้อยกว่า 1 ปี และ 1-2 ปี

โดยผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการมากกว่าผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงาน น้อยกว่า 1 ปี 1-2 ปี และ 3-4 ปี

ตาราง 23 วิเคราะห์ความแปรปรวนของตำแหน่งหน้าที่ที่ผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	14.043	4	3.511	8.912	0.000
ภายในกลุ่ม	470.788	1195	0.394		
รวม	484.832	1199			

*p<0.05

จากตาราง 23 พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=8.912$, $df=4$, $P=0.000$) แสดงว่าต้องมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้สูตรของ LSD และผลการทดสอบเป็นรายคู่ ดังปรากฏในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 24 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรปัจจัยนำเข้าโครงการ

ตำแหน่งหน้าที่	\bar{X}	ผู้ใหญ่บ้าน	สมาชิก อบต.	ผู้นำ ศาสนา	ปราชญ์ ชาวบ้าน	ประชาชน ทั่วไป
ผู้ใหญ่บ้าน	4.08	-	.22604*	.28391*	.20239*	.28696*
สมาชิก อบต.	3.86		-	.05788	-.02365	.06093
ผู้นำศาสนา	3.81			-	-.08153	.00305
ปราชญ์ชาวบ้าน	3.89				-	-
ประชาชนทั่วไป	3.80					-

จากตาราง 24 พบว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการแตกต่างจากสมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป

โดยตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการมากกว่าสมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป

ตาราง 25 แสดงการทดสอบค่าสถิติ t-test เปรียบเทียบเพศที่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรด้าน

(n=1,200)

ด้านกระบวนการโครงการ	เพศ				t-test	Sig
	ชาย		หญิง			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
	3.87	0.68	3.73	0.75	2.33*	0.020

*P < 0.05

จากตาราง 25 พบว่าเพศของผู้นำสี่เสาหลักต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อกระบวนการโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 26 วิเคราะห์ความแปรปรวนของอายุผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	0.313	5	0.063	0.130	0.986
ภายในกลุ่ม	575.044	1194	0.482		
รวม	575.357	1199			

*p<0.05

จากตาราง 26 พบว่า อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรกระบวนการโครงการ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F=0.130, df=5, P=0.986)

ตาราง 27 วิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับการศึกษาผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	3.174	7	0.453	0.945	0.471
ภายในกลุ่ม	572.183	1192	0.480		
รวม	575.357	1199			

*p<0.05

จากตาราง 27 พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรกระบวนการโครงการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F=0.945, df=7, P=0.471)

ตาราง 28 วิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	22.389	3	7.463	16.142	0.000
ภายในกลุ่ม	552.967	1196	.462		
รวม	575.357	1199			

*p<0.05

จากตาราง 28 พบว่า ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรกระบวนการโครงการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=16.142$, $df=3$, $P=0.000$) แสดงว่าต้องมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้สูตรของ LSD และผลการทดสอบเป็นรายคู่ ดังปรากฏในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 29 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำสี่เสาหลักจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ

ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.	\bar{X}	น้อยกว่า 1 ปี	1-2 ปี	3-4 ปี	มากกว่า 5 ปีขึ้นไป
น้อยกว่า 1 ปี	3.48	-	-0.15217	-0.37169*	-0.47204*
1-2 ปี	3.63		-	-0.21952*	-0.31987*
3-4 ปี	3.85			-	-0.10035*
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	3.95				-

จากตาราง 29 พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม.มากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความความคิดเห็นต่อกระบวนการโครงการ แตกต่างจากผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงานน้อยกว่า 1 ปี 1-2 ปี และ 3-4 ปี ส่วนผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงาน 3-4 ปี มีความคิดเห็นต่อกระบวนการโครงการ แตกต่างจากสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงาน น้อยกว่า 1 ปี และ 1-2 ปี

โดยผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการโครงการมากกว่าผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุการทำงานน้อยกว่า 1 ปี 1-2 ปี และ 3-4 ปี

ตาราง 30 วิเคราะห์ความแปรปรวนของตำแหน่งหน้าที่ผู้นำสี่เสาหลักที่แตกต่างกันจำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Ms	F	P
ระหว่างกลุ่ม	9.564	4	2.391	5.050	0.000
ภายในกลุ่ม	656.793	1195	0.473		
รวม	575.357	1199			

* $p<0.05$

จากตาราง 30 พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตัวแปรกระบวนการโครงการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=5.050$, $df=4$, $P=0.000$) แสดงว่าต้องมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้สูตรของ LSD และผลการทดสอบเป็นรายคู่ ดังปรากฏในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 31 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำสี่เสาหลัก จำแนกตามตัวแปรกระบวนการโครงการ

ตำแหน่งหน้าที่	\bar{X}	ผู้ใหญ่บ้าน	สมาชิก อบต.	ผู้นำ ศาสนา	ปราชญ์ ชาวบ้าน	ประชาชน ทั่วไป
ผู้ใหญ่บ้าน	3.99	-	.17374*	.21588*	.16436*	.32579*
สมาชิก อบต.	3.82		-	.04214	-.00938	.15205
ผู้นำศาสนา	3.78			-	-.05152	.10991
ปราชญ์ชาวบ้าน	3.83				-	-
ประชาชนทั่วไป	3.67					-

จากตาราง 31 พบว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน มีความคิดเห็นต่อกระบวนการโครงการแตกต่าง จากสมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และ ประชาชนทั่วไป

โดยตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการโครงการมากกว่าสมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป

ตาราง 32 เพศของผู้นำสี่เสาหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการจำแนกเป็นรายด้าน

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	เพศ	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
ด้านสุขภาพ	439	36.6	ชาย	84.2	82.2	78.2
			หญิง	15.8	17.8	21.8
	รวม			100.0	100.0	100.0
ด้านการศึกษา	450	37.5	ชาย	84.7	82.5	86.2
			หญิง	15.3	17.5	13.8
	รวม			100.0	100.0	100.0
ด้านการประกอบอาชีพ	841	70.1	ชาย	84.7	89.4	89.1
			หญิง	15.3	10.6	10.9
	รวม			100.0	100.0	100.0
ด้านรายได้	822	68.5	ชาย	86.6	89.3	90.8
			หญิง	13.4	10.7	9.2
	รวม			100.0	100.0	100.0
ด้านชีวิตครอบครัว	698	58.2	ชาย	90.0	86.5	84.9
			หญิง	10.0	13.5	15.1
	รวม			100.0	100.0	100.0
ด้านสิ่งแวดล้อม	274	22.8	ชาย	85.8	91.8	80.0
			หญิง	14.2	8.2	20.0
	รวม			100.0	100.0	100.0
ด้านบริหารจัดการของ ภาครัฐ	177	14.8	ชาย	89.9	83.3	92.1
			หญิง	10.1	16.7	7.9
	รวม			100.0	100.0	100.0

จากตาราง 32 พบว่า เพศของผู้นำสี่เสาหลักให้ความสำคัญกับผลผลิตโครงการ ดังนี้
 ด้านสุขภาพเพศชายให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 84.2 เพศหญิง ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 21.8

ด้านการศึกษา เพศชายให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษามากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 86.2 เพศหญิงให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษามากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 17.5

ด้านการประกอบอาชีพ เพศชายให้ความสำคัญในเรื่องการประกอบอาชีพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 89.4 เพศหญิงให้ความสำคัญในเรื่องการประกอบอาชีพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 15.3

ด้านรายได้ เพศชายให้ความสำคัญในเรื่องรายได้มากที่สุดในลำดับที่ 3 ร้อยละ 90.8 เพศหญิงให้ความสำคัญในเรื่องรายได้มากที่สุดในลำดับที่ 1 ร้อยละ 13.4

ด้านชีวิตครอบครัว ผู้เพศชายให้ความสำคัญในเรื่องชีวิตครอบครัวมากที่สุดในลำดับที่ 1 ร้อยละ 90.0 เพศหญิงให้ความสำคัญในเรื่องชีวิตครอบครัวมากที่สุดในลำดับที่ 3 ร้อยละ 15.1

ด้านสิ่งแวดล้อม เพศชายให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุดในลำดับที่ 2 ร้อยละ 91.8 เพศหญิงให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุดในลำดับที่ 3 ร้อยละ 20.0

ด้านการจัดการของภาครัฐ เพศชายให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการของภาครัฐมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 92.1 เพศหญิงให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการของภาครัฐอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 16.7

ตาราง 33 อายุของผู้นำสี่เสาหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการจำแนกเป็นรายด้าน

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	อายุ	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
ด้านสุขภาพ	439	36.6	ต่ำกว่า 25 ปี		1.7	1.1
			26-30 ปี	6.8	4.2	4.3
			31-35 ปี	11.3	9.3	4.8
			36-40 ปี	15.0	15.3	13.3
			41-45 ปี	15.0	18.6	16.5
			มากกว่า 45 ปี	51.7	13.7	25.7
รวม				100.0	100.0	100.0

ตาราง 33 (ต่อ)

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	อายุ	ลำดับความสำคัญ		
				1	2	3
				(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
ด้านการศึกษา	450	37.5	ต่ำกว่า 25 ปี	1.1	0.7	0.8
			26-30 ปี	4.0	7.0	4.6
			31-35 ปี	5.6	7.0	9.2
			36-40 ปี	11.3	15.4	13.8
			41-45 ปี	25.4	15.4	16.9
			มากกว่า 45 ปี	52.5	54.5	54.6
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านการประกอบอาชีพ	841	70.1	ต่ำกว่า 25 ปี	1.6	0.4	0.6
			26-30 ปี	4.0	4.0	3.1
			31-35 ปี	4.0	5.9	6.6
			36-40 ปี	12.9	17.6	15.6
			41-45 ปี	21.8	16.1	20.3
			มากกว่า 45 ปี	55.6	56.0	53.8
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านรายได้	822	68.5	ต่ำกว่า 25 ปี	-	0.8	0.4
			26-30 ปี	3.8	3.3	3.7
			31-35 ปี	4.8	5.8	5.9
			36-40 ปี	19.4	14.5	13.3
			41-45 ปี	16.7	20.0	20.3
			มากกว่า 45 ปี	55.4	55.6	56.5
รวม				100.0	100.0	100.0

ตาราง 33 (ต่อ)

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	อายุ	ลำดับความสำคัญ		
				1	2	3
				(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
ด้านชีวิตครอบครัว	698	58.2	ต่ำกว่า 25 ปี	0.3	-	-
			26-30 ปี	3.5	0.5	4.2
			31-35 ปี	7.8	6.2	8.4
			36-40 ปี	14.0	13.0	23.5
			41-45 ปี	20.8	22.6	12.6
			มากกว่า 45 ปี	53.6	57.7	51.3
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านสิ่งแวดล้อม	274	22.8	ต่ำกว่า 25 ปี	0.7	-	-
			26-30 ปี	3.5	2.0	5.7
			31-35 ปี	5.0	8.2	2.9
			36-40 ปี	17.7	23.5	25.7
			41-45 ปี	17.7	18.4	11.4
			มากกว่า 45 ปี	55.3	48.0	54.3
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านบริหารจัดการของ ภาครัฐ	177	14.8	ต่ำกว่า 25 ปี	-	1.7	-
			26-30 ปี	5.1	3.3	2.6
			31-35 ปี	7.6	5.0	-
			36-40 ปี	11.4	21.7	10.5
			41-45 ปี	21.5	18.3	28.9
			มากกว่า 45 ปี	54.4	50.0	57.9
รวม				100.0	100.0	100.0

จากตาราง 33 พบว่า อายุของผู้นำสืบเสาะหลักให้ความสำคัญกับผลผลิตโครงการ ดังนี้ ด้านสุขภาพ อายุต่ำกว่า 25 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 1.7 อายุ 26-30 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 6.8 อายุ 31-35 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 11.3 อายุ 36-40 ปี ให้

ละ 5.7 อายุ 31-35 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 8.2 อายุ 36-40 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 25.7 อายุ 41-45 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 18.4 และอายุมากกว่า 45 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 55.3

ด้านบริหารจัดการของภาครัฐอายุต่ำกว่า 25 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 1.7 อายุ 26-30 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 5.1 อายุ 31-35 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 7.6 อายุ 36-40 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 21.7 อายุ 41-45 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 28.9 และอายุมากกว่า 45 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 57.9

ตาราง 34 ระดับการศึกษาของผู้นำที่เสถียรหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการ
จำแนกเป็นรายด้าน

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	ระดับการศึกษา สูงสุด	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
			ไม่ได้เรียนหนังสือ	2.3	3.4	4.3
			ประถมศึกษาปีที่ 6	27.1	17.8	19.7
			มัธยมศึกษาปีที่ 3	11.3	14.4	16.0
			มัธยมศึกษาปีที่ 6	31.6	35.6	36.7
ด้านสุขภาพ	439	36.6	อนุปริญญา	9.0	7.6	7.4
			ปริญญาตรี	18.0	21.2	15.4
			ปริญญาโท			0.5
			นอกระบบ	0.8		
			รวม	100.0	100.0	100.0

ตาราง 34(ต่อ)

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	ระดับการศึกษา สูงสุด	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
ด้านการศึกษา	450	37.5	ไม่ได้เรียนหนังสือ	3.4	4.2	3.1
			ประถมศึกษาปีที่ 6	26.6	23.8	23.1
			มัธยมศึกษาปีที่ 3	14.1	13.3	19.2
			มัธยมศึกษาปีที่ 6	35.0	32.9	30.8
			อนุปริญญา	4.5	7.0	5.4
			ปริญญาตรี	15.8	17.5	17.7
			ปริญญาโท	0.6	0.7	0.8
			นอกระบบ		0.7	
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านการประกอบอาชีพ	841	70.1	ไม่ได้เรียนหนังสือ	1.6	3.3	2.8
			ประถมศึกษาปีที่ 6	29.4	30.4	27.2
			มัธยมศึกษาปีที่ 3	15.3	12.8	11.2
			มัธยมศึกษาปีที่ 6	35.1	32.6	33.1
			อนุปริญญา	9.3	7.7	7.2
			ปริญญาตรี	8.9	12.8	18.1
			ปริญญาโท	0.4	0.4	
			นอกระบบ			0.3
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านรายได้	822	68.5	ไม่ได้เรียนหนังสือ	2.7	3.0	3.3
			ประถมศึกษาปีที่ 6	25.3	27.9	26.9
			มัธยมศึกษาปีที่ 3	14.5	11.5	12.9
			มัธยมศึกษาปีที่ 6	36.0	31.2	39.1
			อนุปริญญา	5.4	8.2	7.0
			ปริญญาตรี	16.1	17.8	10.3
			ปริญญาโท			0.4
			นอกระบบ		0.3	
รวม				100.0	100.0	100.0

ตาราง 34(ต่อ)

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	ระดับการศึกษา สูงสุด	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
ด้านชีวิตครอบครัว	698	58.2	ไม่ได้เรียนหนังสือ	3.8	3.4	3.4
			ประถมศึกษาปีที่ 6	28.8	24.0	31.1
			มัธยมศึกษาปีที่ 3	13.2	17.3	14.3
			มัธยมศึกษาปีที่ 6	30.5	35.1	31.1
			อนุปริญญา	8.9	3.8	9.2
			ปริญญาตรี	14.3	16.3	10.9
			ปริญญาโท	0.3		
			นอกระบบ	0.3		
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านสิ่งแวดล้อม	274	22.8	ไม่ได้เรียนหนังสือ	5.0	2.0	2.9
			ประถมศึกษาปีที่ 6	22.7	2.5	22.9
			มัธยมศึกษาปีที่ 3	12.1	16.3	25.7
			มัธยมศึกษาปีที่ 6	41.1	39.8	25.7
			อนุปริญญา	5.7	4.1	8.6
			ปริญญาตรี	13.5	10.2	11.4
			ปริญญาโท		1.0	
			นอกระบบ			2.9
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านบริหารจัดการ ของภาครัฐ	177	14.8	ไม่ได้เรียนหนังสือ	1.3	10.0	5.3
			ประถมศึกษาปีที่ 6	34.2	15.0	34.2
			มัธยมศึกษาปีที่ 3	15.2	18.3	10.5
			มัธยมศึกษาปีที่ 6	30.4	35.0	34.2
			อนุปริญญา	1.3	3.3	
			ปริญญาตรี	17.7	18.3	15.8
			ปริญญาโท			
			นอกระบบ			
รวม				100.0	100.0	100.0

ตาราง35 ระยะเวลาการทำงานโครงการ พนม.ของผู้นำที่เสถียรกับการจัดลำดับความสำคัญของ
ผลผลิตโครงการ จำแนกเป็นรายด้าน

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	ระยะเวลา การทำงาน	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
ด้านสุขภาพ	439	36.6	น้อยกว่า 1 ปี	3.8	3.4	6.4
			1-2 ปี	17.3	20.3	11.7
			3-4 ปี	33.1	28.8	32.4
			มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	45.9	47.5	49.5
			รวม	100.0	100.0	100.0
ด้านการศึกษา	450	37.5	น้อยกว่า 1 ปี	2.8	7.7	5.4
			1-2 ปี	26.6	13.3	18.5
			3-4 ปี	29.9	33.6	27.7
			มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	40.7	45.5	48.5
			รวม	100.0	100.0	100.0
ด้านการประกอบ อาชีพ	841	70.1	น้อยกว่า 1 ปี	5.6	4.8	3.4
			1-2 ปี	12.9	16.1	15.3
			3-4 ปี	33.5	31.1	31.2
			มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	48.0	48.0	50.0
			รวม	100.0	100.0	100.0
ด้านรายได้	822	68.5	น้อยกว่า 1 ปี	5.4	3.6	4.8
			1-2 ปี	13.4	17.5	15.1
			3-4 ปี	32.3	31.0	28.4
			มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	48.9	47.9	51.7
			รวม	100.0	100.0	100.0
ด้านชีวิต ครอบครัว	698	58.2	น้อยกว่า 1 ปี	4.9	1.0	0.8
			1-2 ปี	15.6	13.5	12.6
			3-4 ปี	29.4	31.2	48.7
			มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	50.1	54.3	37.8
			รวม	100.0	100.0	100.0

ตาราง 35 (ต่อ)

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	ระยะเวลาการทำงาน	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
ด้านสิ่งแวดล้อม	274	22.8	น้อยกว่า 1 ปี	4.3	3.1	2.9
			1-2 ปี	16.3	18.4	17.1
			3-4 ปี	29.1	41.8	34.3
			มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	50.4	36.7	45.7
			รวม	100.0	100.0	100.0
ด้านบริหารจัดการ ของภาครัฐ	177	14.8	น้อยกว่า 1 ปี	6.3	5.0	
			1-2 ปี	11.4	18.3	10.5
			3-4 ปี	31.6	26.7	39.5
			มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	50.6	50.0	50.0
			รวม	100.0	100.0	100.0

จากตาราง 35 พบว่า ระยะเวลาการทำงานของผู้นำสี่เสาหลักให้ความสำคัญกับผลผลิตโครงการ ดังนี้

ด้านสุขภาพระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 6.4 ระยะเวลาการทำงาน 1-2 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 20.3 ระยะเวลาการทำงาน 3-4 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 33.1 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 49.5

ด้านการศึกษา ระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษา มากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 7.7 ระยะเวลาการทำงาน 1-2 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษา มากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 26.6 ระยะเวลาการทำงาน 3-4 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษา มากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 33.6 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษา มากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 48.5

ด้านการประกอบอาชีพ ระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องการประกอบอาชีพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 5.6 ระยะเวลาการทำงาน 1-2 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องการประกอบอาชีพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 16.1 ระยะเวลาการทำงาน 3-4 ปี ให้

ความสำคัญในเรื่องการประกอบอาชีพมากที่สุดในลำดับที่ 1 ร้อยละ 33.5 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในเรื่องการประกอบอาชีพมากที่สุดในลำดับที่ 3 ร้อยละ 50.0

ด้านรายได้ ระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องรายได้มากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 5.4 ระยะเวลาการทำงาน 1-2 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องรายได้มากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 17.5 ระยะเวลาการทำงาน 3-4 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องรายได้มากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 32.3 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในเรื่องรายได้มากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 51.7

ด้านชีวิตครอบครัว ระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องชีวิตครอบครัวมากที่สุดในลำดับที่ 1 ร้อยละ 4.9 ระยะเวลาการทำงาน 1-2 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องชีวิตครอบครัวมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 15.6 ระยะเวลาการทำงาน 3-4 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องชีวิตครอบครัวมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 48.7 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในเรื่องชีวิตครอบครัวมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 54.3

ด้านสิ่งแวดล้อมระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 4.3 ระยะเวลาการทำงาน 1-2 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 18.4 ระยะเวลาการทำงาน 3-4 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 41.8 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 50.4

ด้านบริหารจัดการของภาครัฐระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุดในลำดับที่ 1 ร้อยละ 6.3 ระยะเวลาการทำงาน 1-2 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุดในลำดับที่ 2 ร้อยละ 18.3 ระยะเวลาการทำงาน 3-4 ปี ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุดในลำดับที่ 3 ร้อยละ 39.5 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการภาครัฐมากที่สุดในลำดับที่ 1 ร้อยละ 50.6

ตาราง 36 ตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำสี่เสาหลักกับการจัดลำดับความสำคัญของผลผลิตโครงการ
จำแนกเป็นรายด้าน

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	ตำแหน่ง	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
ด้านสุขภาพ	439	36.6	ผู้ใหญ่บ้าน	27.8	20.3	21.3
			ผู้แทนสมาชิก อบต.	21.8	21.2	22.3
			ผู้นำศาสนา	21.1	28.8	23.9
			ปราชญ์ชาวบ้าน	21.1	24.6	27.7
			ประชาชนทั่วไป	8.3	5.1	4.8
			รวม	100.0	100.0	100.0
ด้านการศึกษา	450	37.5	ผู้ใหญ่บ้าน	22.6	23.1	23.1
			ผู้แทนสมาชิก อบต.	22.6	21.7	25.4
			ผู้นำศาสนา	26.6	25.9	23.8
			ปราชญ์ชาวบ้าน	24.9	23.8	23.8
			ประชาชนทั่วไป	3.4	5.6	3.8
			รวม	100.0	100.0	100.0
ด้านการประกอบอาชีพ	841	70.1	ผู้ใหญ่บ้าน	23.8	24.9	26.9
			ผู้แทนสมาชิก อบต.	24.2	24.2	24.1
			ผู้นำศาสนา	26.2	22.3	23.4
			ปราชญ์ชาวบ้าน	22.6	23.4	21.9
			ประชาชนทั่วไป	3.2	5.1	3.8
			รวม	100.0	100.0	100.0
ด้านรายได้	822	68.5	ผู้ใหญ่บ้าน	23.1	24.9	26.2
			ผู้แทนสมาชิก อบต.	21.5	25.8	24.4
			ผู้นำศาสนา	26.3	24.1	22.9
			ปราชญ์ชาวบ้าน	26.3	22.2	22.5
			ประชาชนทั่วไป	2.7	3.0	4.1
			รวม	100.0	100.0	100.0

ตาราง 36(ต่อ)

ผลผลิตโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	ตำแหน่ง	ลำดับความสำคัญ		
				1 (ร้อยละ)	2 (ร้อยละ)	3 (ร้อยละ)
ด้านชีวิต ครอบครัว	698	58.2	ผู้ใหญ่บ้าน	26.4	22.1	18.5
			ผู้แทนสมาชิก อบต.	26.1	21.2	23.5
			ผู้นำศาสนา	22.6	26.9	32.8
			ปราชญ์ชาวบ้าน	21.0	26.9	23.5
			ประชาชนทั่วไป	3.8	2.9	1.7
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านสิ่งแวดล้อม	274	22.8	ผู้ใหญ่บ้าน	24.8	23.5	17.1
			ผู้แทนสมาชิก อบต.	25.5	28.6	17.1
			ผู้นำศาสนา	27.0	22.4	37.1
			ปราชญ์ชาวบ้าน	18.4	23.5	17.1
			ประชาชนทั่วไป	4.3	2.0	11.4
รวม				100.0	100.0	100.0
ด้านบริหาร จัดการของ ภาครัฐ	177	14.8	ผู้ใหญ่บ้าน	21.5	21.7	36.8
			ผู้แทนสมาชิก อบต.	22.8	21.7	21.1
			ผู้นำศาสนา	22.8	23.3	23.7
			ปราชญ์ชาวบ้าน	26.6	28.3	18.4
			ประชาชนทั่วไป	6.3	5.0	0
รวม				100.0	100.0	100.0

จากตาราง 36 พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำสี่เสาหลักให้ความสำคัญกับผลผลิตโครงการ ดังนี้

ด้านสุขภาพผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 27.8 ผู้แทนสมาชิก อบต. ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 22.3 ผู้นำศาสนาให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 28.8 ปราชญ์ชาวบ้านให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 ร้อยละ 27.7 และประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 8.3

บริหารจัดการของภาครัฐมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 2 ร้อยละ 28.3 และประชาชนทั่วไป ให้ความสำคัญในเรื่องบริหารจัดการของภาครัฐมากที่สุด อยู่ในลำดับที่ 1 ร้อยละ 6.3

ตาราง 37 ผลการจัดลำดับคุณลักษณะทั่วไปของผู้নীเสาสหลักกับผลผลิตของโครงการ 3 ด้าน ได้แก่ การประกอบอาชีพ รายได้ และสุขภาพ

ข้อมูลทั่วไป	ด้านการประกอบอาชีพ		ด้านรายได้		ด้านสุขภาพ	
	ร้อยละ	ลำดับ	ร้อยละ	ลำดับ	ร้อยละ	ลำดับ
ตำแหน่ง						
ผู้ใหญ่บ้าน	26.9	1	26.2	3	27.8	2
ผู้แทนสมาชิก อบต.	24.2	3	25.8		22.3	
ผู้นำศาสนา	26.2	2	26.3	1	28.8	1
ปราชญ์ชาวบ้าน	23.4		26.3	1	27.7	3
ประชาชนทั่วไป	5.1		4.1		8.3	
เพศ						
ชาย	89.4	1	90.8	1	84.2	1
หญิง	15.3	2	13.4	2	21.8	2
อายุ						
ต่ำกว่า 25 ปี	1.6		0.8		1.7	
26-30 ปี	4.0		3.8		6.8	
31-35 ปี	6.6		5.9		11.3	
36-40 ปี	17.6	3	19.4	3	15.3	3
41-45 ปี	21.8	2	20.3	2	18.6	2
มากกว่า 45 ปี	56.0	1	56.5	1	60.1	1
ระดับการศึกษาสูงสุด						
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3.3		3.3		4.3	
ประถมศึกษาปีที่ 6	30.4	2	27.9	2	27.1	2
มัธยมศึกษาปีที่ 3	15.3		14.5		16.0	
มัธยมศึกษาปีที่ 6	35.1	1	39.1	1	36.7	1
อนุปริญญา	9.3		8.2		9.0	
ปริญญาตรี	18.1	3	17.8	3	21.2	3

ตาราง 37 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ด้านการประกอบอาชีพ		ด้านรายได้		ด้านสุขภาพ	
	ร้อยละ	ลำดับ	ร้อยละ	ลำดับ	ร้อยละ	ลำดับ
ระดับการศึกษาสูงสุด						
(ต่อ)						
ปริญญาโท	0.4		0.4		0.5	
นอกระบบ	0.3		0.3		0.8	
ระยะเวลาการทำงาน						
น้อยกว่า 1 ปี	5.6		5.4		6.4	
1-2 ปี	16.1	3	17.5	3	20.3	3
3-4 ปี	33.5	2	32.3	2	33.1	2
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	50.0	1	51.7	1	49.5	1

จากตาราง 37 พบว่า คุณลักษณะทั่วไปของผู้นำสี่เสาหลักกับผลผลิตของโครงการใน 3 ด้าน มีผลดังต่อไปนี้

ด้านประกอบอาชีพ พบว่า ตำแหน่งของผู้นำสี่เสาหลักมีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 26.9 รองลงมา คือ ผู้นำศาสนา ร้อยละ 26.2 และผู้แทนสมาชิก อบต. ร้อยละ 24.2 เพศ พบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 89.4 อายุ มีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มากกว่า 45 ปี ร้อยละ 56.0 รองลงมา คือ 41-45 ปี ร้อยละ 21.8 และ 36-40 ปี ร้อยละ 17.6 ส่วนระดับการศึกษา มีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 35.1 รองลงมา คือ ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 30.4 และปริญญาตรี ร้อยละ 18.1 ระยะเวลาการทำงาน โครงการ มีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มากกว่า 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 50.0 รองลงมา คือ ระยะเวลาการทำงานโครงการ 3-4 ปี ร้อยละ 33.5 และระยะเวลาการทำงานโครงการ 1-2 ปี ร้อยละ 16.1 ตามลำดับ

ด้านรายได้ พบว่า ตำแหน่งของผู้นำสี่เสาหลักมีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้นำศาสนาและปราชญ์ชาวบ้าน ในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 26.3 รองลงมา คือ ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 26.2 เพศ พบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 90.8 อายุ มีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มากกว่า 45 ปี ร้อยละ 56.5 รองลงมา คือ 41-45 ปี ร้อยละ 20.3 และ 36-40 ปี ร้อยละ 19.4 ส่วนระดับการศึกษา มีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 39.1 รองลงมา คือ ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 27.9 และปริญญาตรี ร้อยละ 17.8 ระยะเวลาการทำงานโครงการ มีค่า

ร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มากกว่า 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 51.7 รองลงมา คือ ระยะเวลาการทำงาน
โครงการ 3-4 ปี ร้อยละ 32.3 และระยะเวลาการทำงานโครงการ 1-2 ปี ร้อยละ 17.5 ตามลำดับ

ด้านสุขภาพ พบว่า ตำแหน่งของผู้นำสี่เสาหลักมีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก
คือ ผู้นำศาสนา ร้อยละ 28.8 รองลงมา คือ ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 27.8 และปราชญ์ชาวบ้าน ร้อยละ 27.7
เพศ พบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 84.2 อายุ มีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ
มากกว่า 45 ปี ร้อยละ 60.1 รองลงมา คือ 41-45 ปี ร้อยละ 18.6 และ 36-40 ปี ร้อยละ 15.3 ส่วน
ระดับการศึกษา มีค่าร้อยละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 36.7 รองลงมา คือ
ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 27.1 และปริญญาตรี ร้อยละ 21.2 ระยะเวลาการทำงานโครงการ มีค่าร้อย
ละมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ มากกว่า 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 49.5 รองลงมา คือ ระยะเวลาการทำงาน
โครงการ 3-4 ปี ร้อยละ 33.1 และระยะเวลาการทำงานโครงการ 1-2 ปี ร้อยละ 20.3 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการศึกษากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ผลการศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จากเอกสาร คำถามปลายเปิดของ
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน มีรายละเอียด ดังนี้

1. ที่มาของกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

การกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินการในแต่ละหมู่บ้าน เป็นการพิจารณาจากความจำเป็น
ความเร่งด่วน และความต้องการที่แท้จริงของประชาชนผ่านการจัดทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้ได้มา
ซึ่งกิจกรรมที่จะใช้งบประมาณโครงการ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทนี้ ดังนี้

1.1 แผนความต้องการพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ระดับจังหวัด (มหภาค)
และความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแผนชุมชนหมู่บ้าน (จุลภาค) ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ซึ่ง
คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (คปต.) ได้ให้ความเห็นชอบ
ไว้แล้ว (กัมภีร์ 8 เล่ม)

แผนดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน ที่ใช้งบประมาณ
เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีหน่วยงานเจ้าภาพดำเนินการอยู่แล้ว ดังนั้น การหยิบยกปัญหาและความ
ต้องการในแผนดังกล่าวมาจัดทำประชาคม ต้องคำนึงถึงศักยภาพของหมู่บ้าน และงบประมาณที่
ได้รับจากโครงการพนม. ซึ่งมีจำนวนน้อยอยู่แล้ว หากเวทีประชาคมพิจารณาเห็นว่ามีมีความจำเป็น

เร่งด่วน ที่จะต้องดำเนินการ หากไม่ดำเนินการจะเกิดความเสียหาย และกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ก็ให้ดำเนินการได้

แต่ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณตามโครงการ พนม. ที่มีจำนวนน้อย และมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ดังนั้น ไม่ควรนำงบประมาณดังกล่าวไปดำเนินการก่อสร้างอาคาร หรือก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งไม่ควรดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่ขาดผู้เชี่ยวชาญดำเนินการ และวัตถุประสงค์ที่ไม่เป็นรูปธรรม ตลอดจนการศึกษาดูงาน

1.2 แผนชุมชน/หมู่บ้านที่มีอยู่แล้ว หรือแผนอื่นที่หมู่บ้านได้จัดทำไว้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการรับรองแผนนั้น

โดยแผนดังกล่าวให้หยิบยกมาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยปัญหาและความต้องการตามแผนดังกล่าว เวทีประชาคมของหมู่บ้านพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นต้องดำเนินการ หากไม่ดำเนินการจะเกิดความเสียหาย หรือเดือดร้อนต่อประชาชนในหมู่บ้าน เมื่อดำเนินการแล้วสามารถทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นก็สามารถดำเนินการได้

1.3 การดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการ การแก้ไขปัญหา และพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2558 – 2560 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์/แนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 ส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน และสภาพพื้นที่ตลอดจนพัฒนาศักยภาพแรงงานให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่

การดำเนินงานภายใต้แนวทางนี้ เป็นการนำปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพ ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในหมู่บ้าน โดยส่งเสริม สนับสนุนกับกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน โดยกลุ่มนั้นสามารถทำให้สมาชิก/ประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การสนับสนุนกลุ่มดังกล่าว ต้องเป็นกลุ่มที่จัดตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับรอง มีการดำเนินกิจการที่สนับสนุนประชาชนในหมู่บ้านให้มีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเวทีประชาคมต้องให้ความเห็นชอบ

1.3.2 สนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนในการประกอบอาชีพ วิสาหกิจชุมชน โรงงานขนาดเล็ก และธุรกิจอื่น ๆ รวมทั้ง การจัดตั้งสหกรณ์ดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตกับหลักศาสนา

การดำเนินงานในกรณีที่ประชาชนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถเผยแพร่ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน อาทิ ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากร

กระบวนการฝึกอาชีพ เป็นต้นเป็นแกนหลักและได้รวมกลุ่มทำอาชีพในหมู่บ้าน หรือจัดตั้งสหกรณ์ ซึ่งดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต กับหลักศาสนา เพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่

1.3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการนำแนวคิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต

การดำเนินงานตามแนวทางนี้ในกรณีที่หมู่บ้านมีความต้องการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงประจำหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ หรือการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยการรวมกลุ่มนี้เกิดประโยชน์ส่วนใหญ่แก่ประชาชนในหมู่บ้านสำหรับกรณีที่หมู่บ้านมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านอยู่แล้วสามารถนำเสนอขอขยายผลการดำเนินงาน แก่เวทีประชาคม ก็สามารถดำเนินการได้เช่นกันทั้ง 2 กรณีดังกล่าวข้างต้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากเวทีประชาคม

1.4 กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน และเป็นความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งเวทีประชาคมหมู่บ้านพิจารณาเห็นว่าต้องให้ความช่วยเหลือเป็นกรณีเร่งด่วน หรือกรณีที่เป็นนโยบายยุทธศาสตร์ที่เลขาธิการ ศอ.บต. เห็นชอบที่จะดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้าน มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1.4.1 การดำเนินงานกรณีเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เร่งด่วน ที่เป็นความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะครอบครัวผู้ด้อยโอกาส มีฐานะยากจน (รับชะกาดจากมัสยิด) ครอบครัวคนพิการมีฐานะยากจน ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ และขาดเสาหลัก (บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง) ที่จะหารายได้ดูแลครอบครัวให้สามารถใช้ชีวิตตามปกติได้ (ครอบครัวยากจนขั้นวิกฤต) ครอบครัวที่อยู่ใน โครงการคลายทุกข์ที่ต้นทาง ซึ่งมีการสำรวจข้อมูลไว้แล้ว เป็นต้นผู้นำ 4 เสาหลักมีความเห็นร่วมกัน ผ่านการเสนอเวทีประชาคมพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ตามความเหมาะสม อาทิ การให้ปัจจัยการผลิต การให้เข้าไปรวมกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านที่เวทีประชาคมสนับสนุนไว้แล้ว เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากงบประมาณตามโครงการวิสาหกิจประมงต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านโดยภาพรวม ดังนั้น จึงมีข้อจำกัด ห้ามให้การช่วยเหลือเป็นเงิน หรือมีการหารแบ่งเงินช่วยเหลือเด็ดขาดเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.4.2 กรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านจิตใจของประชาชน กล่าวคือ เป็นการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น ผู้นำ 4 เสาหลักมีความเห็นร่วมกันที่จะให้เสนอเวทีประชาคมพิจารณาให้ความเห็นชอบที่จะดำเนินการ ก็สามารถดำเนินการได้

1.4.3 กรณีที่เป็นนโยบาย ยุทธศาสตร์ที่เลขาธิการ ศอ.บต. เห็นชอบที่จะดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้าน อาทิ การสนับสนุนกิจกรรมของชมรมกีฬาที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย เป็นต้น ก็สามารถดำเนินการได้

2. ประเภทของกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ได้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ปีงบประมาณ 2558

ผลจากการทบทวนเอกสาร พบว่า กิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี สามารถแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านรายได้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งแต่ละด้านมีลักษณะการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 ด้านสุขภาพ ชุมชนแต่ละชุมชน มีแผนการส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย เช่น จัดให้มีลานกีฬา มีเครื่องออกกำลังกายไว้บริการประชาชน จัดให้มีสวนสาธารณะชุมชน ไว้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ สามารถจัดการอารมณ์ ความเครียดได้ การดูแลด้านอาหาร โภชนาการและสุขอนามัย มีวิทยากรที่มีความรู้มีทักษะเพียงพอที่จะให้ความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน และประชาชนสามารถนำความรู้จากกิจกรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง ตลอดจนส่งเสริมให้มีการลดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน การลด ละ เลิก อบายมุข เช่น การพนัน เหล้า บุหรี่ เป็นต้น

2.2 ด้านการศึกษา ชุมชนมีการส่งเสริมการศึกษาของชุมชนในหลากหลายรูปแบบ โดยการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ โดยเน้นกิจกรรม/โครงการที่สะท้อนให้คนในชุมชนเห็นว่าการศึกษาและการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชน เช่น การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน ให้เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน เป็นแหล่ง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่ง เรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบ ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

2.3 ด้านการประกอบอาชีพเป็นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพทางเลือก เช่น การทำขนม การเย็บปักถักร้อย งานหัตถกรรม เป็นต้น และสภาพพื้นที่ตลอดจนพัฒนาศักยภาพแรงงาน ให้สามารถ

ใช้ทักษะความรู้ความสามารถเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ในขณะที่เดียวกันสามารถพัฒนาอาชีพใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับชุมชนและช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนในการประกอบอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งการจัดสหกรณ์ ดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตกับหลักศาสนา

2.4 ด้านรายได้ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน ให้ความรู้ในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการออม สนับสนุนการนำแนวคิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายให้กับครัวเรือนเมื่อทุกคนในชุมชนมีอาชีพ และมีรายได้อย่างเพียงพอสามารถเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ก็จะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆดีขึ้นด้วยเช่นกัน

2.5 ด้านชีวิตครอบครัวในการจัดกิจกรรม/โครงการ เน้นเรื่องการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างเหมาะสม มีหลักเกณฑ์การใช้ชีวิตที่ถูกต้อง ไม่ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามของสังคม ซึ่งครอบครัวเป็นพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดที่คนจะต้องดำรงชีวิตอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ดังนั้นการพัฒนาชีวิตด้านครอบครัวจึงเป็นเรื่องสำคัญหากคนในครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข คนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี หากครอบครัวไม่มีความสุข แยกแยก ล่มสลาย ชีวิตคนก็ไม่สามารถจะอยู่ดีมีสุขไปได้ มีการดูแลและพยายามตอบสนองความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัว กิจกรรม/โครงการที่จัดขึ้นควรเน้นการเรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ที่ตนมีต่อครอบครัว การสร้างสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว

2.6 ด้านสิ่งแวดล้อมการจัดกิจกรรม/โครงการ ที่เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนให้มีความน่าอยู่ น่าอาศัย โดยครอบคลุมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกชุมชน เช่น การมีสาธารณูปโภคที่ดี ครัวเรือนในชุมชนควรมีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง ควรจัดให้มีโครงการสำรวจที่ดินที่อยู่อาศัย เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์การครอบครองที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโครงการน้ำประปาชุมชน เพื่อให้มีน้ำกินน้ำใช้อย่างเพียงพอ ตลอดจนคำนึงถึง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรเน้นกิจกรรม/โครงการ ที่ฝึกทักษะการป้องกันตัวจากภัยใกล้ตัว อย่างเช่น เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.7 ด้านการบริหารจัดการของภาครัฐเป็นกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการของภาครัฐ เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบ

การทำงานของภาครัฐ ทำให้คนในชุมชนได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน ชุมชนจะต้องจัดกิจกรรม/โครงการที่เป็นการสนับสนุนให้คนในชุมชนมีสิทธิและเสรีภาพในการ ได้รับความคุ้มครองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน โครงการดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือช่วยยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชนได้

3. ลักษณะการขับเคลื่อนกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์ พบว่า โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีลักษณะการขับเคลื่อนโครงการใน 4 ระดับ ประกอบด้วย ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ซึ่งแต่ละระดับมีลักษณะการบริหาร โครงการดังต่อไปนี้

3.1 ระดับหมู่บ้าน เป็นส่วนที่มีความสำคัญสูงสุด เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยนำแผนความต้องการพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ระดับจังหวัด และความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแผนชุมชนหมู่บ้าน (กัมภีร์ 8 เล่ม) ตลอดจนนำแผนชุมชนที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านมาใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดเป็นโครงการ/กิจกรรมขอใช้งบประมาณจากโครงการ พนม. ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามกรอบทางเลือกที่ ศอ.บต. กำหนดไว้ ซึ่งจะมีผู้นำสี่เสาหลัก ประกอบด้วย 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 3) ผู้นำศาสนา และ 4) ประชาชนชาวบ้าน ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน สอดคล้องกับคำกล่าวต่อไปนี้

“...การทำงานโครงการ พนม. ระดับหมู่บ้าน เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนโครงการ เพราะชาวบ้านจะรู้ว่าปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้านเป็นอย่างไร และต้องการแก้ปัญหาจุดไหน เขาก็มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนที่จะทำกิจกรรม โครงการ โดยใช้เวทีประชาคมหมู่บ้านในการแสดงความคิดเห็น...”

(เจ้าหน้าที่ ศอ.บต., สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2559)

3.2 ระดับตำบล มีการขับเคลื่อนโดยทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล มีการคัดเลือกแต่งตั้งจากนายอำเภอ ซึ่งพิจารณาแต่งตั้งจากข้าราชการที่มีภารกิจในพื้นที่หมู่บ้าน/ตำบล มีหลักเกณฑ์การพิจารณาเจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลัก ทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และให้การช่วยเหลือให้สามารถดำเนินโครงการเป็นไปตามระเบียบ ขั้นตอนที่กำหนดสอดคล้องกับคำกล่าวต่อไปนี้

“...ระดับตำบลจะมีทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบลที่ทางอำเภอได้แต่งตั้งเอาไว้ ระดับตำบลจะเป็นตัวกลางคอยประสานชุมชนกับส่วนราชการ จะรับนโยบายมา แล้วนำไปชี้แจง ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน โดยทำงานร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำสี่เสาหลัก จะคอยอำนวยความสะดวกให้การช่วยเหลือในการจัดทำโครงการ พนม. แล้วรายงานผลไปยังอำเภอ...”

(เจ้าหน้าที่ ตำบล, สัมภาษณ์ 8 เมษายน 2559)

3.3 ระดับอำเภอ ที่ทำการอำเภอเป็นหน่วยรับผิดชอบโครงการ พนม. ทำหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบลของอำเภอ ติดตามการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เข้าร่วมในการประชุมของแต่ละหมู่บ้าน/ตำบล และเป็นศูนย์เก็บรวบรวมข้อมูล ติดตามผลความก้าวหน้า เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปรับปรุงคำสั่งแต่งตั้งทีมพนม. ระดับตำบลให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ สอ.บต. กำหนด ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติโครงการ/กิจกรรมในระดับอำเภอ เพื่อ ในการพิจารณา กลั่นกรอง อนุมัติโครงการ ให้เป็นไปตามระเบียบ หลักเกณฑ์ ตามที่ สอ.บต. กำหนดและทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนประสานงานกับจังหวัดและ สอ.บต. สอดคล้องกับคำกล่าวต่อไปนี้

“...อำเภอ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโครงการพนม.เป็นหลัก โดยจะมีศูนย์ปฏิบัติการโครงการ พนม. เป็นที่เก็บรวบรวมข้อมูล โครงการพนม. ในแต่ละตำบล เพื่อสามารถประมวลผลข้อมูลรายงานไปยัง สอ.บต...”

(เจ้าหน้าที่อำเภอ, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2559)

“...หน้าที่สำคัญอีกอย่างของอำเภอ คือ การสนับสนุนการทำงานของทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินกิจกรรมโครงการในแต่ละระยะแล้วตรวจสอบว่าเป็นไปตามแบบที่ สอ.บต. ได้กำหนดไว้หรือเปล่า รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานกับจังหวัดและ สอ.บต. โดยเฉพาะเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณ...”

(เจ้าหน้าที่อำเภอ, สัมภาษณ์ 16 เมษายน 2559)

3.4 ระดับจังหวัด ที่ทำการปกครองเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโครงการ พนม. โดยผู้ว่าราชการจังหวัดจะออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานนิเทศติดตามผลความก้าวหน้า รวมทั้งเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานติดตามความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค รายงานผลต่อ สอ.บต. ตลอดจน

กำกับดูแล สนับสนุนการขับเคลื่อนระดับอำเภอให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับคำกล่าวต่อไปนี้

“...ระดับจังหวัดมีหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินกิจกรรม โครงการ พนม. ในภาพรวมทั้งจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดจะเป็นผู้ออกคำสั่งคณะทำงานติดตามผลความก้าวหน้าของโครงการ จะมีการประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประสานกับเจ้าหน้าที่ สอ.บต. ซึ่งท่านผู้ว่าจะมีการมอบหมายท่านรองผู้ว่าท่านใดท่านหนึ่งในการดูแลรับผิดชอบ โครงการ พนม. เป็นหลัก...”

(เจ้าหน้าที่จังหวัด, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2559)

จากการศึกษา พบว่าลักษณะการขับเคลื่อน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทั้ง 4 ระดับ จำเป็นต้องดึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมาใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม ทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด สอดคล้องกับแนวคิด การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม อีกทั้งระดับหมู่บ้านเป็นหัวใจหลักที่จะทำให้กิจกรรมโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพราะเป็นส่วนที่เข้าใจสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากที่สุด ตลอดจนเป็นส่วนที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นโครงการ จนสิ้นสุดโครงการ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมโครงการ

ลักษณะการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ทั้ง 4 ระดับ ต้องผ่านกระบวนการโครงการอย่างเป็นระบบ มีการเตรียมความพร้อมแก่เจ้าหน้าที่ ทั้งในด้านความรู้ทักษะในการบริหารโครงการ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่ามีประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การวางแผน 2) การกำหนดตัวชี้วัดการดำเนินงาน 3) การควบคุมและติดตามประเมินผล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การวางแผน โดยภาพรวมผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ สอ.บต. เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ มีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“...สอ.บต. ได้กำหนดกรอบหรือทิศทางการทำงานโครงการ ไว้ อย่างเป็นระบบ มีการเขียนวัตถุประสงค์ของโครงการไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร หัวใจสำคัญที่สุดของการวางแผน คือ การคำนึงถึงการประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น...”

(เจ้าหน้าที่ สอ.บต., สัมภาษณ์ 3 เมษายน 2559)

“...โครงการพนม. มีแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ (ROAD MAP) หรือที่เรียกอีกอย่างว่า ปฏิทินดำเนินงาน ซึ่งจะแบ่งการดำเนินงานออกเป็นแต่ละขั้นตอน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมีการเตรียมความพร้อมในทุกๆ ด้าน อีกทั้งตัวผู้บริหารเองจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษารายละเอียดแต่ละขั้นตอนของโครงการ สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน...”

(ผู้บริหาร ศอ.บต., สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2559)

“... มีการประชุมวางแผนการดำเนินของชุดปฏิบัติการตำบลของแต่ละตำบล หรือทีมพนมตำบล โดยได้มุ่งเน้นให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามกรอบ และแนวทางที่กำหนด และเน้นย้ำให้แต่ละโครงการต้องมาจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน และผ่านคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ทุกโครงการ...”

(เจ้าหน้าที่อำเภอ, สัมภาษณ์ 12 เมษายน 2559)

“...ในระดับจังหวัดมีการกำหนดแผนงานโครงการ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลโครงการระดับจังหวัดขึ้น และแต่งตั้งทีมวิทยากรครู ก. ระดับจังหวัดทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือติดตามให้ข้อเสนอแนะแก่ทีมวิทยากรครู ข. ระดับอำเภอหรือทีมชุดปฏิบัติการตำบล อีกทั้งมีการกำหนดแผนในการติดตามโดยลงพื้นที่ทั้ง 12 อำเภอ อำเภอละ 1 คน ตลอดระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่งเดือนมีนาคม – พฤษภาคม และจะดำเนินการคัดเลือกโครงการดีเด่น (Best Practice) ในระดับอำเภอและจังหวัด...”

(เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด, สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2559)

“...อำเภอมีการวางแผนการดำเนินงานพร้อมมอบหมายเจ้าหน้าที่รับผิดชอบแก่ทีม พนม. ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้แทนส่วนราชการ ในระดับพื้นที่ (ตำบล) แผนการปฏิปัติการนั้นได้ทำเป็นเอกสารชัดเจน เช่น การจัดทำเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านของแต่ละพื้นที่ ก็ต้องระบุให้ชัดเจนละเอียดว่าเมื่อใด สถานที่ใดจำเป็นขนาดไหน พร้อมเสนอให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบ และที่สำคัญต้องมีการบูรณาการกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกิจกรรมในการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน จะต้องดำเนินการร่วมกันทุกหน่วยงาน ไม่จัดให้มีการประชาคมซ้ำซ้อน เพื่อไม่เป็นการรบกวนพี่น้องประชาชนหลายครั้งหลายหน...”

(เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, สัมภาษณ์ 26 เมษายน 2559)

จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า การวางแผน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการวางแผนเป็นกรอบโดยรวมของการบริหารตั้งแต่จุดเริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุด ผู้บริหารมีบทบาทที่สำคัญในการใช้ความคิด การตัดสินใจ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อทำการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ นำกลยุทธ์ต่างๆ เข้ามาใช้ในการวางแผน ในทุกระดับของการขับเคลื่อนโครงการ ทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ตลอดจนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนเพื่อ ก่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่

2) การกำหนดตัวชี้วัดการดำเนินงาน

การนำแผนงาน โครงการที่วางไว้ ไปทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในส่วนระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจต่อแผนงาน โครงการเป็นอย่างดี จึงจะสามารถนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้มีการกำหนดตัวชี้วัดกิจกรรม โครงการไว้ เพื่อเป็นการประเมินถึงผลของการนำแผนสู่การปฏิบัติว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับคำกล่าวดังต่อไปนี้

“...มีการกำหนดตัวชี้วัดใน 2 ลักษณะ คือ การโอนเงินให้หมู่บ้านมีความรวดเร็ว ถูกต้อง และการจัดทำประชาคมของหมู่บ้านทุกแห่งมีประชาชนเข้าร่วมการจัดทำประชาคมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 ในการดำเนินงานดังกล่าว...”

(เจ้าหน้าที่ สอ.บต., สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2559)

“...จะต้องดำเนินการตามตัวชี้วัดตามแผนงานหลักของ สอ.บต. และตัวชี้วัดระดับหน่วยงานมุ่งเน้นตำบล/หมู่บ้าน/ครอบครัว ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตรงตามความต้องการ ภายใต้เงื่อนไขการจัดทำโครงการ ตลอดจนการดำเนินการ โครงการในระดับพื้นที่ที่ต้องสอดคล้องกับการดำเนินงานภาพรวมของอำเภอ...”

(เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2559)

“...เป้าหมายตัวชี้วัดในการดำเนินกิจกรรม คือ ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตยเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาของหมู่บ้านตนเองและร่วมกันสร้างสรรค์หมู่บ้านของตนเองให้เกิดความสุขร่วมกัน...”

(เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2559)

“... ตัวชี้วัดด้านประชาชนมีส่วนร่วมโดยต้องมีการเข้าร่วมในเวที
 ประชามระดับหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เป็นการประชามแบบยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง
 เจ้าหน้าที่หรือทีมพนม. ระดับตำบลเป็นเพียงผู้อำนวยการให้การประชามเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 เท่านั้น โดยหลังจากชี้แจงแนวทางกระบวนการขั้นตอนเสร็จสิ้นแล้วก็ให้ประชาชนเป็นผู้เสนอกิจกรรม
 เพื่อขอมติ อีกทั้งกิจกรรม/โครงการที่ได้จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวัตถุประสงค์ที่ ศอ.บต.
 ได้กำหนดในเอกสารคู่มือ ทั้งนี้จะต้องมีความชัดเจนของกิจกรรมที่สนับสนุนครอบครัวคุณธรรม...”

(เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2559)

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับ
 หมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีการกำหนดตัวชี้วัดการดำเนินงานหรือผลลัพธ์ จากการดำเนินการกิจกรรม
 ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวแทนประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายมีส่วนร่วมในการเสนอ
 โครงการ/กิจกรรมผ่านเวทีประชามหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือน และหมู่บ้าน ได้รับ
 การสนับสนุนงบประมาณไปดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือนร้อน หรือความจำเป็นเร่งด่วน
 ของหมู่บ้าน ที่ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ของหมู่บ้าน
 มากกว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือน เป็นการนำแผนสู่การปฏิบัติ

3) การควบคุมและประเมินผลโครงการ

โครงการ พนม. มีระบบการควบคุมและประเมินผลโครงการ ที่อยู่ใน
 แผนงานโครงการ ซึ่งมีการติดตามประเมินผลโครงการ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด
 แต่ในทางปฏิบัติการประเมินภาพรวมของโครงการทั้งระบบยังขาดการประเมินผลที่ชัดเจน และต่อเนื่อง
 ด้วยข้อจำกัดบางอย่าง ทั้งนี้พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานจะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศ
 สนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพ
 และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวดังต่อไปนี้

“...มีการวิเคราะห์ผลการรายงานของหมู่บ้านต่างๆ ว่า เป็นไปตามแผนงาน/
 เป้าหมายหรือไม่มีการออกตรวจเยี่ยมติดตามนิเทศการดำเนินงานในพื้นที่ต่างๆ ใน 37 อำเภอ มีการ
 คัดเลือกและพัฒนากิจกรรมที่มีความโดดเด่นและใช้เป็นต้นแบบในการขยายผล ตลอดจนการ
 ตรวจสอบ สอดสวนข้อเท็จจริงในพื้นที่มีปัญหาข้อร้องเรียน เพื่อเสนอผลให้ทราบและแก้ไขปัญหา
 ทั้งนี้ยังขาดการประเมิน ผลในภาพรวมของโครงการที่สามารถระบุได้ว่าแต่ละขั้นตอนมี
 ข้อบกพร่องหรือส่วนที่ต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างไร...”

(เจ้าหน้าที่ ศอ.บต., สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2559)

“...ลงพื้นที่ตรวจติดตามทุกอำเภอ รายงานข้อมูลการเบิกจ่าย การดำเนินงาน เป็นเอกสารรายอำเภอสรุปผลการดำเนิน ขั้นตอนการดำเนินงาน ประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดปัตตานี 101 MHz ผ่านทางรายการ “ปกครองชนรู้”... ”
(เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด, สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2559)

“...อำเภอจัดให้มีการควบคุม/ติดตาม กระบวนการขั้นตอน โครงการ พนมปี 2559 อย่างใกล้ชิด รัดกุม โดยกำหนดให้มีการประชุมหารือทุกวันอังคารของสัปดาห์ เวลา 07.30 น. โดยมีเนื้อหาให้หัวหน้าทีมแต่ละตำบลได้รายงานผลการดำเนินงานในสัปดาห์ที่ผ่านมา รวมถึง จัดให้มีการสะท้อนปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรดำเนินงาน เพื่อเป็นกรณีศึกษา และร่วม กันแก้ปัญหา โดยพื้นที่อื่นอาจจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน...”

(เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2559)

“... มีการติดตามและเข้าร่วมในการประชุม กรรมการ และการประชุม สภาสันติสุข โดยมอบหมายปลัดอำเภอหัวหน้าประจำตำบล เข้าร่วมพร้อมรายงานผลให้อาเภอทราบ...”

(เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2559)

“...มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอในการตรวจสอบติดตาม และประเมินผล โครงการ โดยมีหัวหน้าส่วนราชการทุกส่วน และหน่วยงานด้านความมั่นคงเข้าร่วม ในคณะกรรมการด้วย แต่ปัญหาก็คือขาดความต่อเนื่องของการติดตาม เนื่องจากข้อจำกัดบางประการ เช่น เหตุการณ์ไม่ค่อยดี พื้นที่อยู่ห่างไกล หรือเป็นเพราะติดภารกิจงานประจำ...”

(เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2559)

“...ตอนเริ่มต้นโครงการพนม. ในปีแรกๆ รู้สึกเหมือนจะมีการให้ มอ. ประเมินผลโครงการ พนม. ด้วย แต่ระยะหลังของโครงการมีการประเมินในส่วนของโครงการแต่ ละกิจกรรมผ่านคณะกรรมการและประเมินผลโครงการ แต่ในภาพรวมของโครงการ พนม. ทั้งการบริหาร จัดการ ผลผลิตของโครงการในภาพใหญ่ ยิ่งขาดการประเมินอยู่ ด้วยข้อจำกัดบางอย่างที่ไม่สามารถทำได้...”

(เจ้าหน้าที่สอ.บต., สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2559)

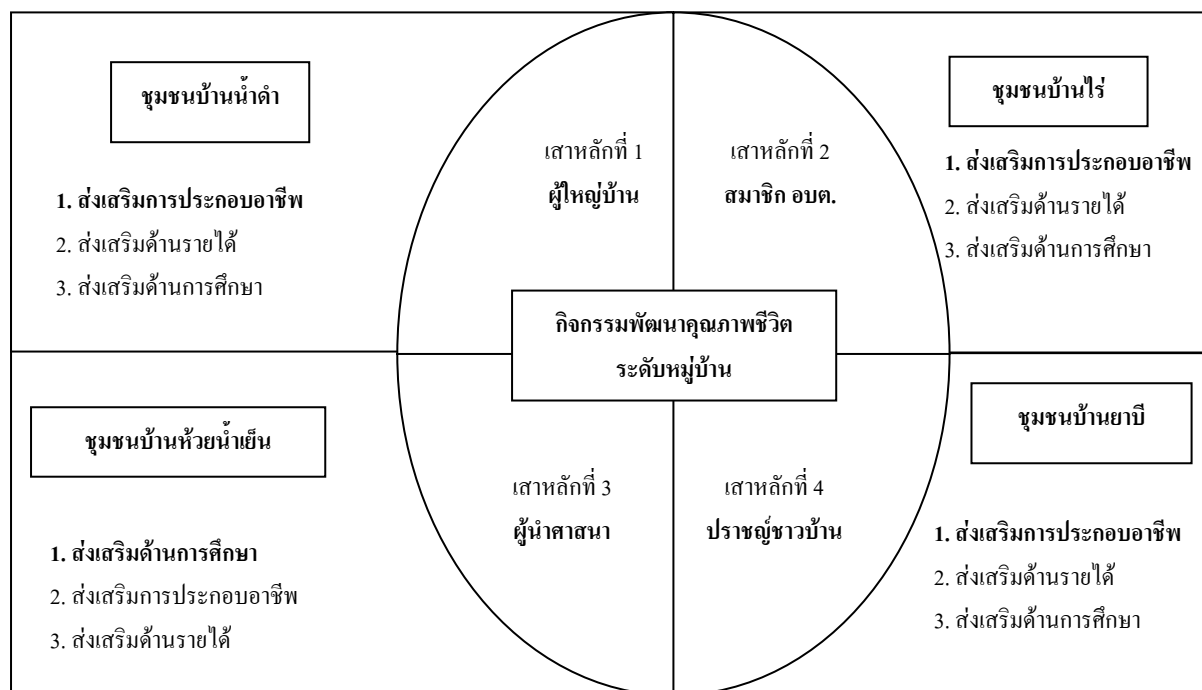
ผลการสัมภาษณ์ พบว่า โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีการติดตามประเมินในส่วนของกิจกรรมในแต่ละหมู่บ้านผ่านคณะทำงานติดตามประเมินผลโครงการ แต่ภาพรวมของโครงการใหญ่ ยังขาดการประเมินอย่างเป็นระบบ และขาดความต่อเนื่อง ด้วยข้อจำกัดบางประการ

กล่าวโดยสรุป โครงการ พนม. มีกระบวนการบริหารโครงการ โดยมีกลไกการขับเคลื่อนโครงการที่สำคัญใน 4 ระดับ ประกอบด้วย ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ซึ่งแต่ละระดับจะมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้โครงการ พนม. ยังมีการบริหารโครงการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ประกอบไปด้วย การวางแผนโครงการ การกำหนดตัวชี้วัด การดำเนินงาน และการควบคุมติดตามประเมินผลโครงการ ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

ตอนที่ 5 เสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

การนำเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตาม ซึ่งผู้นำ 4 เสาหลัก และชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ ได้นำเสนอแนวทางผ่านการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาประมวลวิเคราะห์ ตลอดจนข้อเสนอแนะมาสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมตามโครงการคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานีสามารถสรุปเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

5.1 กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการและสามารถแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้าน

ภาพ 6 กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการและสามารถแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้าน

แหล่งที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย

กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการและสามารถแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้าน ในภาพประกอบที่ 6 ประกอบด้วยรายละเอียดในประเด็นต่างๆ ดังนี้

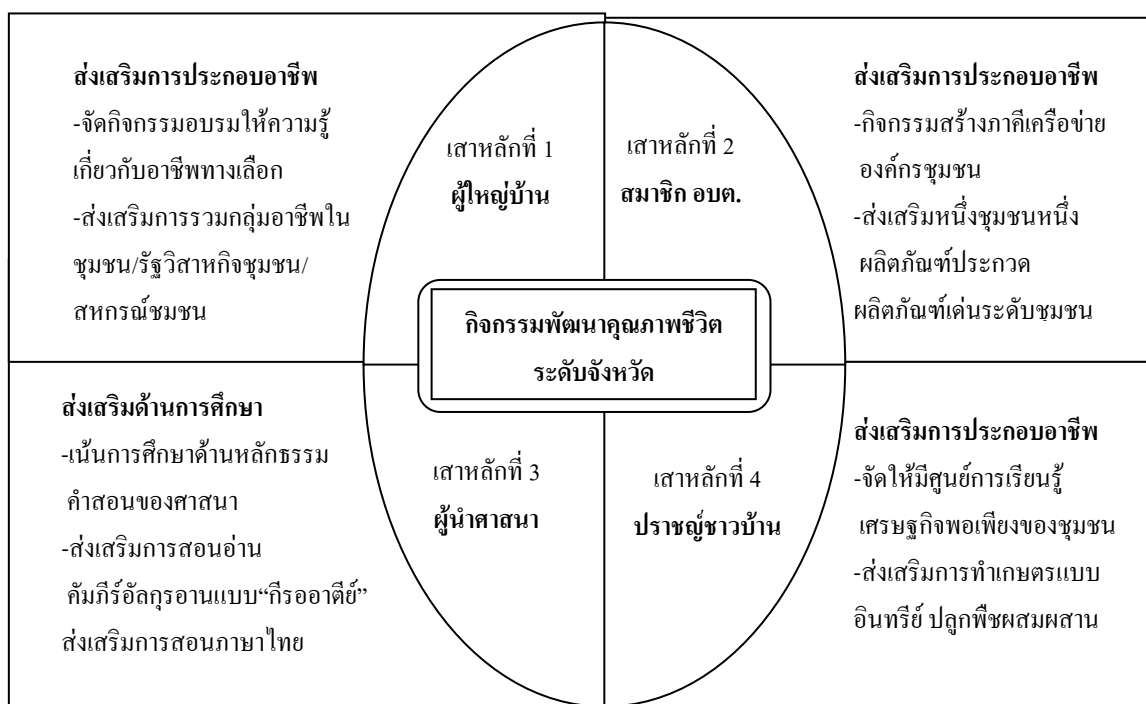
เสาหลักที่ 1 ผู้ใหญ่บ้าน จากชุมชนบ้านน้ำคำ ในภาพรวมชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเป็นหลัก ด้วยเหตุผลที่สำคัญหลายประการ เช่น คนในชุมชนมีอาชีพที่ยังไม่มั่นคงแน่นอน ขาดการรวมกลุ่มอาชีพ ขาดการสนับสนุนการฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพ ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่งผลกระทบในด้านอื่นๆ เช่น ด้านการศึกษา ของบุตร ด้านสุขภาพ ด้านชีวิตครอบครัว เป็นต้น เมื่อมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน ชุมชนจึงให้ความสำคัญกับกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเป็นหลัก รองลงมาเป็นการส่งเสริมรายได้ของคนในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน

เสาหลักที่ 2 สมาชิก อบต. จากชุมชนบ้านไร่ชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเป็นหลัก เนื่องจากอาชีพเป็นที่มาของรายได้ และรายได้เป็นส่วนสำคัญในการหาเลี้ยงชีพ หากคนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในบทบาทหน้าที่ต่างๆ ก็ย่อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งในทางกลับกัน หากคนในชุมชนมัวแต่หมกมุ่นกับการทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมก็จะน้อยลง ให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชนน้อยลง เพราะต้องใช้เวลาทั้งหมดกับการทำงานหาเลี้ยงสมาชิกภายในครอบครัว ซึ่งอาจจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย

เสาหลักที่ 3 ผู้นำศาสนา จากชุมชนห้วยน้ำเย็น ในภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน ชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่งเสริมการศึกษา เพราะการศึกษาคือปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยเน้นกิจกรรม/โครงการที่สะท้อนให้คนในชุมชนเห็นว่าการศึกษาและการเรียนรู้นั้นไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงภายในห้องเรียนเท่านั้นแต่สามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชนได้ โดยเฉพาะการศึกษาทางด้านศาสนาของคนในชุมชน ศาสนาสอนให้คนรู้จักการใช้ชีวิตที่ครอบคลุมในทุกมิติทุกด้านหากคนในชุมชนเข้าถึงแก่นแท้ของศาสนา ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมก็จะลดน้อยลงซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เสาหลักที่ 4 ราษฎรชาวบ้าน จากชุมชนบ้านยาบี การส่งเสริมการประกอบอาชีพ เป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมกิจตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างอาชีพเสริม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายให้กับครัวเรือน เพราะเมื่อคนในชุมชนมีอาชีพและมีรายได้เพียงพอ สามารถเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัญหาการลักเล็ก ขโมยน้อยก็จะไม่เกิดขึ้น ประชาชนก็จะมีคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ ดีขึ้นด้วยเช่นกัน

5.2 กิจกรรมที่นำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน ในจังหวัดปัตตานี

ภาพ 7 กิจกรรมที่นำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับจังหวัดปัตตานี
แหล่งที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย

เสาหลักที่ 1 ผู้ใหญ่บ้าน กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะด้านการประกอบอาชีพควรส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพทางเลือก เช่น การทำขนมไทยการทำขนมเบอเกอรี การเย็บปักถักร้อย งานหัตถกรรม เน้นกิจกรรมที่ให้กลุ่มเป้าหมายได้เกิดการเรียนรู้และมีทักษะในเรื่องการประกอบอาชีพ สามารถใช้ทักษะความรู้ความสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว ตลอดจนพัฒนาต่อยอดกิจกรรม ในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือในรูปแบบสหกรณ์ชุมชน ที่ดำเนินงานบนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน

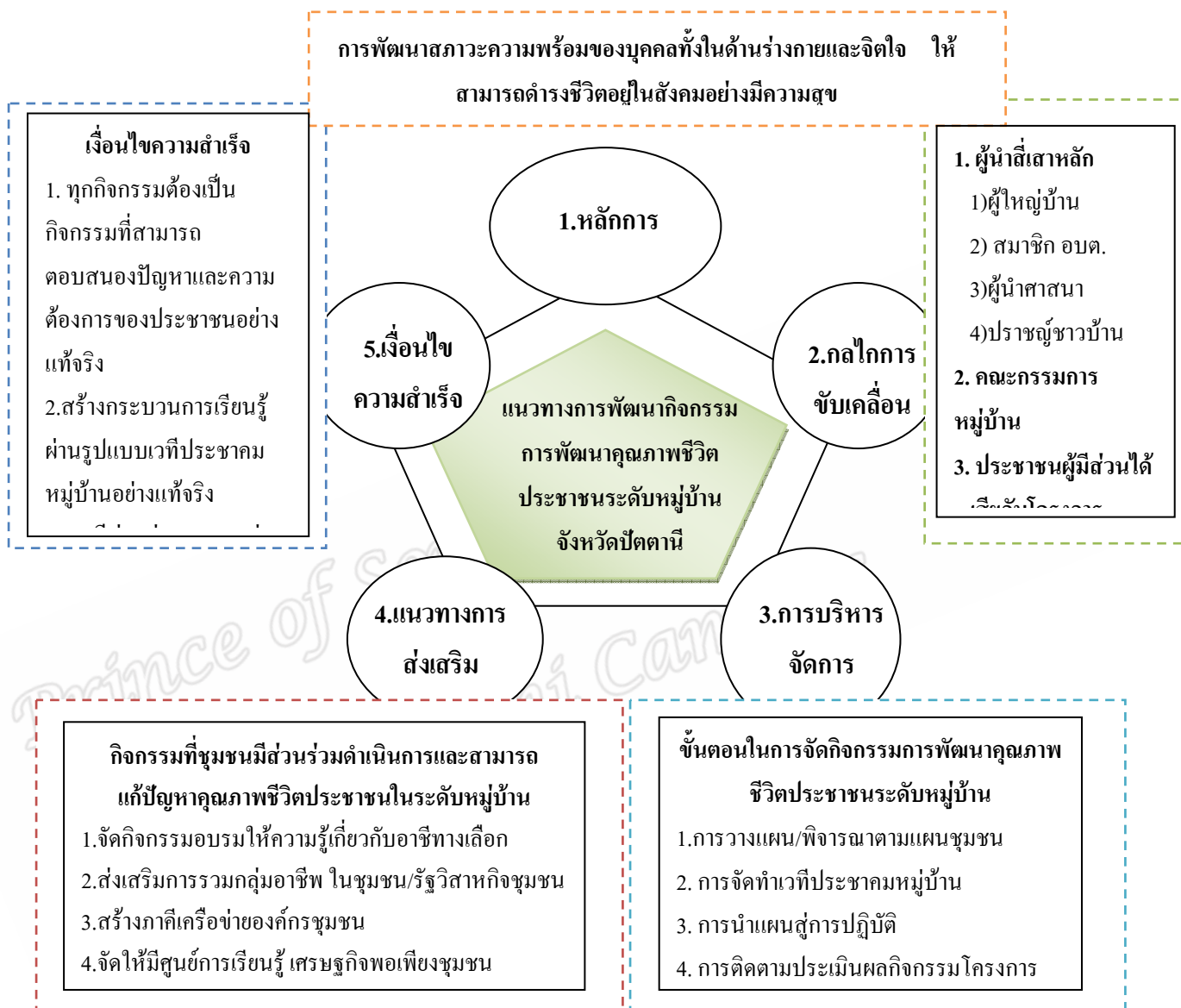
เสาหลักที่ 2 สมาชิก อบต. กิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องทำงานร่วมกันในรูปแบบภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดเครือข่ายชุมชนที่สามารถประสานขอความร่วมมือ โดยเฉพาะระหว่างชุมชนกับชุมชน

ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ หรือระหว่างชุมชนกับภาคเอกชน เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ประชาชนสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และทำให้ชุมชนมีพลังต่อรองกับอำนาจต่างๆ ได้ดีขึ้น

เสาหลักที่ 3 ผู้นำศาสนากิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน
จังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาควรเน้นการศึกษาด้านหลักธรรม คำสอนของศาสนาเพื่อนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เอื้อต่อการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย ส่งเสริมการสอนภาษาไทยให้แก่เด็กในชุมชน และประชาชนทั่วไป เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานราชการ ตลอดจนส่งเสริมการสอนอ่าน คัมภีร์อัลกุรอานแบบ “กีรออาดีย์” เป็นการสอนในรูปแบบใหม่ ที่เน้นการอ่านออก เขียนได้ของผู้เรียนในระยะสั้น ทำให้เยาวชนหันมาสนใจการเรียนศาสนามากยิ่งขึ้น เมื่อคนในชุมชนมีการศึกษาที่ดี ก็สามารถนำความรู้ที่มีไปปรับใช้ในด้านอื่นได้อย่างมีคุณค่า

เสาหลักที่ 4 ประชาชนชาวบ้าน กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ควรจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เพื่อส่งเสริมการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน ให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการออม สนับสนุนการนำแนวคิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต เมื่อทุกคนในชุมชนมีอาชีพและมีรายได้เพียงพอสามารถเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ก็จะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ ดีขึ้นด้วยเช่นกัน

5.3 แนวทางการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

ภาพ 8 แนวทางการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย

แนวทางการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานีประกอบด้วย สาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. หลักการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี เป็นการพัฒนาสภาวะความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านร่างกายและจิตใจให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตตามความเป็นจริงที่สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานที่พิจารณาตามความเหมาะสมของช่วงเวลาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

2. กลไกการขับเคลื่อน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีกลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

2.1 ผู้นำสี่เสาหลัก ประกอบด้วย เสาหลักที่ 1 ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำท้องถิ่นที่ชาวบ้านให้ความไว้วางใจในการบริหารชุมชน เสาหลักที่ 2 สมาชิก อบต. เป็นตัวแทนของผู้นำท้องถิ่น เสาหลักที่ 3 ผู้นำศาสนา เป็นตัวแทนทางด้านจิตวิญญาณ เชื่อมโยงศาสนากับการพัฒนาชุมชน และเสาหลักที่ 4 ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งสี่เสาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2 คณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งเป็นคณะทำงานหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินการในหมู่บ้านร่วมกับ องค์กรอื่นๆ ทุกภาคส่วน ซึ่งการทำจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นฉันทามติของชุมชนจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้จัดทำไว้

2.3 ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ ในการจัดทำกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน มีหลักเกณฑ์ให้ตัวแทนประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายจะต้องมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรมผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือน

2.4 เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชนให้มีความเข้าใจในกระบวนการบริหารจัดการ โครงการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยระดับตำบล จะมีทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ผ่านการแต่งตั้งจากนายอำเภอ โดยจะพิจารณาข้าราชการที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ ระดับอำเภอและจังหวัด จะมีทีมสนับสนุนการปฏิบัติงานของทีมตำบลและติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อรายงานผลการดำเนินงานมายัง ศอ.บต.

3. การบริหารจัดการขั้นตอน ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านสามารถสรุปกระบวนการที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

3.1 การวางแผนส่วนของการวางแผนพัฒนา จะเริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการชุมชนในการแก้ไขปัญหา โดยพิจารณาตามแผนชุมชนที่มีอยู่เป็นหลัก ตลอดจนการกำหนดแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.1.1 รูปแบบการจัดทำแผนจะต้องมาจากระดับล่างไปสู่ระดับบน เริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชน สังคม โดยยึดหลักความเท่าเทียมกันทางศาสนา ไม่มุ่งเน้นศาสนาใดมากเกินไป เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมมือเป็นเจ้าของกิจกรรม โครงการอย่างแท้จริง และอาจเชิญเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมาเป็นวิทยากรในการวางแผน

3.1.2 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการให้ประชาชนรับทราบเรื่องการวางแผนของแต่ละโครงการ ให้อย่างเปิดเผย เพราะต้องการให้การพัฒนาเข้าถึงประชาชนทุกคน ช่วยแก้ไขปัญหาการรับรู้ข่าวสารของประชาชนที่ไม่ทั่วถึง และแก้ปัญหาคือการรวมกิจกรรมกลุ่มเครือข่าย หรือเฉพาะบุคคลใกล้ชิดกับสี่เสาหลัก

3.2 การจัดเวทีประชาคม ในรูปแบบประชาคมหมู่บ้าน เพื่อพิจารณาคัดเลือกกิจกรรม/โครงการที่ตรงตามกรอบทางเลือกที่ ศอ.บต. กำหนด ซึ่งต้องมีผู้แทนของแต่ละครัวเรือนๆ ละอย่างน้อย 1 คน เข้าร่วมในเวทีประชาคม ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยผู้เข้าร่วมต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปี และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 6 เดือน ร่วมกันกำหนดกิจกรรม/โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.2.1 รูปแบบการทำประชาคมเป็นการแสดงความคิดเห็น แบบประชาธิปไตย ชาวบ้านจะใช้กระบวนการนี้พูดคุย ปรีกษาหารือเพื่อกำหนดกิจกรรม โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จะขับเคลื่อนในชุมชน การจัดเวทีประชาคมจะต้องไม่มีการกำหนดธง หรือคำตอบของโครงการหรือกิจกรรมไว้ล่วงหน้า หรือเป็นการจัดฉากเพื่อกำหนดโครงการตามความต้องการของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม จะต้องเป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีภาพ ปราศจากการครอบงำทางความคิดจากบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตน

3.2.2 มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้การทำประชาคมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้เสียงตามสายในหมู่บ้าน สถานที่ที่ใช้ในการจัดเวทีประชาคมส่วนใหญ่ได้แก่ มัสยิด วัด และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

3.3 การนำแผนสู่การปฏิบัติ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โดยร่วมมือด้านแรงงาน การบริหารและการประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เป็นส่วนที่มีความสำคัญ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการตามแผนงานที่วางไว้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.3.1 ควรให้ประชาชนทุกคนได้รับความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงกิจกรรมโครงการ ตลอดจนผู้ด้อยโอกาส ผู้มีฐานะยากจน โดยไม่เน้นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการด้วยความพร้อม และความสมัครใจ

3.4 การติดตามประเมินผลกิจกรรมโครงการ แต่ละกิจกรรมที่ดำเนินการจะมีการติดตามประเมินผลโครงการ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อรายงานผลการดำเนินการกิจกรรมโครงการมายังศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

กระบวนการติดตามควรมีการประชุมคณะกรรมการของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการตรวจเยี่ยม อย่างน้อย 2-3 ครั้งต่อเดือน ผู้นำเสนอให้มีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเข้ามาตรวจสอบและติดตามผลโครงการเพื่อติดตามความคุ้มค่าของโครงการอย่างแท้จริงและเสนอให้เน้นการประเมินติดตามผลลัพธ์ของโครงการ (outcome) มากกว่าผลผลิต (output)

4. แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมหลักที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการและสามารถแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้านเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จัดตั้งรัฐวิสาหกิจชุมชน เพื่อรวมกลุ่มผลิตสินค้า และหาตลาดสินค้าเพื่อส่งไปจำหน่าย มีการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ ให้สามารถสร้างงานสร้างอาชีพ ด้วยตนเอง โดยมีกิจกรรมที่สำคัญดังต่อไปนี้

4.1 จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพทางเลือก

ด้านการประกอบอาชีพควรส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพทางเลือก เช่น การทำขนมไทย ขนมเบเกอรี่ งานเย็บปักถักร้อย งานหัตถกรรม เป็นต้น โดยพิจารณาจากสภาพพื้นที่ บริบทชุมชน ตลอดจนศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความเหมาะสม สามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่เป็นการเพิ่มมูลค่าการผลิต สร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น และยังช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน

กิจกรรมสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนในการประกอบอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน รวมทั้งการจัดสหกรณ์ ดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตกับหลักศาสนา บนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนเมื่อคนในชุมชนมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ สามารถเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ก็จะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ ดีขึ้นด้วยเช่นกัน

4.3 สร้างภาคีเครือข่ายองค์กรชุมชน

การส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องทำงานร่วมกันในรูปแบบภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดเครือข่ายชุมชนที่สามารถประสานขอความร่วมมือ โดยเฉพาะระหว่างชุมชนกับชุมชน ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ หรือระหว่างชุมชนกับภาคเอกชน เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และทำให้ชุมชนมีพลังต่อรองกับอำนาจต่างๆ ได้ดีขึ้น สามารถขยายผลในวงกว้าง ส่งเสริมการจัดกิจกรรม ร่วมกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการทั้งผลผลิต โครงการ และงบประมาณเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

4.4 จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

ควรจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถจัดสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนการจัดกิจกรรมโครงการที่สะท้อนให้คนในชุมชนเห็นว่าการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชน เป็นแหล่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

5. เงื่อนไขความสำเร็จ

5.1 ทุกกิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

การที่ชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริมเป็นหลัก หากทางรัฐบาล หรือ สอ.บต. มีนโยบายการส่งเสริมการจัดกิจกรรม โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปในทิศทางอื่น จะเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ทำให้คนในชุมชนเบื่อกับการมีส่วนร่วม อาจเป็นสาเหตุให้เกิดความล้มเหลวของโครงการได้ ในทางกลับกัน หากคนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ในบทบาทหน้าที่ต่างๆ ก็ย่อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพปัญหาในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ในชุมชนมีอาชีพที่ยังไม่มั่นคงแน่นอน ขาดการรวมกลุ่มอาชีพ ขาดการสนับสนุนการฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพ ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่งผลกระทบในด้านอื่นๆ เช่น ด้านการศึกษา ของบุตร ด้านสุขภาพ ด้านชีวิตครอบครัว เป็นต้น เมื่อมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจึงควรเน้นกิจกรรม โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพเป็นหลัก

5.2 สร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านรูปแบบเวทีประชาคมหมู่บ้านอย่างแท้จริง

เวทีประชาคมหมู่บ้าน ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการดำเนินกิจกรรมโครงการ ถือเป็นพื้นที่แห่งการระดมความคิดเห็นอย่างเสรีภาพ แบบประชาธิปไตย ชาวบ้านจะใช้กระบวนการนี้พูดคุย ปรึกษาหารือเพื่อกำหนดกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จะขับเคลื่อนในชุมชน การจัดเวทีประชาคมจะต้องไม่มีการกำหนดธง หรือคำตอบของโครงการหรือกิจกรรมไว้ล่วงหน้า หรือเป็นการจัดฉากเพื่อกำหนดโครงการตามความต้องการของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม หากเป็นเช่นนั้น การจัดกิจกรรมโครงการจะไม่เป็นการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ชาวบ้านถูกรวบงำทางความคิดจากบุคคลบางกลุ่ม วิธีการดังกล่าวอาจจะทำให้ความเข้มแข็งของชุมชนอ่อนแอลงได้ กิจกรรมโครงการอาจล้มเหลว หรือไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพราะชาวบ้านขาดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กระบวนการเรียนรู้ก็ย่อมไม่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน

5.3 การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม

โครงการการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญในการลงพื้นที่ ไม่ใช่เฉพาะช่วงการเริ่มต้นโครงการเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องมีการติดตามความก้าวหน้าของ กิจกรรมโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดเครือข่ายชุมชนที่สามารถประสานขอความร่วมมือ โดยเฉพาะระหว่างชุมชนกับชุมชน ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ หรือระหว่างชุมชนกับภาคเอกชน เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และทำให้ชุมชนมีพลังต่อรองกับอำนาจต่างๆ ได้ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดกิจกรรมโครงการอย่างยิ่ง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอ 3 ประเด็นที่สำคัญ คือ 1) สรุปผลการวิจัย 2) อภิปรายผลการวิจัย 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการโครงการ และผลผลิตโครงการ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สอ.บค. จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอๆละ 1 คน รวมเป็น 18 คน ตลอดจนการสนทนากลุ่มผู้นำสี่เสาหลัก จาก 4 ชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ จำนวน 2 คน ส่วนเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำสี่เสาหลักของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้แทนสมาชิก อบต. 3) ผู้นำศาสนา และ 4) ปราชญ์ชาวบ้าน รวมหมู่บ้านละ 4 คน จำนวน 300 หมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 1,200 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย ส่วนเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบประเมินค่า (Rating Scale) การแปลผลของความคิดเห็นพิจารณาจากค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของ Best (1986) (เกียรติยศ เอี่ยมคง เอก, 2546: 44) โดยร่างแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรมเป็นหลัก ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPP Model ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการทดลองการใช้แบบสอบถามเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล จำนวน 30 ฉบับ และหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาส่วนเชิงปริมาณจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป หาค่าความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความสัมพันธ์ (ONE-Way ANOVA) ตลอดจน เปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD)

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 1,045 คน คิดเป็นร้อยละ 87.1 ที่เหลือเป็นเพศหญิง มีจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9 มากกว่าครึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุมากกว่า 45 ปี จำนวน 653 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4 มีระดับการศึกษาสูงสุดในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 404 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.) มากกว่า 5 ปีขึ้นไป จำนวน 583 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 โดยมีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้นำศาสนา สูงที่สุด จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0

ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานีในด้านบริบทโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ ด้านกระบวนการโครงการ และด้านผลผลิตโครงการ

ผลการวิเคราะห์การประเมิน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การประเมินโครงการ พนม. ด้านบริบทโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.42$) มีจำนวน 7 ข้อย่อย ด้านบริบทโครงการในระดับมาก 2 ลำดับแรก คือ ก่อนมีโครงการ พนม. คราวเรือนประสบปัญหาความยากจนรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ($\bar{X}=3.62$) รองลงมา คือ ก่อนมีโครงการ พนม. ชุมชนมีปัญหาการว่างงานหรือทำงานในลักษณะที่ไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง ($\bar{X}=3.54$) ส่วนการประเมินโครงการ พนม. ด้านบริบทโครงการที่น้อยที่สุด คือ ก่อนมีโครงการ พนม. สมาชิกในครอบครัวขาดความรักความอบอุ่น และมีการทะเลาะวิวาท จนนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้าง ($\bar{X}=3.08$)

ด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$) มีจำนวน 11 ข้อย่อย พบว่า เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ผู้นำเข้าใจแผนงานและวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม. ($\bar{X}=3.96$) รองลงมา คือ ผู้นำสามารถนำแผนงานที่กำหนดไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม. ($\bar{X}=3.96$) และผู้นำสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของโครงการ พนม. ($\bar{X}=3.94$) ส่วนการประเมินโครงการ พนม. ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการที่น้อยที่สุด คือ ผู้นำมีความสามารถในการวางแผนงาน ($\bar{X}=3.85$)

ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) มีจำนวน 5 ข้อย่อย พบว่าพิจารณาในแต่ละประเด็น ด้านกระบวนการโครงการ ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ผู้นำสามารถติดตาม

และตรวจสอบการดำเนินโครงการ พนม. ($\bar{X}=3.91$) รองลงมา คือ ผู้นำสามารถนำปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และทรัพยากรของโครงการ พนม. ไปใช้ในการปฏิบัติ ($\bar{X}=3.89$) และผู้นำเข้าใจกระบวนการบริหารโครงการพนม. ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.88$) ส่วนการประเมินโครงการ พนม. ด้านกระบวนการที่น้อยที่สุด คือ ผู้นำสามารถกำหนดกิจกรรมย่อย และตัวชี้วัดกิจกรรมของโครงการ พนม. ($\bar{X}=3.77$)

ด้านของผลผลิตโครงการ พนม. ในปีงบประมาณ 2558 พบว่าส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนมีการจัดกิจกรรม มากที่สุด คือ ด้านการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 65.0 รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านรายได้ คิดเป็นร้อยละ 57.2 และการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านชีวิตครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 46.1 ตามลำดับ ส่วนในด้านผลผลิตโครงการที่ประชาชนในชุมชนมีการจัดกิจกรรมน้อยที่สุด คือ กิจกรรมด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 24.7 รวมทั้งประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนมากที่สุดในสามอันดับแรก คือ ด้านการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมา คือ การดำเนินงานด้านรายได้ คิดเป็น ร้อยละ 22.6 และด้านสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 15.7 ตามลำดับ ส่วนในด้านของผลผลิตโครงการที่ประชาชนในชุมชน ให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การจัดกิจกรรมด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 3.2

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการบริหารโครงการ และผลผลิตโครงการ

ผลการวิเคราะห์ คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับบริบทโครงการ พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีเพศ และระยะเวลาในการทำงาน โครงการ พนม.ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริบทโครงการแตกต่างกันส่วนอายุ การศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริบทโครงการที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับปัจจัยนำเข้าโครงการ พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. และตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการที่แตกต่างกัน ส่วนผู้นำสี่เสาหลักที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการที่ไม่แตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับกระบวนการโครงการ พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มี เพศ ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. และตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการที่แตกต่างกัน ส่วนผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุ และระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าโครงการที่ไม่แตกต่างกันแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำสี่เสาหลักกับผลผลิตโครงการ พบว่า

ด้านประกอบอาชีพ พบว่า ตำแหน่งของผู้นำสี่เสาหลักมีค่าร้อยละมากที่สุด คือ ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 26.9 เพศ พบว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 89.4 อายุ มีค่าร้อยละมากที่สุด คือมากกว่า 45 ปี ร้อยละ 56.0 ส่วนระดับการศึกษา มีค่าร้อยละมากที่สุด คือมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 35.1 และระยะเวลาการทำงาน โครงการ มีค่าร้อยละมากที่สุด คือมากกว่า 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 50.0

ด้านรายได้ พบว่า ตำแหน่งของผู้นำสี่เสาหลักมีค่าร้อยละมากที่สุด คือ ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน ในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 26.3 เพศ พบว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 90.8 อายุ มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ มากกว่า 45 ปี ส่วนระดับการศึกษา มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 39.1 และระยะเวลาการทำงาน โครงการ มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ มากกว่า 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 51.7

ด้านสุขภาพ พบว่า ตำแหน่งของผู้นำสี่เสาหลักมีค่าร้อยละมากที่สุด คือ ผู้นำศาสนา ร้อยละ 28.8 เพศ พบว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 84.2 อายุ มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ มากกว่า 45 ปี ร้อยละ 60.1 ส่วนระดับการศึกษา มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 36.7 ระยะเวลาการทำงาน โครงการ มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ มากกว่า 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 49.5

ผลการทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์ทางสถิติ ผู้วิจัยได้สรุปผลการทดสอบสมมติฐานตามตาราง ดังนี้

ตาราง 38สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
สมมติฐานที่ 1	เพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการที่แตกต่างกัน	
สมมติฐาน 1.1	เพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการที่แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐาน 1.2	เพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านปัจจัยนำเข้าโครงการที่แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐาน 1.3	เพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการโครงการที่แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีเพศ ต่างกันมีความคิดเห็น
 ต่อด้านบริบทโครงการ และกระบวนการบริหาร โครงการที่ต่างกัน ส่วนด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ
 ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 39สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ สมมติฐาน
สมมติฐานที่ 2 อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการปัจจัย นำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการที่ แตกต่างกัน	
สมมติฐาน 2.1 อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการที่ แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐาน 2.2 อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านปัจจัยนำเข้าโครงการที่ แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐาน 2.3 อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการโครงการที่ แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีอายุ ต่างกันมีความคิดเห็น
 ต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหาร โครงการที่ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 40สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3

	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ สมมติฐาน
สมมติฐานที่ 3	ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบท โครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหาร โครงการที่แตกต่างกัน	
สมมติฐาน 3.1	ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ที่แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐาน 3.2	ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านปัจจัยนำเข้า โครงการที่แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐาน 3.3	ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการ โครงการที่แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการที่ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 41 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4

	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ สมมติฐาน
สมมติฐานที่ 4	ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. ที่ต่างกันมีความคิด เห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการ บริหารโครงการที่แตกต่างกัน	
สมมติฐาน 4.1	ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. ที่ต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อด้านบริบทโครงการที่แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐาน 4.2	ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. ที่ต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อด้านปัจจัยนำเข้าโครงการที่แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐาน 4.3	ระยะเวลาในการทำงานโครงการ พนม. ที่ต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อด้านกระบวนการโครงการที่แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีระยะเวลาในการทำงานโครงการพนมที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการที่แตกต่างกัน

ตาราง 42 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 5 ตำแหน่งหน้าที่ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการที่แตกต่างกัน	
สมมติฐาน 5.1 ตำแหน่งหน้าที่ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการที่แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐาน 5.2 ตำแหน่งหน้าที่ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านปัจจัยนำเข้าโครงการที่แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐาน 5.3 ตำแหน่งหน้าที่ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการบริหารโครงการที่แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำสี่เสาหลักที่มีระยะเวลาในการทำงานโครงการพนมที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อด้านบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ และกระบวนการบริหารโครงการที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ผลการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมตาม โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญประกอบด้วย 1) ที่มาของกิจกรรม 2) ประเภทของกิจกรรม 3) กลไกการขับเคลื่อนกิจกรรม 4) แนวทางการส่งเสริมกิจกรรม ซึ่งแต่ละประเด็นสรุปได้ ดังนี้

การกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินการในแต่ละหมู่บ้าน เป็นการพิจารณาจากความจำเป็น ความเร่งด่วน และความต้องการที่แท้จริงของประชาชนผ่านการจัดทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้ได้มาซึ่งกิจกรรมที่จะใช้งบประมาณโครงการ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทมีดังนี้

1.1 แผนความต้องการพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ระดับจังหวัด (มหภาค) และความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแผนชุมชนหมู่บ้าน (จุลภาค) ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (คปต.) ได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้ว (คัมภีร์ 8 เล่ม)

1.2 แผนชุมชน/หมู่บ้านที่มีอยู่แล้ว หรือแผนอื่นที่หมู่บ้านได้จัดทำไว้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการรับรองแผนนั้น

1.3 การดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการ การแก้ไขปัญหา และพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2558 – 2560

1.4 กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน และเป็นความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งเวทีประชาคมหมู่บ้านพิจารณาเห็นว่าต้องให้ความช่วยเหลือเป็นกรณีเร่งด่วน หรือกรณีที่เป็นนโยบายยุทธศาสตร์ที่เลขที่การ ศอ.บต. เห็นชอบที่จะดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้าน

ประเภทของกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ได้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ปีงบประมาณ 2558

ผลจากการทบทวนเอกสาร พบว่า กิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี สามารถแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านรายได้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการภาครัฐ

ลักษณะการขับเคลื่อนกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์ พบว่า โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีลักษณะการขับเคลื่อนโครงการใน 4 ระดับ ประกอบด้วย ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด

ลักษณะการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ทั้ง 4 ระดับ ต้องผ่านกระบวนการบริหารโครงการอย่างเป็นระบบ มีการเตรียมความพร้อมแก่เจ้าหน้าที่ ทั้งในด้านความรู้ทักษะในการบริหารโครงการ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่ามีประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การวางแผน 2) การกำหนดตัวชี้วัดการดำเนินงาน 3) การควบคุมและติดตามประเมินผล

รูปแบบการจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีประเด็นที่สำคัญอยู่ 5 ประการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. **หลักการ** การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี เป็นการการพัฒนาสภาวะความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านร่างกายและจิตใจให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. **กลไกการขับเคลื่อน** โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีกลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

2.1 ผู้นำสี่เสาหลัก ประกอบด้วย เสาหลักที่ 1 ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำท้องถิ่น เสาหลักที่ 2 สมาชิก อบต. เป็นตัวแทนของผู้นำท้องถิ่น เสาหลักที่ 3 ผู้นำศาสนา เป็นตัวแทนทางด้านจิตวิญญาณและเสาหลักที่ 4 ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งสี่เสาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2 คณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งเป็นคณะทำงานหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินการในหมู่บ้าน

2.3 ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ ในการจัดทำกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน มีหลักเกณฑ์ให้ตัวแทนประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายจะต้องมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรมผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือน

2.4 เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชนให้มีความเข้าใจในกระบวนการบริหารจัดการโครงการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยระดับตำบล จะมีทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ผ่านการแต่งตั้งจากนายอำเภอ

3. **การบริหารจัดการ** ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านสามารถสรุปกระบวนการที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

3.1 การวางแผนส่วนของการวางแผนพัฒนา จะเริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการชุมชนในการแก้ไขปัญหา โดยพิจารณาตามแผนชุมชนที่มีอยู่เป็นหลัก ตลอดจนการกำหนดแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน

3.2 การจัดเวทีประชาคม ในรูปแบบประชาคมหมู่บ้าน เพื่อพิจารณาคัดเลือกกิจกรรม โครงการที่ตรงตามกรอบทางเลือกที่ ศอ.บต. กำหนด ต้องมีผู้แทนของแต่ละครัวเรือนๆ ละอย่างน้อย 1 คน เข้าร่วมในเวทีประชาคม ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือนทั้งหมด

3.3 การนำแผนสู่การปฏิบัติ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โดยร่วมมือช่วยเหลือด้านแรงงาน การบริหารและการประสาน ตลอดจนการดำเนินการขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เป็นส่วนที่มีความสำคัญที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการตามแผนงานที่วางไว้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการ

3.4 การติดตามประเมินผลกิจกรรมโครงการ แต่ละกิจกรรมที่ดำเนินการจะมีการติดตามประเมินผลโครงการ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

4. แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมโครงการ มีการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ ให้สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ ด้วยตนเอง โดยมีกิจกรรมที่สำคัญดังต่อไปนี้

4.1 จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพทางเลือก เช่น การทำขนมไทย ขนมเบเกอรี่ งานเย็บปักถักร้อย งานหัตถกรรม เป็นต้น โดยพิจารณาจากสภาพพื้นที่ บริบทชุมชน ตลอดจนศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความ

4.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน กิจกรรมสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนในการประกอบอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งการจัดสหกรณ์ ดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตกับหลักศาสนา

4.3 สร้างภาคีเครือข่ายองค์กรชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องทำงานร่วมกันในรูปแบบภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.4 จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถจัดสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนการจัดกิจกรรมโครงการที่สะท้อนให้คนในชุมชนเห็นว่าการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงห้องเรียนเท่านั้น

5. เงื่อนไขความสำเร็จ

5.1 ทุกกิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง การที่ชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริมเป็นหลัก หากทางรัฐบาล หรือ ศอ.บต. มีนโยบายการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปในทิศทางอื่น จะเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการ

ของประชาชน ทำให้คนในชุมชนเบื่อกับการมีส่วนร่วม อาจเป็นสาเหตุให้เกิดความล้มเหลวของโครงการ

5.2 สร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านรูปแบบเวทีประชาคมหมู่บ้านอย่างแท้จริง เวทีประชาคมหมู่บ้าน ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการดำเนินกิจกรรมโครงการ ถือเป็นพื้นที่แห่งการระดมความคิดเห็นอย่างเสรีภาพ แบบประชาธิปไตย ชาวบ้านจะใช้กระบวนการนี้พูดคุย ปรึกษาหารือเพื่อกำหนดกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จะขับเคลื่อนในชุมชน

5.3 การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมจำเป็น อย่างยิ่งต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญในการลงพื้นที่ ไม่ใช่เฉพาะช่วงการเริ่มต้นโครงการเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องมีการติดตามความก้าวหน้าของ กิจกรรมโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัด ปัตตานี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย แสดงให้เห็นว่าผู้นำสี่เสาหลักในจังหวัดปัตตานี ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าอายุของผู้ผู้นำสี่เสาหลักเป็นเครื่องสะท้อนประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ที่ผ่านการเรียนรู้มาอย่างยาวนาน จนเป็นที่ยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชน

ผู้นำสี่เสาหลักที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาจเป็นเพราะว่า การจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้มากพอที่จะไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รวมทั้งอาศัยประสบการณ์จริงในการทำงาน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาชุมชน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในการทำงาน โครงการ พนม. มากกว่า 5 ปีขึ้นไป เนื่องจากโครงการ พนม. เป็นโครงการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550

ภายใต้การกำกับดูแลของ ศอ.บต. ดังนั้น ผู้นำสี่เสาหลักส่วนใหญ่จะเป็นคณะทำงานชุดเดิม จึงทำให้มีระยะเวลาในการทำงานโครงการอย่างต่อเนื่อง

ผู้นำสี่เสาหลักส่วนใหญ่ มีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้นำศาสนามากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าผู้นำศาสนาเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญในบริบทพื้นที่จังหวัดปัตตานีรวมทั้งจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ ทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จึงทำให้ผู้นำสี่เสาหลักเสาใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้นำศาสนา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่ ของผู้นำสี่เสาหลัก ซึ่งมีความสอดคล้องกับศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2540) ที่กล่าวว่า ทักษะและความสามารถจะเป็นตัวกำหนดลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางปัญญา ซึ่งเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของบุคคล

ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ด้านบริบท (Context) ผลการประเมินความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็น ของผู้นำสี่เสาหลักพิจารณารายชื่อ พบว่า ก่อนมีโครงการก่อนมีโครงการ พนม.คร้วเรือนประสบปัญหาความยากจนรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ก่อนมีโครงการ พนม.ชุมชนมีปัญหาการว่างงานหรือทำงานในลักษณะที่ไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประโยชน์ เจริญสุข (2554) โครงการวิจัยเรื่อง ความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปและสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคมของพื้นที่กลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ 5 จังหวัด โดยผลการศึกษา พบว่า เส้นความยากจนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดสงขลามีเส้นความยากจนสูงที่สุด คือ 1,591 (บาท/คน/เดือน) รองลงมา คือ จังหวัดยะลา คือ 1,572 (บาท/คน/เดือน) ส่วนจังหวัดปัตตานีมีเส้นความยากจนต่ำที่สุดใน 5 จังหวัด คือ 1,455 (บาท/คน/เดือน)

นอกจากนี้ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) พบว่า มีประชากรอยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 499,060 คนมีคนว่างงาน จำนวน 8,299 คิดเป็นร้อยละ 1.18 จังหวัดปัตตานีมีอัตราการว่างงานสูงเป็นอันดับที่ 1 ของกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล กมลตระกูล (2550) เรื่อง แนวทางการสร้างสันติภาพใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในมุมมองของผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง พบว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความยากจน การขาดแคลนสาธารณูปโภค การขาดแคลนด้านสาธารณสุข การไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา เป็นสาเหตุหนึ่ง

ของการไม่มีงานทำ โดยเฉพาะเยาวชนขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ เช่น การทำประมงชายฝั่ง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มเกิดความไม่พอใจต่อรัฐบาล และสะท้อนออกมาในรูปแบบของความร่วมมือกับกลุ่มก่อความไม่สงบ พร้อมให้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน คือ การสนับสนุนงบประมาณในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลตัวเมือง และแนวทางแก้ไขควรกำหนดจากข้างล่างสู่ข้างบน หรือจากล่างสู่ศูนย์กลาง

ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ (Input) ผลการประเมินความเห็นในภาพรวมมีระดับความคิดเห็น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้นำสี่เสาหลัก พิจารณารายข้อพบว่าผู้นำเข้าใจ แผนงานและวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม.มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ผู้นำสามารถนำแผนงานที่กำหนดไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม. และผู้นำสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของโครงการพนม. ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา ศูนย์วิจัยนโยบาย และการบริหาร วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ (2554) เรื่อง โครงการวางระบบบริหารจัดการติดตามประเมินผล แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ปี 2552-2555 พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า โครงการส่วนใหญ่มีความพร้อมในการดำเนินโครงการ มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เพียงพอที่จะนำไปใช้ในการดำเนินโครงการได้ ได้แจกจ่ายปัจจัยการผลิตครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในโครงการเพียงพอกับความสามารถ หรือความพร้อมของประชาชนและมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา ผึ้งผัน (2555) ได้ วิจัย เรื่อง การประเมินผล โครงการอุทยานการอาชีพชัยพัฒนา จังหวัดนครปฐม ด้านปัจจัยนำเข้า มีความพร้อมของทรัพยากรเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรม การดำเนินโครงการ และการถ่ายทอดแนวคิดเบญจวิถีสู่ประชาชนได้ดี ประชาชนสามารถเข้าใจในสิ่งที่เจ้าหน้าที่ถ่ายทอดได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ สุวี (2550) ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการชมรม คู่ครองผู้บริโภค (อย.น้อย) ของโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการประเมินด้าน ปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมาก ประเด็นที่มีความเหมาะสมในระดับมากและ ผ่านเกณฑ์การประเมินสูงสุด 3 อันดับ คือ (1) อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมมีความรู้ ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ และการดำเนินโครงการ (2) ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนโครงการ และ (3) สมาชิกแกนนำ สามารถดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และระเบียบของชมรมได้

ด้านกระบวนการ ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้นำสี่เสาหลัก พิจารณารายข้อ พบว่า ผู้นำสามารถติดตาม และตรวจสอบการดำเนินโครงการ พนม. มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ผู้นำสามารถนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องและทรัพยากรของโครงการพนม. ไปใช้ในการปฏิบัติ และผู้นำเข้าใจกระบวนการบริหารโครงการ พนม. ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน สะท้อนให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับการติดตาม และตรวจสอบการดำเนินโครงการมากที่สุด

อาจเป็นไปได้ว่าการติดตาม ตรวจสอบ เป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งในระบบควบคุมการบริหารโครงการให้ประสบความสำเร็จ ผลการประเมินยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยของ มรรษมน บัวภา (2553) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา อำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาด้านกระบวนการ พบว่า การดำเนินงานตามโครงการ ด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นว่ากระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี โดยเฉพาะในเรื่องการอำนวยความสะดวก เรื่องการอธิบาย หรือแนะนำรายละเอียดของโครงการของข้าราชการระดับอำเภอแก่ผู้เกี่ยวข้อง กับโครงการซึ่งโครงการพนม. จะมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินโครงการ โดยเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ/ตำบล โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบซึ่งเกิดจากวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ นำกลยุทธ์ต่างๆ เข้ามาใช้ในกระบวนการบริหาร เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาต่อยอดโครงการในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จให้ขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านผลผลิตในการประเมินผลพบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนมีการดำเนินงาน/กิจกรรม มากที่สุด คือ ด้านการประกอบอาชีพ รองลงมา คือ การดำเนินงานด้านรายได้ สอดคล้องกับสภาพบริบทโครงการก่อนมีโครงการ พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน โดยปัญหาที่ผู้นำสี่เสาหลักให้ความสำคัญมากที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ก่อนมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน คือ คริวเรือนประสบปัญหาความยากจนรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รองลงมา ชุมชนมีปัญหาการว่างงานหรือทำงานในลักษณะที่ไม่ตรงกับความสามารถของตนเองอีกทั้งสอดคล้องกับการกำหนดค่านิยาม คุณภาพชีวิต ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (วารุณี ทองมาก, 2547) ซึ่งกำหนดไว้ว่า คุณภาพชีวิต หรือความอยู่ดีมีสุข หมายถึง “การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งทางร่างกาย และจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวอบอุ่นมั่นคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี” สอดคล้องกับผลการศึกษาโครงการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี คณะรัฐศาสตร์ (2552) พบว่า การพัฒนาตามแผนงานโครงการทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีแนวโน้มขยายตัวในอัตราเพิ่มที่ต่ำ น่าจะเป็นผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดเชิงมหภาคอื่นๆ ข้อมูลยังสะท้อนว่าอาจจะยังมีปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขหลายอย่างทั้งในแง่ความยากจน และการกระจายรายได้ ผลสำเร็จของยุทธศาสตร์การพัฒนาอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และถือว่าอยู่ใน

ระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ พร้อมมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาความไม่สงบ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาความไม่สงบแบบใหม่ต้องอาศัยยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี และโครงการในแบบบูรณาการทั้งทางด้านความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ โดยเป้าหมายสูงสุด คือความสุขของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังนั้นการที่ผู้นำให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพมากที่สุด อาจเป็นได้ว่า บริบทจังหวัดปัตตานี ยังมีปัญหาการว่างงานค่อนข้างสูง ส่งผลต่อกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สอดคล้องกับการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555พบว่า จังหวัดปัตตานี มีประชากรอยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 499,060 คน มีคนว่างงาน จำนวน 8,299 คิดเป็นร้อยละ 1.18 ซึ่งต่ำกว่าในปี พ.ศ. 2551-2553 แต่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2554 โดยมีอัตราการว่างงานสูงเป็นอันดับที่ 1 ของกลุ่มจังหวัดและภาคใต้ ซึ่งปัญหาแรงงานที่สำคัญ คือ 1) แรงงานในพื้นที่ด้อยคุณภาพ 2) สภาพการทำงานไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของแรงงานในพื้นที่ 3) ขาดแคลนแรงงานภาคการประมง และ 4) ปัญหาต่อเนื่องจากแรงงานต่างด้าว

แนวทางการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

แนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี พบว่าการส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสูงสุด รองลงมาคือการส่งเสริมรายได้ สอดคล้องกับผลการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา ศูนย์วิจัยนโยบายและการบริหาร วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ (2554) เรื่อง โครงการวางระบบบริหารจัดการตามประเมินผลแผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2552-2555 ผลการประเมินพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามความต้องการของชุมชน คริวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการรวมกลุ่มประชาชนได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะฝีมืออาชีพในการประกอบอาชีพอิสระ ฝึกอบรมพัฒนาอาชีพประมง และจัดหาเครื่องมือประมงแจกจ่ายแก่ชาวประมง สามารถสร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ

เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนประสบความสำเร็จ คือ ทุกกิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง สร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านรูปแบบเวทีประชาคมหมู่บ้าน และใช้การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม สอดคล้องกับการศึกษา ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (2556) เรื่อง โครงการศึกษาวิจัยประเมินผลแผนปฏิบัติการพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2555ผลการประเมิน พบว่า การดำเนินกิจกรรมโครงการจะต้องเป็นไปตามความต้องการของ

ชุมชนภายใต้ศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีขึ้นในเวทีประชาคมหมู่บ้าน ชาวบ้านจะใช้กระบวนการนี้พูดคุย ปรึกษาหารือเพื่อกำหนดกิจกรรม โครงการที่จะขับเคลื่อนในชุมชนและต้องมีการบูรณาการอย่างแท้จริงให้เห็นเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการและงบประมาณ ให้กับชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการ พนม. เพื่อขยายผลการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางให้กับชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง

1.2 การกำหนดกรอบกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านในแต่ละปีงบประมาณ ควรมีการประเมินความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในการแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตอย่างตรงจุด

1.3 ควรมีการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานีอย่างต่อเนื่องทุกปี ทั้งในภาพรวมของโครงการใหญ่ และโครงการย่อยในระดับหมู่บ้านเพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และประกอบการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแผนงาน โครงการในปีงบประมาณถัดไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ของหมู่บ้านในพื้นที่โครงการ โดยการถอดบทเรียนจากชุมชน นำกระบวนการดังกล่าวมาใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินงานด้านการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่อื่นๆ

2.2 การศึกษาครั้งนี้ กำหนดพื้นที่การศึกษาเฉพาะจังหวัดปัตตานี การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครอบคลุมพื้นที่โครงการ 1,970 หมู่บ้าน ในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา

บรรณานุกรม

- กฤติยา อนุวงศ์. (2554). การประเมินผลสำเร็จของชุมชนที่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานการอยู่อาศัย
ในชุมชนของการเคหะแห่งชาติ: กรณีศึกษาโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง อาคารเฟลต
เช่า. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เกียรติยศ เอี่ยมคงเอก. (2546). การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
ในทรรศนະบุคคลากรโรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาคม จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร.
- จรัญ มะลูลีม. (2547). ชาวไทยมุสลิมในประเทศไทยในเอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการเมืองใน
ภูมิภาค และชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). การดำเนินกระบวนการยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัญหา
และแนวทางการแก้ไข. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ.
- จุฬารณย์โสตะ. (2543). แนวคิด ทฤษฎี และกลยุทธ์การพัฒนาสุขภาพ. ขอนแก่น: ภาควิชาสุขศึกษา
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2547). การบริหารโครงการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณรงค์ นันทวรรณนะ. (2547). การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.
- ณัฐจิมา มากชู. (2545). การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ตามมติรัฐมนตรี
โดยใช้งบประมาณพิเศษปี 2544 ตามแผนก่อนนี้ต่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัด
อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์ และคณะ. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาและกลไกการตรวจสอบ การ
บริหารราชการแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทิพาวดีเมฆสวรรค์. (2543). การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: สถาบันมาตรฐานสากลภาครัฐ
แห่งประเทศไทยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. กรุงเทพฯ:
เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). การพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2549). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประทีป จันทรสิงห์. (2549). การมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อสนับสนุนการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพ. *ขอนแก่นเวชสาร*, 30(3), 246-253.
- ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา. (2549). ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนชุมชนเกษตรกรรม.
ขอนแก่น: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ประโยชน์ เจริญสุข. (2554). โครงการวิจัยเรื่องความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ของ
ประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา.
วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2544). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสนุ พองศรี. (2549). การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
เทียมฟ้า.
- พิสนุ พองศรี. (2552). แนวทางการแก้ไขข้อผิดพลาดในการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: ค่าน สุทธา.
- พุทธชาติ ลิ้มละม้ายและญาดยา ขนุนทอง. (2552). วิจัยประเมินผลโครงการพัฒนาคุณภาพบริการ
พยาบาล: **Routine to Research**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาล
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี บุญริ้ว. (2547). การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจชุมชนตามโครงการหนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมเรื่องปั้นดินเผาตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มรรษมน บัวภา. (2553). การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนา
สังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยบูรพา ศูนย์วิจัยนโยบายและการบริหาร วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. (2554). โครงการ
วางระบบบริหารจัดการตามประเมินผลแผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้.
ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. (2554). **วิจัยประเมินผลแผนปฏิบัติการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยฯ.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2546). **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมี บุ๊คส์.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2540). **การประเมินโครงการ/การวิจัยเชิงปริมาณ**. กรุงเทพฯ:คอมแพคพรีนท์.
- วรรณภา ทองแดง. (2551). **การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุขในปีงบประมาณ 2550:ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วารุณี ทองมาก. (2547). **คุณภาพชีวิตด้านอาชีพและรายได้หลังจากกู้เงินโครงการธนาคารออมสิน:กรณีศึกษาสมาชิกโครงการธนาคารประชาชนธนาคารออมสินสาขานาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทเชษฐ พิชัยศักดิ์. (2555). **การบริหารงานโรงพยาบาลร่วมสอนของภาควิชาสัตวศาสตร์ออร์โธปิดิกส์ และกายภาพบำบัด**. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2547). **การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์**. [ระบบออนไลน์]. สืบค้นจาก: <http://isc.ru.ac.th/data/EDOOO3477.doc> (26 กันยายน 2558).
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2558). **คู่มือโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้**. ยะลา: ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- สถาบันการพัฒนชุมชน. (2550). **การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ: สถาบันฯ.
- สมบูรณ์ สุวี. (2550). **การประเมินโครงการชมรมคุ้มครองผู้บริโภค (อย.น้อย) ของโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2551). **วิธีวิทยาการประเมิน ศาสตร์แห่งคุณค่า**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2547). **การประเมินโครงการ: หลักการและการประยุกต์**. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า.

- สุธนชัย ปานเกลีศว. (2547). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุพักตร์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช. (2545). การประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการในคณะกรรมการการผลิตและบริหารชุดวิชาการประเมินและการจัดการโครงการประเมิน. ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและการจัดโครงการประเมิน. หน่วยที่ 6-10. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2550). การประเมินโครงการ แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนีย์ โตสุโขวงศ์. (2551). รายงานการประเมินโครงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์. นครสวรรค์: โรงเรียนโกรกพระ.
- สำนักงานจังหวัดปัตตานี. (2557). ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี. ปัตตานี: สำนักงานฯ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). ข้อมูลแผนพัฒนาสถิติจังหวัดปัตตานี. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักบัญชีประชาชาติ. (2557).ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปัตตานี. [ระบบออนไลน์]. สืบค้นจาก: <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=92> (15 มิถุนายน 2558).
- หนึ่งฤทัย มโนชัย. (2547). การประเมินผลโครงการประชามสุขภาพตำบลดอนหวาน อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์สาทรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารงานสาธารณสุขมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรทัย ก๊กผล. (2546). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิปริญญาโทสำหรับนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณ อ่อนสวัสดิ์. (2551). ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Hendershott, Anne, B., Wright, Sheila, P., and Henderson, Deborah. (1992). Quality of Life Correlates for University Student. **National Association of Student Personnel Administrator Journal.**, 30(1),11-19.
- Sheldon, Watson. (2000). The Helping to End Man Hopeless Existence. **British Medical Journal.** 8: 321.
- UNESCO. (1981). **Quality of Life: An Orientation to Population Education.** New York: UNESCO.

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

แบบสอบถาม

หมายเลข

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระด้วยตัวท่านเอง ตามสภาพความเป็นจริง และไม่ต้องลงชื่อในแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยถือว่าคำตอบหรือข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นความลับและจะนำไปใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

3. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.) ปีงบประมาณ พ.ศ.2558

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดปัตตานี

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ที่เสีย สละเวลาอันมีค่าของท่าน เพื่อตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

นางสาวเสาวลักษณ์ แสนโรจน์
นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชา การบริหารการพัฒนาสังคม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ตามความเป็นจริง

1. ตำแหน่ง/หน้าที่

- 1) ผู้ใหญ่บ้าน
 2) ผู้แทนสมาชิก อบต.
 3) ผู้นำศาสนา
 4) ประชาชนชาวบ้าน
 5) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. เพศ

- 1) ชาย 2) หญิง

3. อายุ

- 1) ต่ำกว่า 25 ปี 2) 26 – 30 ปี
 3) 31 – 35 ปี 4) 36 – 40 ปี
 5) 41 – 45 ปี 6) มากกว่า 45 ปี

4. วุฒิการศึกษาสูงสุด

- 1) ไม่ได้เรียนหนังสือ 2) ประถมศึกษาปีที่ 6
 3) มัธยมศึกษาปีที่ 3 4) มัธยมศึกษาปีที่ 6
 5) อนุปริญญา 6) ปริญญาตรี
 7) ปริญญาโท 8) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ประสบการณ์ในการทำงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.)

- 1) น้อยกว่า 1 ปี 2) 1 – 2 ปี
 3) 3 – 4 ปี 4) มากกว่า 5 ปีขึ้นไป

6. ชื่อโครงการในปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา.....
 งบประมาณที่ได้รับในการดำเนินโครงการฯบาท (โปรดระบุตัวเลข)

7. ชุมชนที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการพนม. ชื่อชุมชน/หมู่บ้าน.....
 หมู่ที่.....ตำบลอำเภอ.....(โปรดระบุ)

- ตอนที่ 2 การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ (พนม.) เฉพาะปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา
- คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งที่ท่านเห็นว่าตรงหรือใกล้เคียงกับความเป็น
จริง มากที่สุด โดยแต่ละช่องมีความหมาย ดังนี้
- 5 หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด
4 หมายถึงเห็นด้วยมาก
3 หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง
2 หมายถึงเห็นด้วยน้อย
1 หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ด้านบริบทโครงการ						
1.1	ก่อนมีโครงการ พนม.ครัวเรือนประสบปัญหาความยากจน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย					
1.2	ก่อนมีโครงการ พนม.ชุมชนมีปัญหาคารว่างงานหรือทำงานในลักษณะที่ไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง					
1.3	ก่อนมีโครงการ พนม. คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพร่างกาย					
1.4	ก่อนมีโครงการ พนม. คนในชุมชนส่วนใหญ่มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน					
1.5	ก่อนมีโครงการ พนม.สมาชิกในครอบครัวขาดความรัก ความอบอุ่น และมีการทะเลาะวิวาทจนนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้าง					
1.6	ก่อนมีโครงการ พนม.ชุมชนขาดทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และขาดการบริหารจัดการที่ดี					
1.7	ก่อนมีโครงการ พนม.การกระจายสวัสดิการและบริการของภาครัฐไม่ครอบคลุมความต้องการของประชาชน					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
2. ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ						
2.1	ท่านเข้าใจแผนงานและวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม.					
2.2	ท่านเข้าใจบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบที่มีต่อโครงการ พนม.					
2.3	ท่านสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของโครงการ พนม.					
2.4	โครงการ พนม.มีความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล					
2.5	โครงการ พนม. มีความพร้อมด้านงบประมาณ					
2.6	โครงการ พนม. มีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์					
2.7	ท่านสามารถบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ในเวลาที่กำหนด					
2.8	ท่านมีความสามารถในการวางแผนงาน					
2.9	ท่านเข้าใจสาเหตุของปัญหาโครงการ					
2.10	ท่านสามารถนำแผนงานที่กำหนดไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการ พนม.					
2.11	ท่านสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ของโครงการ พนม.					
3. ด้านกระบวนการ						
3.1	ท่านสามารถนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องและทรัพยากรของโครงการพนม. ไปใช้ในการปฏิบัติ					
3.2	ท่านเข้าใจกระบวนการบริหารโครงการ พนม. ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน					
3.3	ท่านสามารถกำหนดกิจกรรมย่อย และตัวชี้วัดกิจกรรมของโครงการ พนม.					
3.4	ท่านสามารถติดตาม และตรวจสอบการดำเนินโครงการ พนม.					
3.5	ท่านมีการประยุกต์หลักการพัฒนาสู่การบริหารโครงการ พนม.					

4. ด้านผลผลิตโครงการ

4.1 ชุมชนของท่านมีการดำเนินงาน / กิจกรรมของโครงการ พนม.ใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- และ
- 1) ด้านสุขภาพ เช่นกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ
 - 2) ด้านการศึกษา เช่น กิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับการศึกษาในระดับที่เหมาะสม
 - 3) ด้านการประกอบอาชีพ เช่น กิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความสามารถ พัฒนาทักษะด้านอาชีพ
 - 4) ด้านรายได้ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และการวางแผนทางการเงิน
 - 5) ด้านชีวิตครอบครัว เช่น กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกภายในครอบครัว
 - 6) ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
 - 7) ด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ เช่น กิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการและการให้บริการของภาครัฐ

4.2 ให้ท่านเลือกกิจกรรมของโครงการ พนม.ที่ดำเนินการในปีพ.ศ. 2557 - 2558 (มี 7 ด้าน) โดยท่านเรียงลำดับคือ อันดับที่ 1 เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของชุมชน จนถึงอันดับที่ 7 เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญน้อยที่สุด พร้อมทั้งระบุเหตุผลประกอบของที่มาด้วย

	
☐ 6) ด้านสิ่งแวดล้อม	☐ 6) ด้านสิ่งแวดล้อม	
☐ 7) ด้านการบริหาร จัดการภาครัฐ	☐ 7) ด้านการบริหาร จัดการภาครัฐ	

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาของชุมชนก่อนมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน (พนม.) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัจจุบันโครงการ พนม. ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. การใช้ทรัพยากร และการดำเนินงานของโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะต่อขั้นตอนการบริหารโครงการ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

3. หน่วยงานของท่านมีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของโครงการ พนม. หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. หน่วยงานของท่านมีการควบคุม ติดตามและประเมินผลโครงการ พนม.อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

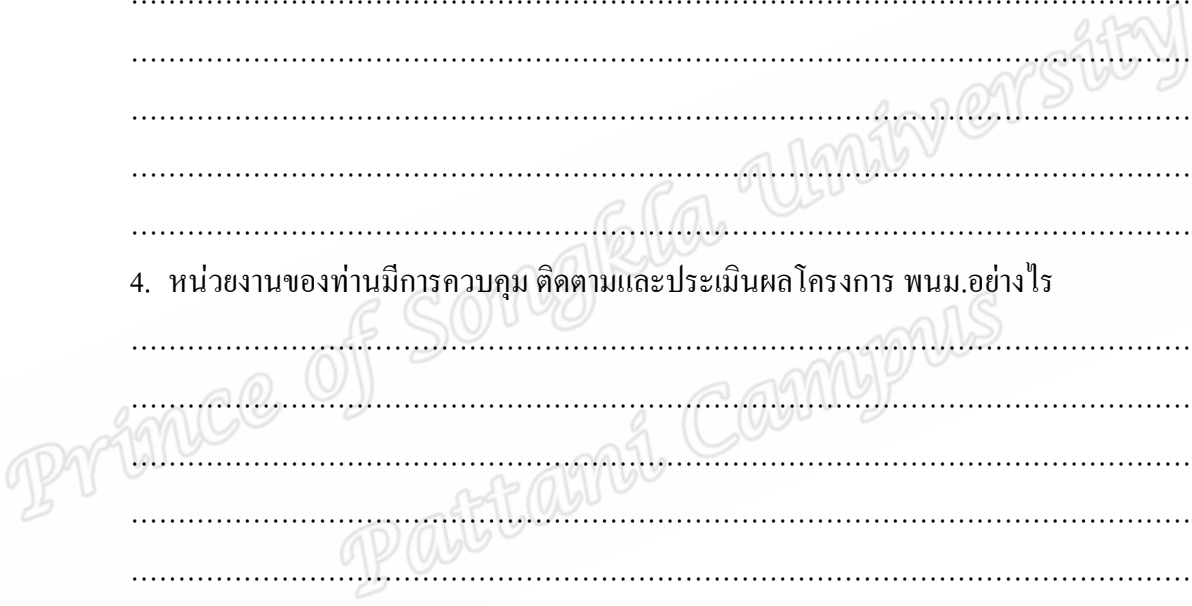
.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการบริหารโครงการ พนม. อย่างไรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก 3
รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่			
1. เมืองปัตตานี	1. บาราเฮาะ	1. บ้านปรีดอ	8			
		2. บ้านบาราเฮาะ	2			
		3. บ้านตูดง	7			
		4. บ้านแบรอสะนิง	1			
	2. กะมียอ	5. บ้านท่าราบ	5. บ้านท่าราบ	1		
			6. บ้านท่าราบโน	5		
			7. บ้านกะมียอ	2		
			8. บ้านบือเนญเจ	7		
			3. ปุยุด	9. บ้านปุยุด	9. บ้านปุยุด	7
					10. บ้านสูงการี	6
					11. บ้านบาราเฮาะ	5
	4. รุสะมิแล	12. บ้านบาราเฮาะ	12. บ้านบาราเฮาะ	3		
			13. บ้านสวนสมเด็จ	6		
			14. บ้านรุสะมิแล	1		
			15. บ้านงาแม่	4		
			16. บ้านคอนรัก	3		
			17. บ้านเจ๊ะดี	8		
	5. ปะกาสะรัง	18. บ้านกาแลบิละ	18. บ้านกาแลบิละ	6		
			19. บ้านกือยา	3		
			20. บ้านจือแรบง	4		
			6. บานา	21. บ้านปากาปันยัง	21. บ้านปากาปันยัง	7
	22. บ้านแหลมนก	9				
	23. บ้านยูโย	8				
	24. บ้านบานา	2				

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่			
2. ยะรัง	7. บาราโหม	25. บ้านปาเราะ	1			
		26. บ้านดี	3			
	8. ดันหยงลุโละ	27. บ้านตันหยงลุโละ	1			
		28. บ้านตานาะบาตุ	4			
	9. คลองมานิง	29. บ้านปากา	5			
		30. บ้านแบรอกวง	3			
	11. ประจัน	11. ประจัน	31. บ้านประจัน	2		
			32. บ้านกำปงคาแม	4		
			33. บ้านบือแน	9		
			34. บ้านบือแนปีแน	7		
			35. บ้านบือแนกือบง	3		
			36. บ้านกูแบปูตะ	6		
			37. บ้านบราโอ	1		
			38. บ้านนูกะ	5		
			12. คลองใหม่	12. คลองใหม่	39. บ้านโกลง	5
					40. บ้านกาแลสะนอ	3
					41. บ้านสูงบารู	4
					42. บ้านโคกหญ้าคา	6
	13. ยะรัง	13. ยะรัง	43. บ้านกอตอระนอ	1		
			44. บ้านกรือเซะ	1		
45. บ้านพงสตา			5			
46. บ้านฮือแร			2			
47. บ้านวัด			1			
14. ระแว้ง	14. ระแว้ง	48. บ้านปูลาโต๊ะรายอ	1			
		49. บ้านมาปะ	3			
		50. บ้านปูลาตาเยาะฆอ	5			
		51. บ้านแว้ง	6			
15. เมาะมาวี	15. เมาะมาวี	52. บ้านตันเซะ	3			

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่
		53. บ้านตันไผ่	1
		54. บ้านคชงปาแย	2
		55. บ้านเกาะบาตอ	5
	16. ปัตนบุรี	56. บ้านโต๊ะทวอ	4
		57. บ้านชามู	1
		58. บ้านปอซัน	5
	17. สะดาก	59. บ้านบาง	6
		60. บ้านศาลาสอง	4
		61. บ้านลิเคะ	2
	18. เขาคูม	62. บ้านนิปีสฤณะ	7
		63. บ้านโลกจีเหล็ก	6
	19. ท่ากำชำ	64. บ้านบางราพา	5
		65. บ้านตันหยงเปาว์	4
		66. บ้านท่ายามู	3
		67. บ้านเกาะหม้อแกง	6
		68. บ้านปริง	2
		69. บ้านท่ากำชำ	1
3. หนองจิก	20. ยาบี่	70. บ้านยาบีเหนือ	3
		71. บ้านยาบีใต้	1
		72. บ้านใหม่	4
		73. บ้านหนองปู	6
	21. บ่อทอง	74. บ้านควนดิน	4
		75. บ้านตลาดบ่อทอง	6
		76. บ้านใหม่ทุ่งนเรนทร์	9
		77. บ้านบ่อทอง	7
	22. ดอนรัก	78. บ้านคลองวัว	5
		79. บ้านคลองขุด	4
		80. บ้านท่าด่าน	2

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่
4. โลกโพธิ์	23. คาโต๊ะ	81. บ้านกูแบกียะ	5
		82. บ้านโคกหมัก	2
		83. บ้านอเลาะปีแน	3
	24. ลิปะสะโจ	84. บ้านปากาลียะ	2
		85. บ้านมะพร้าวต้นเดียว	1
		86. บ้านกาเดาะ	3
	25. บ้านค่าย	87. บ้านค่าย	7
		88. บ้านอูแบชื่อโยก	8
		89. บ้านท่ากูโบ	2
	26. คอลอตันหยง	90. บ้านบาโงแนแต	8
		91. บ้านกาแลภูมิ	5
		92. บ้านแม่โอน	7
	27. ตูยง	93. บ้านโคกดีปลี	3
		94. บ้านท่ายาลอ	4
	28. บางตาวา	95. บ้านปากบางตาวา	1
	29. บางเขา	96. บ้านดอนยาง	4
	30. เกาะเปาะ	97. บ้านเกาะเปาะเหนือ	1
	31. โลกโพธิ์	31. โลกโพธิ์	98. บ้านท่าคลอง
99. บ้านตันรง			3
100. บ้านกะโตะ			1
101. บ้านทุ่งยาว			6
102. บ้านคลองปอม			11
103. บ้านนาค้อใต้			4
32. มะกรูด	32. มะกรูด	104. บ้านหรั่ง	7
		105. บ้านมะกรูด	6
		106. บ้านแลแป	3
33. ท่าเรือ	33. ท่าเรือ	107. บ้านประดู่	3
		108. บ้านควนเปล	2

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่
		109. บ้านควนแตน	4
		110. บ้านกะลาทอง	7
		111. บ้านลือแตก	5
	34. บางโกระ	112. บ้านฉาง	3
		113. บ้านบางโกระ	2
		114. บ้านทุ่งศาลา	1
	35. นาประดู่	115. บ้านควนประ	5
	36. ทราขขาว	116. บ้านลำหยง	1
		117. บ้านทราขขาวออก	3
		118. บ้านลำอาน	6
	37. ปากล่อ	119. บ้านชมพู่	5
		120. บ้านโผงโผงใน	8
		121. บ้านบางง	1
	38. ควนโนรี	122. บ้านตุปะ	5
		123. บ้านส้ม	3
	39. ป่าบอน	124. บ้านป่าบอน	1
		125. บ้านนาค้อ	3
	40. ทุ่งพลา	126. บ้านเกาะตา	3
		127. บ้านห้วยเงาะ	4
	41. นาเกตุ	128. บ้านหัวควน	6
		129. บ้านบาโงฆาติง	5
	42. ช้างให้ตก	130. บ้านปุหรน	4
		131. บ้านมะปรางมัน	2
5. ยะหริ่ง	43. จะรัง	132. บ้านจะรัง	7
		133. บ้านนาหอม	6
		134. บ้านตุเวาะ	3
		135. บ้านมะปริง	5
	44. สาบัน	136. บ้านบาลูกา	5

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่
		137. บ้านตือระ	1
		138. บ้านสาบัน	3
45. หนองแรต		139. บ้านวอซา	6
		140. บ้านแบร	3
		141. บ้านบือเนลลิวา	4
		142. บ้านแหลม	2
46. ยามู		143. บ้านปอเนาะมี	4
		144. บ้านภูมิน้ำพุ	2
		145. บ้านยามู	1
47. รัตตป็นยัง		146. บ้านพังกับ	3
		147. บ้านยามูเฉลิม	4
48. ตารีอาฮ์		148. บ้านตารีอาฮ์	1
		149. บ้านบากง	2
49. ปิยามูม้ง		150. บ้านบ่อม่วง	2
		151. บ้านปาโต๊ะ	5
50. ต้นหยงจิงงา		152. บ้านต้นหยงจิงงา	2
		153. บ้านตะตีเต	1
51. ตอหลัง		154. บ้านคុងปาแยตะวันออก	3
		155. บ้านคុងปาแยตะวันตก	2
52. ตะโละ		156. บ้านตะโละเอเราะ	1
		157. บ้านเปาะกูแม	2
53. ต้นหยงดาลอ		158. บ้านต้นหยงดาลอ	1
		159. บ้านตำมะสุ	3
54. แหลมโพธิ์		160. บ้านนูดิ	1
55. บาโลย		161. บ้านกูวิง	4
56. มะนังยง		162. บ้านดาลอ	3
		163. บ้านต้นหยง	2
57. ตาแกะ		164. บ้านตาแกะ	2

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	
6. ปะนาเระ	58. บางปู	165. บ้านบาลาคูวอ	2	
		166. บ้านหัวคลอง	4	
	59. บ้านนอก	167. บ้านปุลามาวอ	5	
		168. บ้านปุตตะ	6	
		169. บ้านทุ่งใหญ่	1	
		170. บ้านหัวนอน	3	
		60. คอน	171. บ้านป่าสัก	6
			172. บ้านราวอ	1
			173. บ้านยางงาม	5
			174. บ้านมะรวด	4
		61. คอกกระบือ	175. บ้านใหญ่	1
			176. บ้านปากช่อง	3
	177. บ้านท่าสุ		3	
	62. น้ำบ่อ	178. บ้านแจมแจม	4	
		179. บ้านน้ำบ่อ	2	
	63. ท่าข้าม	180. บ้านทุ่ง	4	
		181. บ้านสวนหมาก	2	
		182. บ้านท่าข้าม	1	
		183. บ้านแหลมเป็ง	8	
		184. บ้านบ่ออิฐ	6	
	64. บ้านกลาง	185. บ้านโต๊ะซา	4	
	65. ทำน้ำ	186. บ้านสุเหร่า	2	
	66. ควน	187. บ้านดินเขา	3	
67. ปะนาเระ	188. บ้านด่าน	5		
68. พ่อมิ่ง	69. ลางา	189. บ้านปะนาเระ	1	
7. มาฆอ		190. บ้านนาจาก	2	
		191. บ้านเปาะจี	7	
		192. บ้านป่าลัส	5	

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่
		193. บ้านบะละแต	4
		194. บ้านตาแบ๊ะ	3
	70. ปะโค	195. บ้านปะโค	5
		196. บ้านนูดน	1
		197. บ้านควนหี	3
		198. บ้านป่าละเมาะ	4
	71. กระเสาะ	199. บ้านยูกง	4
		200. บ้านกระเสาะ	2
		201. บ้านนุหะ	3
		202. บ้านบือระ	5
	72. ถนน	203. บ้านกูแบซาแม	2
		204. บ้านถนนตก	4
	73. กระหะ	205. บ้านราว	4
		206. บ้านกระหะ	3
	74. คุโบะยี่ไร	207. บ้านโคกระกำ	8
	75. สะกำ	208. บ้านคลองโต๊ะเนาะ	3
		209. บ้านศาลาบูดี	2
	76. เกาะจัน	210. บ้านลาเกาะ	2
		211. บ้านเกาะจัน	4
	77. ตรัง	212. บ้านเขาวัง	3
		213. บ้านม่วงเงิน	4
	78. สาคอบน	214. บ้านม่วงหวาน	2
		215. บ้านตุนหยง	3
		216. บ้านสมาหอ	3

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	
8. สายบุรี	79. มายอ	217. บ้านอาฆง	4	
		218. บ้านมาหยอ	2	
		80. เตระบอน	219. บ้านกะลอปอออก	7
			220. บ้านกะลุแป	2
			221. บ้านลูโ๊ะชะลุลง	10
			222. บ้านกะลุบี	11
		81. แปน	223. บ้านบาโงมลง	6
			224. บ้านสือคัง	4
	225. บ้านด่าน		4	
	226. บ้านจะเหม		2	
	82. ปะเสชะวอ	227. บ้านเตระแก่น	5	
		228. บ้านแปน	6	
		229. บ้านลุ่ม	7	
		230. บ้านจำกอง	6	
	83. บือระ	231. บ้านสะบือแร	4	
		232. บ้านบาโงยือริง	3	
		233. บ้านบือระ	1	
		234. บ้านกาตอ	2	
	84. บ้านกะคูนง	235. บ้านกะคูนง	4	
		236. บ้านปาখনอก	8	
		237. บ้านกูแเว	2	
		238. บ้านบือแนบาแด	7	
	85. ตะบิ้ง	239. บ้านกูแบบาเตาะ	2	
		240. บ้านเจาะกือแย	3	
241. บ้านลานช้าง		5		
242. บ้านช่องแมว		4		
86. ละหาร	87. บางเก่า	243. บ้านลาลอ	2	
88. ทุ่งคล้า	244. บ้านทุ่งน้อย	1		

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่
	89. มะนังดาลำ	245. บ้านบางเก่าทะเล	3
		246. บ้านทุ่งคล้ำ	1
		247. บ้านกาหงส์	5
	90. ปล่องหอย	248. บ้านตะโละบาโระ	10
		249. บ้านมะกอ	1
		250. บ้านปือแนลาแล	8
		251. บ้านมอแซง	4
		252. บ้านคอกว๊ว	5
		253. บ้านบาโงสามะ	3
9. กะพ้อ	91. ตะโละคือรามัน	254. บ้านกอลี	6
		255. บ้านไต่แแน	9
		256. บ้านตะโละคือรามัน	4
		257. บ้านปือเต	1
		258. บ้านบีติง	5
	92. กะรุบี	259. บ้านคอลลอกาปะ	6
		260. บ้านเจาะกะพ้อ	2
		261. บ้านเจาะกะพ้อใน	7
		262. บ้านบาโง	1
10. ไม้แก่น	93. ไม้แก่น	263. บ้านปาเส	2
		264. บ้านใหญ่	3
		265. บ้านไม้แก่น	1
	94. ไทรทอง	266. บ้านสารวัน	2
		267. บ้านท่าช้าง	5
		268. บ้านโคกนิบง	1
	95. ตะโละไกรทอง	269. บ้านตะโละไกรทอง	3
		270. บ้านทะเล	2
		271. บ้านบิลยา	4
	96. คอนทราย	272. บ้านป่าไหม้	1

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง 300 หมู่บ้าน จำแนกตาม อำเภอ และตำบล ในจังหวัดปัตตานี (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่
		273. บ้านรังมคแดง	2
		274. บ้านคอนทราย	4
11. ทุ่งยางแดง	97. น้ำคำ	275. บ้านนัคฆอมิส	5
		276. บ้านบือแนฮามู	4
	98. พิเทน	277. บ้านข่าลิง	1
	99. ตะโละแมะนา	278. บ้านพิเทน	2
12. แม่ลาน		279. บ้านบาแฆะ	5
		280. บ้านโต๊ะซูด	6
	100. ป่ากู	281. บ้านตือเบาะ	7
		282. บ้านแลแวะ	2
		283. บ้านตะโละแมะนา	3
	101. ป่าไร่	284. บ้านลูกไม้ไผ่	1
		285. บ้านมะนังยง	4
		286. บ้านปาแคปาลัส	1
		287. บ้านจะมือฆา	7
		288. บ้านแมตีนี้ะ	2
		289. บ้านละโพะ	3
		290. บ้านวังกว้าง	5
		291. บ้านกำปงลูวา	7
		292. บ้านควนแปลงงู	6
		293. บ้านโคกพันต้น	8
		294. บ้านนางโอบ	4
		295. บ้านตันซ่าน	7
		296. บ้านป่าสวาย	2
		297. บ้านคลองทราย	5
	102. ม่วงเตี้ย	298. บ้านตันหยง	3
		298. บ้านม่วงเตี้ย	4
		300. บ้านกือลองแตยอ	6
รวม 12 อำเภอ	102 ตำบล	300 หมู่บ้าน	

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นางสาวเสาวลักษณ์ แสนโรจน์

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5620220606

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
รัฐศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2555

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการค้นคว้าวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปี 2557

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

เจ้าหน้าที่ธุรการ และบันทึกข้อมูล ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการ รองเลขาธิการ สอ.บต.

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

การตีพิมพ์เผยแพร่

เสาวลักษณ์ แสนโรจน์. 2559. การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน

จังหวัดปัตตานี. ในเอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 6

“อัตลักษณ์แห่งเอเชีย 2016”. หน้า 1130-1142. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.